

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
בלק
תשפ"ה

Divrei
Torah

Parshah
Stories

Parshah
Riddles

Halachah
Challenges

Inyana
D'Yoma

לע"נ מרת חי' בת רס"א ע"ה

To receive weekly, call or text 732.301.4043 (opt. 8-3), or email shabboschayeinu@gmail.com

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
בלק
תשפ"ה

PAGE CONTENT

3-4	Divrei Torah
5-7	Seudah Stories
8-9	Gedolim Story
10-14	Parsha Challenge
15-16	Life of Truth Story
17	Hilchos Shabbos Initiative
18-19	Halacha Q&A
20-23	Rav Kalman Krohn Story
24	Comic Story
25-29	Nefesh Shimshon

גליונות

30-31	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
32-35	הגר"ג אדלשטיין זצ"ל
36-39	הגר"ר דוב לנדו שליט"א
40-41	הגר"ר משה שטרנבוך שליט"א
42-43	הגר"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
44-45	הגר"ב ד"ר פוברסקי שליט"א
46-47	הגר"ר משה הלל הירש שליט"א
48-49	הגר"ר יצחק זילברשטיין שליט"א
50-51	הגר"ר מאיר גריינימן שליט"א
52-55	הגר"ר דוב כהן שליט"א

SPONSOR A WEEK OF CHAYEINU WEEKLY!

Call or Text: 732-301-4043 opt. 8#-2

Email: chayeinuoffice@gmail.com Zelle: chayeinuoffice@gmail.com

דברי תורה לסעודת שבת

Like a Job

וַיָּקָם בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת-אַתָּנּוֹ וַיֵּלֶךְ עִם-שָׂרֵי מִדְיָן:
(כב, כא)

ויחבש את אתנו - מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה, שחבש הוא בעצמו. אמר הקדוש ברוך הוא רשע כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר (בראשית כב, ג) וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמורו: (רש"י)

Rashi explains that Bilam loading his donkey was an expression of *ahavah* and was counteracted by Avraham Avinu's *ahavah* act of loading his donkey in order to fulfill Hashem's command by *Akeidas Yitzchok*. What is the connection between these two instances, and what was meaningful about the fact that Bilam loaded his donkey that required Avrohom to do the same?

Rav Moshe Feinstein (*Darash Moshe*) answers based on the *pasuk* אם ככסף וכמטמונים תחפשינה אז תבין יראת ה'. Rav Moshe explains, that when it comes to *avodas Hashem*, we are obligated to work for Hashem no less than others work for silver and diamonds.

When Bilam arose early and loaded his saddle to curse *Klal Yisroel*, he set a precedent about how a person goes about his job. He gets up early and even loads his own donkey in order to do it as soon as possible. Once that is the way that people go about their jobs, it would be a *taanah* on *Klal Yisrael* if they would not do the same. Therefore, *Hakadosh Baruch Hu* told him, *Rasha*, Avrohom Avinu also did the same. *Klal Yisroel* also serves me with at least the same level of dedication.

In today's day and age, this has become an even greater obligation. When it comes to making money,

it's no longer a 9-5 job. With the advent of technology, workers are expected to remain connected to their jobs whether at the office, at home, in the car, and even on vacation. There is no time off, no *hesech hada'as*. That is how we need to approach our *avodas Hashem* and *limud hatorah* as well. We need to remain "connected" to Torah constantly. There can be no such thing as a time off, when we are "unavailable" to learn.

Absolute Hefkeirus

וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לַבָּעַל פְּעֹר וַיִּסְרְ-אָף יְקֹנָן בְּיִשְׂרָאֵל: (כה, ג)
פעור - על שם שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי, וזו היא עבודתו: (רש"י)

Rashi teaches us that the way to serve the *avodah zarah* of *Baal Pe'or* was by relieving oneself in front of it. Rav Chaim Shmuelevitz (*Sichos Mussar*) questions, what type of *avodah* was that? How could embarrassing the *Avodah Zarah* be a form of *avodah*?

Rav Chaim explains that *Chazal* are revealing to us the ideology of *Baal Pe'or*. The religion of *Pe'or* dictated absolute *hefkeirus*, to the point that one could even shame his own idol! The entire religion was based on the tenant that there are no *shibudim* and no boundaries. The only law of *Pe'or* was that everyone could do whatever they wanted, and shaming their own religion was the greatest expression of that freedom!

In the extreme liberal world we live in, the concept of *hefkeirus* that *Pe'or* stood for has again become an ideology. There are no red lines and no boundaries. All tenets of morality have been discarded, and the only rule is that everyone has the right to do

דברי תורה לסעודת שבת

whatever they want, no matter how base and immoral it is.

No Excuse

וְהָיָה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּאֵל־אֶחָיו אֶת־הַמִּדְיָנִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְהָמָּה בָלִים פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד: (כה, ו)

והמה בוכים - נתעלמה ממנו הלכה כל הבעל ארמית קנאים פוגעים בו געו כלם בבכיה. בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא, שנאמר (שמות לב כ) ויטחן עד אשר דק וגו' וכאן רפו ידיו, אלא כדי שיבא פינחס ויטול את הראוי לו: (רש"י)

Rashi describes that *Klal Yisroel* were crying because they forgot the *halachah* of פוגעים בו קנאים. Moshe *Rabbeinu* was able to stand up against a nation of 600,000 by the *Cheit Ha'egel*, but now, when Zimri was sinning, Moshe was quiet. Why? כדי רפו ידיו, שיבא פנחס ויטול את הראוי לו, so that Pinchos can have the opportunity to rise to the occasion and fulfill the *halachah* of פוגעים בו קנאים, and earn the *bracha* of את בריתי שלום.

When Pinchos saw Zimri sinning, he knew that the *halacha* is. But he could have easily thought to himself, "Moshe *Rabbeinu* is there, and he isn't doing anything, so is Aharon *Hakohein*, the *zekeinim*

and the rest of *Klal Yisroel*. How could it be that they aren't doing anything and I should go and kill the *Nasi*?"

Imaging if Pinchos would have made this *cheshbon*, and in deference to *Klal Yisroel* and the *Gedolei Yisroel*, he would have abstained and said to himself, "Who am I to act when no one else is." Not only would he not have fulfilled the *halacha* and squandered the opportunity Hashem granted him, but it would also have been his fault that no one else did anything easier. Moshe *Rabbeinu* was quiet not because he wasn't capable, but because Hashem specifically prevented him from fulfilling the *halacha* solely so that Pinchos should be able to do it.

We can learn from Rashi a tremendous מוסר השכל. There are opportunities in life that Hashem's throws at us to enable us to serve him on a higher level. But then, we say to ourselves, if no one else is doing anything about it, why should I? The answer is simple. It is quite possible that others could have done it but Hashem specifically prevented them to reserve it for you! With that understanding, we can never excuse ourselves by looking at everyone else's inaction.

Seudah Stories

The Cholera Epidemic

There had been no warning. In the morning, the child, barely four, had been fine. Then-"Mama!" He had stumbled in from the courtyard. "I don't feel good." Three hours later, he was dead-with hardly enough time for the doctor to come to his bedside. The verdict had been swift: "Cholera."

When Rav Yisrael Salanter heard the news, he acted swiftly. He organized and headed committees in charge of public health. Some raised their eyebrows. Was it the role of a Rosh Yeshivah to be involved in communal affairs? Rav Yisrael declared, "It is the role of every Yid to help save lives."

The disease ripped through Vilna almost without warning. It would begin with vomiting and diarrhea. In the course of a day, one could lose fifteen gallons of liquid. Unless they drank huge amounts of liquid, they died swiftly, usually of dehydration. The disease chiefly struck malnourished children under the age of five. And no one knew what caused it to spread.

Rav Yisrael organized a group of sixty to seventy young yeshiva *bachurim* as a first aid squad.

"But Rav Yisrael," one of the parents pleaded with him, "If these precious boys spend their time around the victims, they too will die!"

Rav Yisrael answered, "I promise you that with Hashem's help, I will bring all of these boys back safely."

Rav Yisrael addressed these students: "You are responsible for caring for the victims of cholera. And when Shabbos and Yom Tov come, you should continue to do all you can to help them, for it is a matter of saving lives, and the laws of Shabbos are overridden."

One of the students raised his voice. "What if there is a gentile available?"

"The *halacha* is that you do not ask a gentile to do the work. You must continue to do it yourself. And now I will tell you the doctors' instructions, which you must follow to the letter."

Rav Yisrael and his students ran desperately to the infected homes. It was not clean work. They had to mop and carry away the body fluids, clean the patients, and, most important, give them to drink. If a sick person could be reached soon enough, if he could be given gallons of water, then he might, after a week or two, recover.

Tirelessly, Rav Yisrael went from one committee meeting to another and supervised his first aid squad. It was particularly on Friday night and Shabbos day that Rav Yisrael would drop in unexpectedly on some house where his first aid squad was taking care of the sick.

"Rav Yisrael," one of the students protested, "you didn't have to come here on Shabbos!"

"It is precisely on Shabbos that I will come," Rav Yisrael said. "I want to see to it that you act to help the sick on Shabbos exactly as you do during the week. It is you who do the work," Rav Yisrael added. "But the responsibility is ultimately on my shoulders."

The first aid squad ran from street to street. There was no glamour in their work, no glory in their chores. Yet it was the most exalted task they could be doing, for they were saving lives. And what could the people do to protect themselves from germs that had been carried across Europe from Egypt? It infected the water and raw food-but no one yet recognized that. No one yet knew of bacteria. Such knowledge would come only decades later.

Seudah Stories

It was a half hour before sunset on Friday when a messenger ran to the first aid squad: a sick child, in an apartment they recognized as belonging to a well-off family. The first aid members ran to the house and rapidly took charge, "Bring water!" And at the entrance of the room appeared Rav Yosef Chalfan, an elderly man known for his piety and leadership.

"My grandchild!"

A woman--his daughter--led him out of the room. They heard his voice from the other room. "Tell the students not to do any work on Shabbos. Our servant, Anton, can heat the stove."

The students paused. Rav Yosef Chalfan! He was known for his piety, for his doubts about their working on Shabbos- and the sun was barely shining through the window. In a quarter hour, it would sink beneath the rim of the earth, and Shabbos would have begun. Then Rav Yaakov Deminitzer, who had been directing the squad, announced, "We will not make any change from what Rav Yisrael has commanded us. I will by no means allow a gentile to work for us. But what shall we do about Rav Chalfan? You"-he pointed to one of the students-"take Rabbi Chalfan to the *beis midrash*."

The students cut wood for the fire, heated water and prepared the samovar. By six o'clock, the child was out of danger. The students left instructions with his parents and returned through the dark streets to their headquarters to await the next call.

A few days later, Rav Chalfan entered the *Beis Midrash*. He walked past the few students learning to Rav Yisrael.

"I have come to thank you for sending your students to save my grandson's life."

Rav Yisrael answered curtly, "Why must you thank me? It was Hashem's will, so the child was saved."

Now Rav Chalfan let his real feelings slip out: "I beg your pardon. Who am I to speak before you? But these young men on your first aid squad-they are the best of our city. They are transgressing Shabbos more than is necessary."

Hearing this, and seeing his helpers listening on, Rav Yisrael trembled inwardly. Influenced by such words, his workers might grow lax and endanger thousands of Jewish lives.

Although Rav Yisrael had never before spoken rudely to anyone, he answered Rav Chalfan brutally. No one had ever seen him angry before. But now with blazing eyes, he replied, saying: "Du prostak (fool)!" This was a blow that staggered Rav Chalfan. It was not only the epithet, prostak. It was the word "du"-the familiar "you" that one only used in addressing a close friend or family member. And Rav Yisrael was known never to say "du."

"Are you telling me what is allowed and what is forbidden? I took sixty to seventy young men to attend to the sick around the clock. And I promised their parents that I will return them healthy, with Hashem's help. And as you see, they are all well. Not one of them nor anyone who has been helping them has gotten ill. Can you do that?"

Rav Chalfan was stunned. He took off his shoes like a man in *cheirem*. Before the shocked eyes of the students, he sat on the *beis midrash* floor and begged Rav Yisrael for forgiveness.

Rav Yisrael recalled this scene for the rest of his life. "I only console myself," he would say, "that I grew angry out of my care for the lives of Jews."

Seudah Stories

Rav Shmuel on the Bus

Many years ago, when I was a young yeshiva *bochur* I was waiting at a bus stop in Eretz Yisroel, when an elderly distinguished couple approached me and asked for directions to a particular bus stop. I replied that I was headed to the same neighborhood, and this was indeed the bus stop they were looking for.

The distinguished looking husband said "Oh wonderful! Perhaps you can ride next to us and give us a tour along the way," which I gladly agreed to.

After they left the bus, I realized that it was Rav Shmuel Kamenetzky and his Rebbetzin! They made no fuss over who they were and acted as if they were simple people visiting a relative.

(As told by Rabbi Moshe Katz)

Paying the Parking Meter

Rav Moshe Ahron Stern was fundraising in Memphis, Tennessee. He had a driver whom he instructed to drive downtown to a lawyer's office. Rav Stern told the driver to stay in the car, as the visit would take only 10 minutes. There was a parking meter where the driver was parked, and it required 25 cents per hour. The driver thought that he could avoid paying, since he would only be there a short time, and he would be on the lookout for any toll collectors or enforcement police. If they come, he would put money in, but if nobody comes along, he was not planning to pay anything.

Ten minutes later, Rav Stern came back, noticed the meter, took out 25 cents and put it into the meter, without

saying anything to the driver! The driver was so impressed with Rav Stern's honesty - that he put in the 25 cents even when nobody was looking!

A Tough Student

It was my first day as a Rebbe. I was told that as a new Rebbe, the boys would probably test me out, so I must be firm and assertive. It was a cloudy day with no sun rays shining into the classroom. A few minutes into the lesson, I saw a *talmid* in the back, playing with the window blinds, so I motioned to him with my hand to leave it alone. Instead of doing so, the boy continued playing with the strings, pulling them back and forth. Again, I paused and motioned more firmly and clearly for him to settle down and leave the blinds.

The boy then stood up and gave the blind strings one last pull, and the whole thing came crashing down, causing a big noise and disruption. I decided I better take immediate action, and with a stern face told the boy to stand up and sit at another seat closer to me. I thought to myself, "This kid is going to be a tough one."

He stood up to move, and as he did so, he burst into tears. I looked at him for an explanation and he said, "Rebbe, I thought you were telling me to pull the blinds down." I could see he had completely misunderstood my hand motion, and was quite shocked that the Rebbe was upset with him. I apologized profusely and told the class that I had just been taught an important lesson *על לכך זכות* .

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com.

Details of stories have not been confirmed.

Our Gedolim

Rav Shimon Sofer ZT”L (1850-1944)

Part 1

ז”ר סייון יאהרצ״ט

Renowned as Rav Shimon “Chasidah” for his pious and righteous ways of *chassidus*, Rav Shimon Sofer was a son of the Ksav Sofer, grandson of the Chasam Sofer, and great-grandson of Rav Akiva Eiger. With his elevated manner of service of Hashem and his remarkable Torah scholarship, Rav Shimon was a true link in his royal ancestry.

He served as the Rav of Erlau for over 60 years, until he was murdered *al Kiddush Hashem* at the hands of the Nazis y”s at the age of 94. His *sefer Hisorrerus Teshuvah* is widely quoted in halachic *sefarim*. Rav Shimon was especially renowned for his piety, as his worship of Hashem and *zehirus* in *mitzvos* were extraordinary.

Rav Shimon was born in 1850 in Pressburg, the eighth child of his great father, the Ksav Sofer, who served as both Rav and Rosh Yeshiva of Pressburg. As a child, Rav Shimon stood out amongst his brothers and peers for his tendencies to *tzidkus* and piety. His father used to say about him, “My son Shimon is pious,” and “my son Shimon is an *Olah Temimah*.” One time the Ksav Sofer even said, “I learn from him to fear Hashem.”

As a child, he was careful to daven with great concentration, enunciating every word carefully and with great fear of his Creator. When he prepared to

eat, one could see how he was careful to keep all the halachos of *netilas yadayim*, reciting the blessings on the food, and eating the foods properly as explained in *Masechta Derech Eretz*.

Already at a very young age, Rav Shimon had a burning desire to learn Torah. He would study day and night, learning throughout the entire night every Thursday night. By the age of Bar Mitzvah, he had already finished *Masechta Beitzah* sixty times! And by the time he was in his teens, he knew the entire *Shulchan Aruch Orach Chaim* by heart, and with great clarity.

As a boy, Rav Shimon would try not to fall asleep until his father went to bed, so as to be able to help him take off his shoes and thus fulfill the *mitzvah* of honoring one’s father by serving him through physical action. On Fridays, Rav Shimon would take some of his pocket money which he had put aside and buy fruits and sweets in the market to give to his parents to enjoy on Shabbos, in order to honor them with his money.

The rest of his money went to support the poor. The *Ksav Sofer* once said that his child, Shimi’leh, never has enough money on Fridays for the bathhouse fee as he would give all of the money his parents gave him to the poor. With his mother’s permission, Rav

Our Gedolim

Shimon would take food from the kitchen to give out to poor students in his father's yeshiva. He would also give all of his own money to these students.

His father, the Ksav Sofer, was Rav Shimon's primary Rebbe, and therefore he was very careful to call him "Rebbe" and not "Father." At eleven years old, his father instructed him to enter the great Yeshiva of Pressburg. Despite the fact that he was the youngest student in the yeshiva, he was respected by the older students due to his great diligence and toil in learning.

In order to fully acclimate to the yeshiva life, Rav Shimon left his home temporarily and moved into one of the apartments where the yeshiva students from out of the area lived. One of his roommates and long-time *chavrusos* was Rav Yosef Chaim Sonnenfeld, later the great Rav of Yerushalayim, with whom he remained very close throughout his life. At that time, he and Rav Yosef Chaim were considered of the five best students in Pressburg, which had hundreds of students!

Rav Shimon always attempted to form close relationships and observe firsthand the Torah giants of the generation. At nine years old, he went to Sederhali to see the great Rav Yehuda Assad. He traveled together with a group of yeshiva students who went there to celebrate a friend's engagement. Rav Yehuda Assad gave young Shimon the title "*Chaver*," which was given in Hungary to older, accomplished yeshiva students.

When Rav Yehuda arrived at the engagement party to which the others had traveled, he pointed out the nine-year-old "Shima'leh" and stated to those present, "See the movements of this child, the son of the Rav of Pressburg. Every movement of his is done *al pi Torah*"

When Rav Shimon was 12 years old, the Divrei Chaim of Sanz came to a town near Pressburg for health reasons. With his father's encouragement, Rav Shimon went to see the Rebbe.

When he entered the Rebbe's room, the Rebbe saw on Shimon's face that he was exhausted. The Rebbe of Sanz inquired as to the cause of his exhaustion. Rav Shimon told him that he had gotten off the train in the previous city and walked all the way to this location in order to gain *s'char halichah* in going to see the Rebbe. The Sanzer Rebbe then ordered Shimon to lie down in his own bed to rest.

In subsequent years, also as a youth, he traveled to Sanz a few times. The Sanzer Rebbe accorded him great honor. Once, during a *Rosh Chodesh seudah*, when Rav Shimon was 14 years old, the Rebbe honored him, above all the other tens of *Rabbonim* and *Admorim* present, with leading the *bentching*.

*Reprinted with permission from
"The Weekly Vort" by E. Lerner*

PARSHA CHALLENGE

פרשת בלק

1. List four instances in the תורה that ה' makes as if he doesn't know something.
2. List three things that בלעם does that is reminiscent of אברהם.¹
 - a. What ברכה does בלעם give to כלל ישראל that was previously given to יעקב and אברהם?
3. Which פרשה's שלש רגלים are mentioned in this week's פרשה?
4. What in this week's פרשה is 42?
5. What event in this week's פרשה is startlingly similar to an event that happened during the days of רבי עקיבא?
6. List four people in the תורה whose eyes were opened.
7. List seven מגפות mentioned in the תורה.²
8. I am the last,
I am the highest,
I am the difference between a tent and a stomach,
We are all found in this week's פרשה.³
Who am I?
9. I am never mentioned by name in the תורה,
I was involved in the מעשה עקידה,
I am mentioned many times in נ"ך,
I am the cause of all problems,
My name is found in this week's פרשה.⁴
Who am I?

Need a Hint?

¹ All three are part of the same event.

² Three are in ספר שמות and four in ספר במדבר.

³ פרק כה ח

⁴ I am mentioned in ברכת השחר

Answers

1. 1) "איכה וגו' מי הגיד לך וגו'" (ג, ל) - עץ הדעת of the חטא asks after the ה' 2) "אי הבל אחיד" (ד, ט) – הבל kills קין asks after the ה' 3) "ארדה נא ואראה" (יח, כא) – סדום says before destroying the ה' 4) "מי האנשים האלה עמד" (כב, ט) – פרשה asks in this week's פרשה
2. 1) Regarding both it says בבוקר (וישכם) ויקם 2) Both saddled their own donkey. 3) Both took two נערים as escorts. a) לך לך in אברהם to ה' was given ברכה. An almost identical מברכיך ברוך וארריך ארור (כד, ט) and ברכת יצחק by יעקב gave יצחק to ה'.
3. The גלים that hit his donkey. בלעם hit his donkey.
4. קרבנות 42 brought בלעם ובלק.
5. Both in this week's פרשה and בימי רבי עקיבא there was a מגפה in which 24,000 people died. (It is brought in the פרשה that the 24,000 people in this week's פרשה were תלמידי רבי עקיבא)
6. 1) Regarding בלעם it says (כב, לא) "ויגל ה' את עיני בלעם" 2) Regarding הגר it says (כא, יט) "ויפקח אלקים את עיניה" 3-4) Regarding אדם and חוה it says (ג, ז) "ותפקחנה עיני שניהם"
7. 1) By the complainers after קרח's death 2) דבר 3) By the המרגלים 4) חטא העגל 5) שלי 6) By the בנות מואב ובעל פעור 7) By the בנות מואב ובעל פעור
8. I am the last, - letter
I am the highest, - גמטריה
I am the difference between a tent and a stomach, - קבתה and קבה
We are all found in this week's פרשה. - כה, ח
Who am I? - a "ת"
9. Next week....

Last week's riddle:

I am used in three instances in the תורה,

Once by an absence of life,

Once after the words of a כהן,

Once I am used in a large quantity,

Although in all other instances I go to another,
in the last instance the other comes to me.

I am mentioned in this week's פרשה.

Who am I?

- I am sprayed by טמאה מת

- I am sprayed by מצורע

- A זב is required to טובל in me

- I am sprayed

- He is טובל in me

- מים חיים

לרפואה שלמה – אביגדור ששון מאיר בן רחל לאה, ירוחם בן מינא, יונתן בן איטא
לעיני שאל בן אברהם ז"ל, ברכה בילה בת דוד יעקב ע"ה, יצחק דוד בן אלימלך הכהן ז"ל
For questions, comments, or to subscribe, send an email to parshachallenge@gmail.com
© כל הזכויות שמורות

RIDDLES

How old was Bilam?

- Since evil people, “Don’t live out even half of their days,”¹ and, “The days of our lives are 70 years,”² Rebbe Chanina figured that Bilam died before “mid-life,” at the age of around 33-34. A heretic found a historical work called “*Pink’sei D’Bilam*,” which confirmed that Bilam died at age 33.³
- According to Rebbe Simai, Bilam advised Paroh to throw the boys of Bnei Yisrael into the water⁴. Bilam was presumably at least 20 years old at that point, and thus worthy of advising. After that event, Moshe was born, lived 80 years, left Mitzrayim, and spent 40 years in the *midbar*, which would make Bilam at least 140 years old.⁵

What is the first statement of Bilam which is recorded in *Chumash*?

- According to Rebbe Simai, Bilam advised Paroh, “כל הבן הילוד היארה תשליכו,”⁶ “Any boy who is born should be thrown into the river,” wherein he suggested that the Jewish babies be thrown into the river.
- In *Parshas Chukas*, the “*Moshlim*,” who make *meshalim*, poetically describe Sichon’s conquest of Moav. One of these “*Moshlim*” was Bilam.⁷

Which nation was bigger – Bnei Yisrael, or Moav?

The nation of K’naan, which descended from a grandson of Noach, had been around for a long time, and had a large population. The nation of Moav, which descended from Lot, was a much “younger,” and smaller, nation. Although Bnei Yisrael were an equally “young” nation, Moav noticed their miraculous population growth in Mitzrayim, and were intimidated of this larger nation.⁸

Name 4 times in *Chumash* where someone very important prepared his own animal for riding (instead of asking a servant to prepare it). Hint: 2 donkeys, and 2 chariots.

- Avraham prepared his donkey when heading to *Akeidas Yitzchak*.⁹
- Yosef prepared his chariot, to greet Yaakov.¹⁰
- Paroh prepared his chariot, to chase Bnei Yisrael into the Yam Suf.¹¹
- Bilam prepared his donkey, to go curse Bnei Yisrael.¹²

Arrogant Bilam told Balak’s first set of messengers, “I can only go curse Bnei Yisrael if I’m escorted by officers who are more important than you.” How did Bilam’s desire for honor actually wind up causing him embarrassment?

Bilam claimed he could destroy Bnei Yisrael with his mouth, but then exclaimed that he needed a sword to kill a simple donkey. Due to Bilam’s demand for the most distinguished companions, this embarrassing moment was witnessed by these highly respected officers, who would later repeat it, intensifying the damage to his reputation.¹³

¹ תהלים נ"ה כ"ד

² תהלים צ' י'

³ סנהדרין ק"ו:

⁴ סנהדרין ק"ו. ע"פ רש"י, אמנם ע"י דע"ז שמות א' י'

⁵ דע"ז שם, ועיי"ש עוד

⁶ שמות א' כ"ב, ע"פ רש"י סנהדרין ק"ו.

⁷ רש"י כ"א כ"ז

⁸ רמב"ן כ"ב ג'

⁹ בראשית כ"ב ג'

¹⁰ בראשית מ"ו כ"ט

¹¹ שמות י"ד ו'

¹² כ"ב כ"א

¹³ ע"י רש"י כ"ב כ"ט, משלחן ר' אליהו ברוך לתרץ דברי האב"ע כ"ב י"ט בשם רס"ג

Bilam encountered a *malach*, who criticized him.¹⁴ Regarding what was he criticized?
Hitting his donkey.

Name a part of *davening* which some people say excitedly, right when they get to shul, and others think shouldn't be in *davening* at all.

Bilam tried to curse us that we shouldn't have *batei k'neisios* and *batei midrashos*, and Hashem forced him to give us a *beracha*, "מה טבו אהליך יעקב," "How nice are your tents, Yaakov."¹⁵ The Rema records the *minhag* to say this *pasuk* when entering shul¹⁶, but the Maharshal disagrees and holds that we shouldn't be quoting Bilam¹⁷.

What is the first *halacha* from Shulchan Aruch which a person encounters in the morning?

Bilam praised our habit of jumping up in the morning to do *mitzvos*, and of saying *krias shema al hamitah* before giving our *neshamos* to Hashem for the night.¹⁸ In the first words in Shulchan Aruch, we are told to exhibit this trait daily: "Get up in the morning like a lion, to serve Hashem."¹⁹

Many people recite *pesukim* connected to Bilam in the very beginning of the day, and at the very end of the day. When?

- When entering shul, we say, "מה טבו,"²⁰ which is part of Bilam's *beracha* to Bnei Yisrael.
- When leaving the *beis medrash*, we recite a *tefillah* wherein we thank Hashem for allowing us to learn Torah.²¹ When doing so, we contrast our worthwhile pursuits with those of people who waste their time on frivolities, and we conclude by noting, "I run towards a life in *Olam Haba*, whereas they run towards destruction." To highlight this contrast, many add a *pasuk* from Tehillim, "אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם,"²² which describes evildoers, and refers to those who emulate Bilam.²³

Balak brought *korbanos* in order to help Bilam curse Bnei Yisrael.²⁴ Ironically, as a result, Balak wound up having a descendant who will SAVE Bnei Yisrael, and Bilam actually TOLD Balak about it! Who is this descendant?

In the *zechus* of the 42 *korbanos* brought by Balak, he merited to have Rus as a descendant, from whom Dovid HaMelech, and Mashiach, descend. This demonstrates that one should always do *mitzvos* even "*shelo lishma*," with ulterior motives.²⁵ Bilam even tells Balak, "וירד מיעקב, והאביד שריד מעיר," "A descendant of Yaakov will rule, and he will destroy the remnant of the city,"²⁶ which describes Mashiach's eventual defeat of our enemies.²⁷

What 3 character traits does one need in order to earn a degree as a student of Bilam?

- *Ayin raah* – greed (Bilam's desire for wealth led him to accept Balak's request, and ignore Hashem's instructions)
- *Ruach gavoah* – arrogance
- *Nefesh rechavah* – desire (as evidenced by his inclination to advise Balak to make Bnei Yisrael do *aveiros*).²⁸

¹⁴ כ"ב ל"ב

¹⁵ כ"ד ה', סנהדרין ק"ה:

¹⁶ דרכי משה ו' ג' בשם הכל בו

¹⁷ הובא בא"ר מ"ו י' ובעטרת זקנים בגליון הש"ע

¹⁸ רש"י כ"ג כ"ד

¹⁹ ועיי"ש בבהגר"א

²⁰ כ"ד ה', עי' מ"ב ריש סי' מ"ו

²¹ ברכות כ"ח: ועיי"ש בפהמ"ש, או"ח ק"י ח'

²² תהלים נ"ה כ"ד

²³ אבות ה' כ"ב

²⁴ רש"י כ"ג ד'

²⁵ נזיר כ"ג:

²⁶ כ"ד י"ט

²⁷ רש"י כ"ד י"ט

²⁸ אבות ה' כ"ב ע"פ הרע"ב שם

JUST CURIOUS

Hashem spoke to Bilam so that the nations couldn't say, "If we had *neviim*, we would have improved."²⁹ Couldn't they still say, "We didn't mean a *rasha* like Bilam!"?

They claimed, "If we had access to high levels of spirituality like Bnei Yisrael, we would have improved." Through Bilam Hashem showed, "One improves with HARD WORK; without hard work, even a *navi* could be a *rasha*!"³⁰

After Bilam hit his donkey, the donkey gave him a whole *schmooze* about how he's been such a good donkey and doesn't deserve to be hit, etc. Why didn't the donkey just say, "Hello! Bilam! There's a *malach* with a sword blocking me!"?

Malachim can't be seen by the human eye, and certainly not by that of a donkey. Rather, they are perceived through *nevuah* or by a similar, lower level experience. The donkey strayed because it felt scared, as if someone was coming to slaughter it. When Hashem allowed it to speak, it defended its record of loyalty, but did not understand what compelled it to stop, and thus couldn't express it.³¹

After Bilam's donkey strayed, and Bilam got angry, Hashem could have shown Bilam the *malach*, and told Bilam not to go. Why was the *neis* of the talking donkey necessary?

To show Bilam, "I control who can talk: I can give speech to a donkey, and I can prevent you from saying what you want."³²

Why did Hashem eventually allow Bilam to go to Balak, if at first He disallowed it?

- Hashem told him, "If you're going in order to make money, fine"³³ – I don't want you to say that I caused you financial loss³⁴."
- Hashem wanted him to travel with more distinguished messengers.³⁵
- Hashem said, "Even though I don't want you to do this, I will not stand in the way of your stubbornness."³⁶
- Hashem wanted Bnei Yisrael to receive the *beracha* of a *navi*, so He said, "If the messengers will be satisfied with your acquiescence to go with them DESPITE the fact that I will not let you curse Bnei Yisrael, then go." Bilam was supposed to tell them this, but omitted it due to his great desire to follow them. This caused a *chillul Hashem*, because it appeared that Hashem changed His mind, and would then change it again when Bilam was forced to give them a *beracha*.³⁷
- Hashem said, "If they just want your advice, go, and tell them not to do *aveiros*."³⁸
- If Hashem let Bilam go, people would think Bilam was in charge; if Hashem didn't let him go, people would think that Hashem was "scared" of Bilam's curses. Hashem proved both of these wrong: first He said, "Don't go," demonstrating that Hashem is in charge, and then He said, "It's fine, go – you anyway can't curse anyone if I prevent it."³⁹

²⁹ רש"י כ"ב ה'

³⁰ משלחן ר' אליהו ברוך

³¹ רמב"ן כ"ב כ"ג בביאור א'

³² רמב"ן כ"ב כ"ג, ספורנו כ"ח

³³ רש"י כ"ב כ'

³⁴ דע"ז

³⁵ אב"ע בשם רס"ג, ועי' לעיל מר' אליהו ברוך

³⁶ אב"ע ועי' רמב"ן

³⁷ רמב"ן

³⁸ ספורנו

³⁹ אזה"ח

A Life of Truth

Stories from our tzadikim on thriving through adversity

בעזרת השם יתברך

In his interactions with *ba'alei batim*, Rav Shmuel Berenbaum *zt"l*, the Mirrer *Rosh Yeshiva* in America, spoke the truth, often addressing them in ways others might be afraid to. While some feared his approach risked putting people off, in the end, the opposite was almost always true. Not only were people not insulted, they actually came to appreciate and admire his honest approach. Here is an amazing story which showcases this point. Some of the details in the story have been changed or dramatized to bring out the lesson.

Reb Shmuel Birnbaum's Yeshiva was in dire financial straits. The administrator, Reb Zecharia* arranged a parlor meeting at a certain prestigious layman's house in an out-of-town city which was not yet on the Torah map. Although the Rosh Yeshiva was the greatest *masmid* and would never miss *seder* in Yeshiva, he agreed to come since the funds were so necessary.

When they arrived the host, Mr. Murry* greeted them warmly and ushered them into his opulent home. The tables were laden with food and the guests were all there, but the Rosh Yeshiva wouldn't walk into the room.

"Can the Rosh Yeshiva please step into the room?" asked Reb Zecharia.

"How could I come into such a room? The paintings on the wall are not on a proper level of *tzniyus*."

Reb Zecharia cringed, "Maybe the Rosh Yeshiva could just come in and we'll give a speech and leave?" But the Rosh Yeshiva wouldn't budge.

Mr. Murry was wondering about the delay, "All my guests are waiting, what seems to be the problem? Come on in."

"Mr. Murry, please don't be insulted." Reb Zecharia began, looking very red in the face, "the Rosh Yeshiva is a person who stands for *emes*, and these paintings are not up to the level of modesty that we're used to."

Mr. Murry was not very happy, but he reluctantly moved the event into the next room. His deluxe entertainment center was the focal point in that room. "Rosh Yeshiva, maybe we could just speak and leave?" Reb Zecharia begged.

"I can't go into that room. There's a huge television there. It would be a *Chillul Hashem* to come in there and speak about Torah. I'm not walking into such a room."

Reb Zecharia was desperately hoping that the ground would just swallow him up. What could he do? The Rosh Yeshiva wouldn't go in. He had to explain to Mr. Murry the Rosh Yeshiva's objection.

"Could we maybe move into another room?" he requested politely, "You see, this way we get a tour of all the wonderful rooms in your house."

Mr. Murry angrily relocated his guests to the next room. It didn't seem like they would be making any money at this point. Reb Zecharia was just hoping that they would leave in one piece.

"Rosh Yeshivah, could we please go in to this room?"

"That's a much smaller room. The separation is not good enough between the men and the woman. Can you ask him to please put up a *mechitza*?"

When Reb Zecharia relayed the Rosh Yeshiva's instructions, Mr. Murry became furious. He was barely able to contain his anger at the audacity of his guest Rabbi. His wife, however was the one to put it into words, "First you threw my paintings off the wall, then you threw everyone out of the room with the entertainment center, now you want to put up a wall in front of me and throw me out! Why don't you just pack your bags and go on home!"

Their guests left, and the man escorted the Rosh Yeshiva and Reb Zecharia to their quarters upstairs, his face flushed with anger, "I'll show you people to your room and I'm going to drive you back to the airport tomorrow morning. Forget about any money for your yeshiva." And with that he stalked out.

It was late already; it had been a long evening for Reb Zecharia, but the Rosh Yeshiva was unfazed. Eventually Reb Zecharia went to sleep. At three o'clock in the morning the Rosh Yeshiva got up to learn. Hearing some

noise, Mr. Murry came over to see what was going on. He saw the holy image of Rav Shmuel swaying over his *gemara*. He was very moved. "Couldn't sleep tonight, Rabbi?"

"I could sleep very well but I woke up to learn, would you like to join me Mr. Murry?"

Unsure how to react, the fellow nodded, "Well, I'm wearing pajamas. You know, I'll just put on a robe over here." And with that he spent the remainder of the night learning with Reb Shmuel.

On the way to the airport the host handed Reb Zecharia a check. Reb Zecharia was sure it was for a very small sum. When he looked at it his eyes popped. It was made out for thirty thousand dollars! That was probably even more money than they would've made at the parlor meeting. Mr. Murry explained that he was so impressed with how Reb Shmuel stood up for what he believed in, that he felt compelled to help generously.

The yeshiva must have been desperate for funds to have torn Rav Shmuel away from his *talmidim*. Still, he would not back away from the *emes* because of the reaction of a *basar v'dam*, no matter how prominent or wealthy. A person who truly believes that everything is from Hashem isn't worried about doing the right thing.

Hilchos Shabbos Initiative

Is it permissible to move a lamp?

Although it is generally permissible to move working electric appliances for their use or their place, many *Poskim* are of the opinion that a lamp should not be moved. The reason for this is that according to these *Poskim*, a light is similar to a candle and therefore may not be moved. Regarding the use of a “*Shabbos Lamp*”, according to this opinion care must be taken that only the piece covering the light be moved but not the lamp itself.

Is it permissible to handle children’s games or toys that are prohibited on Shabbos?

Games and toys that are prohibited to be played with are *Muktze* (*Kli Shemilachto l’Issur*) and may therefore not be handled for any reason other than for their use or their place (*litzorech gufo umekomo*). These include: Boggle, Scrabble (that one usually plays with writing), Play-Doh, whistles, *graggers*, horns, “*Purim Shtick*” that are like firecrackers, as well as imitation ink that temporarily dyes clothing. Dolls and toys that have a noise-making button but are regularly played with independently without necessarily using the button to produce noise are not considered *Muktze*, and may be played with on *Shabbos* without using the noise button.

Is it permissible to transfer food remaining from the *seuda* into an empty pot?

Empty pots are considered *Muktze*, since their primary use is for cooking or baking. They may be handled for their use or for the use of their place. However, if a container which can be used instead is available it must be used instead of the empty pot. Alternatively, if the food can be put away while leaving it in the pot that it is in, the leftover food should remain in the pot and not be transferred to a different pot.

This is because an item whose primary use is prohibited on *Shabbos* is only permitted to be moved for the sake of using it (*litzorech gufo*) when an alternative non-*Muktze* item is not available for use instead.

The following leniencies apply to the prohibition of handling a pot:

- A pot containing food is not *Muktze* and may be handled.
- A pot that has been used and is unclean may be moved if it is considered repulsive.
- An aluminum pan is not *Muktze* if one generally uses it as a container for storage and not only when baking.

ע' ש"ע שי"ח-י"ז, ד

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

Can I put some meat with gravy on top of the cholent pot to warm it up just for a few minutes?

QUESTION 2

What about just plain meat? Is that alright even if the meat is slightly rare (a little pink in the middle)?

QUESTION 3

Is there any reason not to put a חלה on the cholent pot to warm it up?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

I bought freeze-pops for my kids, but didn't separate them from each other. May I do that on שבת?

Answer: There is a discussion amongst the פוסקים whether one may open a package on it's perforation. Some hold that it is the מחתך of איסור, making an exact cut. Others are lenient since the exactness is not needed, rather the perforation is only there to make it easy to pull apart. However, in the case of freeze pops there is more reason to be stringent, since if they are not pulled apart on the perforation they tend to rip open, ruining the freeze-pop. Therefore, they should be separated before שבת.

FOR COMMENTS OR TO ADD YOURSELF TO THE EMAIL LIST
SEND AN EMAIL TO BMNYSHABBOS@GMAIL.COM

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אבין

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

What about opening them? Can I use a knife or scissors?

Answer: One may open something that is not a full-fledged כלי as long as he is not fashioning a nice and neat opening. Cutting off the top of a freeze-pop does not seem to be an especially nice opening. Since there is reason to say that a disposable item such as freeze-pops is not a full-fledged כלי (based on the היתר of מוסתקי and חותלות - see 'שי"ד-א', ח), one can open them with a knife. If no knife is available or a person doesn't want his child to use a knife, a כלי שמלאכתו לאיסור such as scissors may be used.

QUESTION 3

Can I break open a "crack-in-half" ices?

Answer: -"Crack-in-half" ices form a small even hole that allows someone to suck from it. This may possibly be a פתח נאה - nice and neat opening, which the שלחן ערוך doesn't allow. If someone is opening one on שבת they should try to open it in a way that the hole doesn't come out too neat.

FOR COMMENTS OR TO ADD YOURSELF TO THE EMAIL LIST
SEND AN EMAIL TO BMNYSHABBOS@GMAIL.COM

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

*Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that
Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelpia Yeshiva*

Success Breeds Success

Yitzy was a fourteen-year-old boy who learned in a local yeshiva. That is, he officially learned in the local yeshiva. In truth, however, he spent more time on the basketball court than he did in the classroom. Even when he was physically present in class, he never listened to what his rebbi was saying. His mind was perpetually on the court outside, shooting baskets.

It had been quite a few years since Yitzy had last paid attention in class. By now, he was so far behind, that even if he set his mind to it, there was no way he could understand what his rebbi was saying. He saw himself as a failure, as a boy who lacked the ability to succeed, and his self-image was so low that he didn't feel worthy of any scholastic achievement.

He didn't even have the slightest will to try.

Even outside of yeshiva, it was readily apparent from Yitzy's manner of dress, speech, and behavior that he was not making it in the system. You didn't have to be a rocket scientist to realize that this was a boy heading in the wrong direction.

Many people noticed. But one person actually did something about it.

His name was Mr. Bernstein, and he was a kindly old man who davened in the neighborhood shul. Mr. Bernstein was a fixture in the corner of the *beis midrash*, with his old-style fedora, three-piece suit, and friendly smile. Mr. Bernstein was not a very learned man; he could barely learn *chumash* with Rashi and had never studied *Mishnayos* or *Gemara*.

However, he was versed in another kind of knowledge: the knowledge of the heart.

Where everyone else saw defiance in Yitzy's eyes, Mr. Bernstein saw sadness. Where everyone else saw apathy, Mr. Bernstein saw longing. He remembered the sweet little boy that Yitzy had once been, and he was determined to help him.

One Friday night, after davening, he turned to the sullen teenager. "Why don't you become a *baal korei*?" he suggested, genuine warmth in his voice.

Yitzy was taken aback by this out-of-the-blue suggestion from the old man who was part of the shul scenery. "A *baal korei*? Me? I'm not a *baal korei*."

"Why not?" Mr. Bernstein wanted to know. "Didn't you *lein* by your bar mitzvah?"

"No," Yitzy said, and something behind his eyes closed. Locked.

“Did you say a *drashah* at your bar mitzvah?” Mr. Bernstein asked, gently.

A small glimmer returned to Yitzy’s eyes. “Yes, I said a *drashah* by my bar mitzvah,” he said. He was quiet for a moment before adding, “My father hired a *rebbe* to teach me my *pshetl*, which I said over at my bar mitzvah.”

“It sounds like you did a great job,” Mr. Bernstein commented. “So why don’t you become a *baal korei*?”

“I can’t,” Yitzy said firmly. He said it with such finality that it would have caused anyone else to walk away.

But not Mr. Bernstein.

“I still think you should do it,” the old man said.

Yitzy shrugged and walked away, but Mr. Bernstein was not ready to give up. He stood up from his seat, ignoring his creaking knees, and went over to Yitzy’s father. “I need to talk to you about something important.”

Yitzy’s father excused himself to the man he was in middle of speaking to and turned to the elderly man. “What’s the matter, Mr. Bernstein?”

“It’s about Yitzy,” the old man began.

“Yitzy,” his father echoed.

Mr. Bernstein gave a nod of his wizened head. “Yes, Yitzy. He’s a wonderful boy, and I think he would make an excellent *baal korei*. Why don’t you hire someone to teach him the *trop*?”

The father gave a long, drawn out sigh. “Mr. Bernstein, I appreciate your caring. I really do. The problem here is that Yitzy doesn’t have the drive to succeed. And without motivation, he’s simply lacking the ability to learn anything. It’s not going to work.”

“I must respectfully disagree,” the elderly man said. “Yitzy is extremely capable; he just needs someone to teach him. If he were to have a *rebbe* teach him the *trop*, he could become a renowned *baal korei*.”

“You really think so?” Yitzy’s father asked skeptically. “I mean, I do appreciate your life experience, and your outlook is very valuable. But it just seems so farfetched that a boy like Yitzy can actually become a *baal korei*.”

“You don’t have much to lose,” Mr. Bernstein pointed out. “It’s worth the few dollars for a shot at saving your son. Try it, and see what happens.”

“If he’s in, then I’m in,” said the long-suffering father. “You get him to agree, and I’ll hire the best *baal korei* in the city to teach him to *lein*.”

“Deal,” said Mr. Bernstein, and the two shook hands.

Mr. Bernstein cornered Yitzy in shul on Shabbos morning. “Your father agreed to hire a *baal korei* to teach you how to *lein*,” he informed the teenager. “You are going to be a great *baal korei*. When you become famous, don’t forget the man who started you out!”

Yitzy’s eyes darted about. He looked like he wanted to escape. “What do you mean?” he mumbled. “I’m not being famous anytime soon.”

“Never say never,” the old man said cheerfully. “You have what it takes, Yitzy. Patience. Determination. Grit. I know you since you were this high —” he gestured with his hand somewhere near his knee, “—and I am confident that this is something you will be great at.”

“Don’t hold your breath,” Yitzy murmured. “Fine, I’ll do it. But just a lesson or two.”

To his great surprise, Yitzzy soon discovered that he actually enjoyed learning the *trop*. He knew *aleph-bais* and *nekudos* from the days when he was still young and innocent, but he'd never progressed past *chumash* and Rashi. Because he was missing the foundational knowledge, such as the language of the Mishnah, he was unable to move on with his class. Thus, when they began to learn Gemara, he was lost. Add complicated *Tosafos*, *Rishonim*, and *Acharonim* to the mix, and there you had it: a recipe for failure.

But *leining* was different. It did not require the same foundations needed for the study of Gemara. He did not have to know how to dissect a *sugya* in order to read a *pasuk* in the Torah the correct way. Mastery of *krias haTorah* was a skill not built on any prior knowledge other than basic *aleph-bais*. And for the first time in years, Yitzzy actually thrived.

Success breeds success, and success breeds happiness. Yitzzy began to look forward to his lessons with the *baal korei*. He listened carefully to everything he was taught and diligently practiced every night. The *baal korei* was a master teacher who added oomph and excitement to each lesson, pushing Yitzzy to his limits and then stretching them even further.

From the sidelines, Mr. Bernstein cheered Yitzzy on. He followed along in a *chumash* as Yitzzy practiced *leining* and complimented him warmly on the progress he was making. He watched as the teenager's back straightened a little further every day, how the clouds over his eyes faded just a little more each time he tasted the beauty of success.

The first time Yitzzy *leined* before a crowd, he was extremely nervous. It was Shabbos, at Minchah, and for the first time in weeks, he was visited by the familiar inner voice telling him he didn't deserve to succeed. "You are a failure," he heard

the voice whisper inside him. "You can't learn. You can't keep up with your own class, let alone a class of fourth graders. And you think you can *lein* in front of this entire minyan?"

For a moment, Yitzzy was ready to back away, to take off the tallis and retreat to his seat, to accept failure before it actually materialized. But then he met Mr. Bernstein's warm gaze, and another, newer voice spoke from deep within him. "You can do it, Yitzzy. Mr. Bernstein thinks so. The *baal korei* thinks so. You are natural at this! Just do it!"

And then, he did it. He opened his mouth and began to *lein*, his voice gaining confidence as he moved through the *pesukim*. As he gained momentum, the words flowed naturally from his lips in a smooth, clear voice.

He did not make a single mistake.

Something was different about Yitzzy the next day in yeshiva. Somehow, he was no longer the failure who dreamed about basketball all day. Now, he was a *baal korei*. He sat a little taller. He focused a little more.

He felt like he mattered. And so things began to matter more to him.

Soon, Yitzzy became the steady *baal korei* at the Minchah minyan on Shabbos in shul. Then, he received a job in a different shul, *leining krias hatorah* on Shabbos morning. He began to walk with more confidence, to speak with more confidence, to think with more confidence. People took notice and began to treat him with more respect.

And the more people treated him with respect, the more Yitzzy began to treat himself with respect. He no longer wanted to be the class dreamer who could not pull himself together. He was a *baal korei*, and he was a capable young man. He was

determined to learn, beginning from the basics, until he caught up with the rest of his class.

I am a baal korei, he would think to himself as he struggled to cover basic mishnayos that were learned by boys much younger than himself. *I am capable of becoming a talmid chacham*.

And indeed, he was. Over time, he mastered Mishnayos and moved on to Gemara. His *rebbe* set him up with wonderful tutors, who helped raise him to the level of the rest of the class. Eventually, he was not just keeping up with the class, but was one of its star *talmidim*. He went to learn in Eretz Yisrael and became a tremendous *talmid chacham*, a *masmid* who sits and learns day and night. And needless to say, he's still a *baal korei*.

And it was the simple and unlearned Mr. Bernstein who initiated this change. It was the simple and unlearned Mr. Bernstein who saw into Yitzzy's *neshamah*, who cared too deeply to let a boy he barely knew waste away. And it was this genuine caring that gave Mr. Bernstein the *siyata dishmaya* to offer Yitzzy the taste of success that whet his appetite for more.

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape #A126

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadin & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt"l** are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**
E.Y. **02.313.6038**

- Option 1: Vaadin given in BMG
- Option 2: Shmussen given in Adelpia
- Option 3: Captivating stories taken from shiurim

To receive Vaadin by email or for questions and suggestions call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783

torasrebkalman@gmail.com

Nobody told stories like
Rav Kalman Krohn
COMPREHENSIVE ELA SERIES

Reading and Writing
with stories of our Sages
as told by
Rav Kalman Krohn

over 100 schools
in the United States, Eretz Yisrael, South Africa, & Australia are successfully using our Comprehensive ELA Series

Viras Shamayim
Infuse into English Literature classes

Keeps students spellbound & seated through the captivating stories of Rav Kalman

DON'T MISS OUT!
For more info email:
TORASREBKALMAN@GMAIL.COM

HACHAM SADKAH HUTZIN WAS A רב WHO WAS OUTSTANDING FOR HIS DEDICATION TO LEARNING AND תפילות AT SUNRISE. HE WAS ALSO A VENERATED MOHEL WHO MADE THOUSANDS OF BRIT MILOT FOR BABIES WITHOUT PAYMENT.

MOREINU, WE CANNOT THANK YOU ENOUGH - BUT PLEASE... WE WOULD LIKE TO AT LEAST OFFER MOREINU A TOKEN PAYMENT.

MABROUK! I SINCERELY THANK YOU FOR YOUR KIND THOUGHTS. THIS MISVAH IS A SPECIAL ZECHUT AND I DON'T TAKE PAYMENT FOR SUCH HOLY WORK! ON THE CONTRARY, PLEASE ALLOW ME TO GIVE YOU THIS FOR YOUR YOUNG YOSEF...

WHEN HE WAS LIVING IN YERUSHALAYIM, A MAN CAME TO INFORM HIM OF THE BIRTH OF HIS SON AND ASK HIM TO COME ON SHABBAT TO BE THE MOHEL AT HIS BRIT.

MY SON, IT IS A ZECHUT FOR ME, AND WITH THE HELP OF HASHEM, I WILL TRY TO COME.

I LIVE IN THE YEMIN MOSHE NEIGHBORHOOD, QUITE A DISTANCE FROM MOREINU'S HOME. I AM TRULY HONORED AT YOUR THOUGHT...

IT IS A VERY FAR WALK, BUT THE SIMHAH CREATED BY THE MISVAH WILL CARRY ME, AS IF ON EAGLE'S WINGS!

IT'S REALLY TOO FAR FOR HIM TO WALK...

ON SHABBAT, THE ELDERLY RAV LEFT HIS HOME VERY EARLY BECAUSE HE WALKED SLOWLY. HE WOULD OFTEN LEAN ON HIS ASSISTANT AS THEY TREKKED THROUGH THE COBBLED STREETS OF YERUSHALAYIM.

MY TALMID, THANK YOU FOR YOUR ASSISTANCE... MAY YOU BE BLESSED. I HAVE A TORAH THOUGHT TO SHARE WITH YOU. DO YOU KNOW WHY AVRAHAM AVINU WAITED UNTIL HE WAS 99 YEARS OLD TO PERFORM HIS BRIT MILAH? THERE ARE MANY BEAUTIFUL ANSWERS TO THIS QUESTION...

WHEN HE ARRIVED AT THE SHUL, THE FATHER OF THE CHILD DID NOT SEEM TO ACKNOWLEDGE HIS PRESENCE. THE CROWD THAT HAD GATHERED JUST STOOD AND WAITED. R' SADKAH WENT OVER TO THE FATHER...

MY SON, AVI HABEN... WHERE SHOULD I SET UP?

EH... MOREINU... I - I DON'T KNOW WHAT TO SAY... I, ER, I NEVER EXPECTED MOREINU TO COME SUCH A LONG WAY... I, EH... I ACTUALLY ASKED ANOTHER MOHEL TO COME... OY! WOULD THE RAV FOREGO THE HONOR?

MY SON, DO NOT WORRY! IT IS A ZECHUT TO BE HERE... PLEASE USE WHOMEVER YOU WISH!

SOON, THE OTHER MOHEL ARRIVED, BUT HE HAD FORGOTTEN HIS BAG OF EQUIPMENT.

EH... MOREINU, I - I... NEED A FAVOR... PLEASE ... COULD THE OTHER MOHEL USE YOUR TOOLS?

MY SON! PLEASE DO! NOW YOU HAVE GIVEN ME THE HONOR OF A DIRECT HELEK IN THIS MISVAH!

AFTER THE BRIT, R' SADKAH SET OUT WITH HIS ASSISTANT ON THE STRENUOUS JOURNEY HOME WITH GREAT SIMHAH IN HIS HEART.

I HAVE MERITED BRINGING THOUSANDS OF BABIES INTO THE BRIT OF AVRAHAM AVINU - BUT I HAVE NEVER BEFORE MERITED PERFORMING THE MISVAH IN SUCH A COMPLETE MANNER AS I DID IT TODAY ... WHO IS AS HAPPY AS ME!

HACHAM SADKAH HUTZIN WAS BORN IN 1876 (5636) IN BAGHDAD, IRAQ TO R' MOSHE CHUTZIN. AS A בְּחִירָה HE STUDIED IN A מְדִינַת בֵּית מִדְרָשׁ IN BAGHDAD. HE WAS CLOSE TO THE BEN ISH HAI זצ"ל WHO RECOGNIZED HIM AS A GREAT חֶסֶד. AFTER HE MARRIED HIS COUSIN ZDOKA, HE REFUSED FINANCIAL SUPPORT AND INSTEAD BECAME A MERCHANT TO SUPPORT HIS FAMILY. HE LEARNED WITH R' NISSIM KADURI זצ"ל, R' YOSEF RAVIA זצ"ל AND OTHER GREAT חֲכָמִים. HE SUCCESSFULLY FOUGHT THE SPIRITUAL BATTLE AGAINST THE BAGDAD COUNCIL WHICH WANTED TO INCORPORATE SECULAR STUDIES IN THE תּוֹרָה. IN 1936, HE MOVED TO יִשְׂרָאֵל AND IN 1939 BUILT THE BEAUTIFUL בֵּית הַכְּנֶסֶת IN THE GEULAH SECTION IN יִשְׂרָאֵל. HE WAS AN EXPERT מוֹהֵל AND OFTEN DID NOT CHARGE FOR HIS SERVICES. HE SERVED AS A דִּין ON THE דִּין OF THE תּוֹרָה הַסְפֵּרָדִית. HE GAVE NIGHTLY שְׁעוֹרִים, GATHERED A DAILY מִנְיָן FOR חֲצוֹת AND תַּקֵּן חֲצוֹת AND מוֹתָאֵל זצ"ל, יְהוּדָה צְדָקָה זצ"ל, יִצְחָק נָסִים זצ"ל AND תַּקֵּן חֲצוֹת. TODAY THE בֵּית הַכְּנֶסֶת STILL STANDS IN ITS FULL GLORY AS A CENTER FOR תּוֹרָה AND תַּפִּלָּה.

NEFESH SHIMSHON

DIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM
THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"l

THIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF נחמה ויעקב בן רחל נחמה.
MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.

PEARLS OF WISDOM FROM THE PARSHAH

Last Blessings

וְעַתָּה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי. (במדבר כד, יד)

Now I am going to my people. (*Bemidbar* 24:14)

From now on, I am like the rest of my people, because *Hakadosh Baruch Hu* has left me. (*Rashi*)

Bilaam lost his power of prophecy at this point, after having blessed the Jewish people. But why now? He spoke only the words that *Hashem* placed in his mouth. If because he was such a *rasha*, and had such a desire to devastate the Jewish people, that was nothing new. He was like that all along, even before he went to Balak. So why was prophecy taken away from him after he finished bestowing his blessings?

The Torah said previously about Bilaam:

– וַיִּקֶּר ה' אֶל בִּלְעָם וַיִּשֶׂם דָּבָר בְּפִיו
“*Hashem* came to Bilaam and placed something in his mouth.”¹

What did *Hashem* place in his mouth? *Rashi* explains it was a bit and bridle and reins, like you put in an animal's mouth so you can pull it and make it go the direction you want.

Let's say you don't need to lead an animal from one place to another. You won't notice the fact that it doesn't want to go. But when you start trying to lead it, it digs in its hooves and resists with all its strength. Now you see very clearly how much it doesn't want to go.

Someone standing on the side of the road might see an animal walking along, and not know what a fight it put up to stay in its place, and how begrudgingly it is now moving. But the person pulling it knows very well how hard it is to get this animal to move.

This is how it was with Bilaam. When *Hashem* put a bit and bridle on him, and pulled him forcibly to bless the Jewish people, it became abundantly evident how much Bilaam wanted to just curse and curse. So after he finally blessed, *Hashem* took the power of prophecy away from him. ●

¹ *Bemidbar* 23:16.

Bilaam Broke the Limit

וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר. (במדבר כב, ה)

Balak sent messengers to Bilaam ben Beor. (*Bemidbar* 22:5)

As far as modesty was concerned, the ancient world placed limits on what kind of behavior was considered acceptable. There was a consensus about what is okay and what is immoral. It takes special power to break such universally accepted conventions. That was Bilaam.

Bilaam attained greatness in wickedness. He was not just a common, run-of-the-mill *rasha*. Thus he could break down borders of behavior that the whole world observed.

Chazal say that ten portions of licentiousness descended to the world, and the Arabs took nine of them.¹ On the other hand, we see that the Arab way

¹ *Kiddushin* 49b.

of dress is exceptionally modest.

How do the two go together?

Dressing modestly was once the norm, and over the course of time, things changed. People broke through the formerly observed borders. But, as we mentioned before, it takes someone great to initiate such a change.

The Arabs are a lowly nation, as *Chazal* say,² and there was no one among them great enough to break down the borders. So they kept on behaving like always. ●

² *Kesubos* 66b.

PARSHA TOPIC

Misplaced Korbanos

וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בָּלָק בְּנֵה לִי בִזָּה שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וְהִכֵּן לִי בִזָּה שִׁבְעָה פָּרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים.
(במדבר כג, א)

Bilaam said to Balak, “Build me here seven altars, and prepare for me here seven bulls and seven rams. (*Bemidbar* 23:1)

Bilaam said before Hashem, “Their forefathers built before You seven altars, and I set up as many as all of them put together.” (*Rashi*)

Bilaam's “Holy” War

Bilaam was the very embodiment of all the

impurity and evil in the world. He waged a “holy” war against the Jewish people. As is usually the case with wars, he did not direct all his efforts in just one

לעילוי נשמות

מוה"ד משה בן אליעזר המבורגר זצ"ל

ומוה"ד ברוך זאב בן נפתלי קראוס זצ"ל

נרבת נבדיהם ~ עטרת דקנים בני בנים ותפארת בנינים אבותם

direction. He tried every angle.

First of all, *Chazal* tell us that Bilaam knew how to determine the exact moment when *Hakadosh Baruch Hu* is angry. But *Hakadosh Baruch Hu*, in His great mercy, refrained from all anger during the whole time that Bilaam sought to curse the Jewish people.¹

Another thing he tried was to put an *ayin hara* on them, as it says וישא בלעם את עיניו – “Bilaam raised his eyes.”² Rashi explains this to mean that he tried to put the evil eye on them.

Another thing he tried was mentioning *Cheit Ha'eigel*.³ He wanted to draw *Hashem's* attention to the Jewish people's sins.

But there was a certain powerful tactic that Bilaam employed, in addition to the above, and that is what I want to talk about.

Bilaam built a lot of altars and offered a lot of *korbanos* on them. Three times, he set up seven altars, and offered on them seven bulls and seven rams. The Torah elaborates on this point. It seems that this is where Bilaam put in his main energy, in the “holy” war he waged against the Jewish people. We need to understand what he wanted to gain by offering all these *korbanos*.

First, we will bring out a certain general point about *korbanos*.

What's in a Korban?

Let's talk about animal sacrifices. An animal is quite similar to a human being. True, it is not on the same level as a human, but it does have a *nefesh* similar to that of humans. An animal can thus be used to represent a human being. People have the quality of growth, and so do animals. And when an animal is burned, it returns to its source, which is *Hakadosh Baruch Hu*, because everything returns to its source when it is burned up.

A *korban* is thus taking an animal, which is similar to a human being, and burning it on the altar.

1 Berachos 7a.

2 Bemidbar 24:3.

3 Ibid v. 1, see Targum Onkelos ad loc.

Now, a human being contains within him all the spiritual worlds, as R. Chayim Volozhiner explains in part one of *Sefer Nefesh Hachayim*. When we put an animal on the altar and burn it, this is like bringing the entire world, and everything in it, back to *Hakadosh Baruch Hu*.

A *korban* properly offered is called *reach nichoach*, a “pleasing fragrance.” In other words, the *korban* ascends to Heaven and is accepted *l'ratzon*, willingly and graciously. So to speak, it enters the depth of *Hashem's* Will. *Hashem* is pleased that we have brought His world back to him.

This makes *korbanos* greater than all other *mitzvos*. Every *mitzvah* accomplishes a certain specific thing, but offering a *korban* encompasses everything. All the 248 limbs and organs, and the 365 sinews and nerves.

This is such a sublime matter that the Vilna Gaon remarked that if we would bring one *korban* with proper *kavanah*, the world would reach its ultimate goal.

We see that *korbanos* express something very, very deep. It is a matter of bringing everything back to *Hakadosh Baruch Hu*. So to speak, we say: *Hashem*, the entire world and everything in it is Yours!

Never Too Lofty

The world has a whole system of *kefirah*, of denying belief in *Hashem*. I am not talking about the modern iteration of *kefirah*, by which people deny the very existence of the Creator, because this is simply ridiculous and not even worthy of discussion. I am talking here about the *kefirah* of the ancient Greek philosophers. The Rambam addressed the issues they raised and wrote at length to refute them. Also the *Rema* wrote a special book about *korbanos*, called *Sefer Toras Ha'olah*, in which he refutes the arguments of the philosophers against our faith.

What did these philosophers of ancient times say?

Their argument basically went like this: G-d is so great and awesome, so infinitely above our world, so beyond human comprehension, that He

really has no connection to the world He created. It is categorically impossible for G-d to relate to the physical world, to act upon it, to even care about what takes place there. That's what they argued.

There were various levels to this *kefirah*. Some argued that *Hashem* doesn't even know what is happening in the world. Others argued that that G-d knows what people do in the world but doesn't care.

This is actually the subject of *Sefer Iyov*. Iyov described G-d's loftiness and greatness at great length, and argued that for this very reason, He doesn't care about us.

What do we say? How do we answer this? We say that if G-d really was as great as the philosophers claimed He is, He would indeed be incapable of maintaining a relationship with something as small as the world of human beings. But G-d is much, much greater than that! He is way above anything the philosophers could even imagine. And for this very reason, He is capable of relating to even the smallest of things.

I will give you an example. *Shlomo Hamelech* was the wisest of men and knew the language of animals. When we encounter animals, we don't understand what they are saying. To us, it is just noise. This is because our level is far above that of animals, so we can't even relate to what they say. But *Shlomo Hamelech* was able to communicate with an animal. He understood its language.

How did *Shlomo Hamelech* do it? Was it because he was closer to the level of an animal? Not at all. He was far above our level of intellect, and surely far above that of animals. And for this very reason, he was able to understand them and communicate with them.

מִי כֵה' אֱלֹהֵינוּ הַמְגִבִּיהִי לְשֶׁבֶת – Who is like *Hashem* our G-d, Who dwells so high?⁴

Hakadosh Baruch Hu is very, very lofty. And for this very reason:

4 Tehillim 112:6.

הַמְשַׁפִּילִי לְרֹאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ – He lowers Himself to see in heavens and earth.⁵

Because He is very high, He can reach very low.

It's Not an Aquarium

Emunah means believing that *Hakadosh Baruch Hu* is connected to the world and relates to it. *Kefirah* means not believing that G-d is connected to the world.

Someone who doesn't even believe that the world has a Creator is not called a *kofer*. He is just an idiot. He is like someone who sees a table and thinks that the table came to be on its own. It just happened. This is how the modern world thinks, and it is nonsensical. The *kofrim* of ancient times believed that the world has a Creator, but they didn't believe that He continues to run the world.

All religions believe in G-d and believe that G-d is connected to His world. So what is special about Judaism? We believe not just that *Hashem* knows what happens in the world, and not just that He runs and oversees everything in the world, but that He has a personal connection to us. He loves and cares personally about each one of His children.

And this is a very powerful love.

Let's say a person has an aquarium. He looks with interest at all the pretty, decorative fish swimming around in there, and gives them food. Despite the distance between them, if there is a fish that doesn't eat, he tries to find a solution. However, it doesn't worry him overly much, because he doesn't love the fish personally. The distance between them is too great for that.

That's not how *Hashem* loves us.

Let's say there is a very devoted preschool teacher, who loves little Saraleh dearly. The teacher is dedicated to all the children, and of course to Saraleh, and does everything for them. But it's still not like the love that the mother has for her little

5 Ibid v. 7.

Saraleh. A parent's love is something else altogether.

Hashem, due to His immense desire to bestow goodness upon us, does not just know us and pay attention to us and watch over us. He is **הבוחר בעמו** – He “lovingly chooses His people Yisrael.”

The first word that *Hashem* spoke to the Jewish people was **אנוכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים** – “I am *Hashem* your G-d, Who took you out of Egypt, out of the house of bondage.” He did not say that He merely created us, but that He went down into *Mitzrayim* to take us out of there. He took care of us and carried us on eagles' wings. He has a personal relationship with us. He loves us in the fullest sense of the word.

This is what the whole Torah is about. It is as *Shlomo Hamelech* describes, in his great wisdom, the Giving of the Torah: **ישקני מנשיקות פיהו** – “May He kiss me with the kisses of His mouth.”⁶

And when we speak of Torah in *davening*, the words are overflowing with expressions of love: **אהבה רבה אהבתנו וגוי חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו וגוי**.

The Deepest Love of All

Bilaam knew that *Hashem* loves the Jewish people. But he thought that there is a place where this love comes to an end. Deep down, there is a place where *Hashem* says, so to speak: I do love the Jews, but after all, I am the Creator, and they are just creatures. The distance between us is infinite.

This is the place that Bilaam wanted to tap, to access. And how do you access the deepest depths of *Hashem's* holy Will?

⁶ Shir Hashirim 1:2.

By *korbanos*.

Bilaam decided to offer one *korban* after another until he brought as many sacrifices as all the *Avos* did. He thereby sought to do away with the whole world, to nullify everything, and get to the place where there is only G-d Himself, the One and Only. A place where there is no world and no Jewish people and no anything.

And when Bilaam gets to this place where G-d's connection to the Jewish people comes to an end, this is where he will mention *Cheit Ha'eigel*. He will say to *Hakadosh Baruch Hu*: You don't truly care about the Jewish people. And they sinned before you by worshipping a golden calf. How low! Why don't You just get rid of them altogether?

What did *Hashem* answer Bilaam?

You are so foolish. You are trying to present to Me the sins of My children? That's like presenting a father with the bad deeds of his child. Do you think the father will stop loving his child because of that?

Hashem's love for the Jewish people is deeper than deep. That very place, deeper than deep, is where *Hashem's* love for the Jewish people is. That is where it emanates from.

Bilaam didn't understand this. He was a classic *kofer*. He tried to dig deeper and deeper because he thought there must be a point where G-d's relationship with the Jewish people comes to an end.

But Bilaam was utterly wrong, and *Hashem* showed this by refraining from all anger during that whole period. By doing so, He was expressing how His relationship with His children, the Jewish people, is infinitely deep. It is a relationship of infinite love. No matter how deep you go, it never stops. ●

גיליון מס' 611 בלק
תשפ"ה שנה שלוש עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו
ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל
זצ"ל
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממון רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - צום י"ז בתמוז

פ"ב ס"ב, פתחי חיים ח"א עניני המועדים אות ל"ז, ועי' שם ח"ב סי' י"ז
שבמלוא מלכה במוצאי ראש השנה אכל רבינו חתיכת בשר עוף והעירו שמחר
צום גדליה ואמר רבינו, אין איסור.

בשר בבר מצוה בליל התענית

סיפר רבינו זצ"ל, אחד שאל את אאמו"ר הקה"י זצ"ל, האם יש
ענין לא לתת בשר בליל התענית, בסעודת הבר מצוה שעושה
לבנו, ואמר לו הקה"י שיש ענין בזה, וכן משמע מהרמ"א הל' נדה
(ו"ד סי' קפ"ה ס"ד) שיש ענין בזה, אבל לא דבר שיש איסור בדבר,
(ארחות רבינו ח"ב עמוד קכ"ח אות ז', ועי' שם אות ו' שאמר שמסתבר שלענין
תספורת ושאר דברים ליל כיומו ורק לענין צום לא צמים ועיין שו"ת חיים
שאל ח"א סי' כ"ד).

שבע ברכות בליל י"ז בתמוז ובמוצאי י"ז בתמוז

בחתונות חתן בת מרן הקה"י זצ"ל שנערכה סמוך ל"ז בתמוז הורה
סב הכלה רבינו הקה"י זצ"ל שלא לעשות סעודת שבע ברכות לא
בליל י"ז בתמוז ע"פ הביאור (סי' תקנ"א ס"ב) שיש להחמיר ב"ז
בתמוז כמו מר"ח, ולא במוצאי י"ז בתמוז, ולא נתברר בשעתו
טעמו שלא לעשות במוצאי י"ז בתמוז מה חילוק יש בין מוצאי
י"ז בתמוז לשאר ימי בין המצרים, וכעבור מס' שנים לאחר פטירת
הקה"י אירע כיו"ב בנן משפחה אחר, ושאלו לרבינו זצ"ל, אם מה
שהורה בזמנו הקה"י שלא לעשות סעודת שבע ברכות במוצאי
י"ז בתמוז היה מדינא או לא, והשיב, שטעמו לא היה מדינא אלא
שלא ראה טעם בזה לעשות סעודה במוצאי הצום דאחר שכולם
אכלו כבר אחרי הצום יעשו סעודה נוספת, (דקדוקי מצות בין המצרים
אות ב', והביא רבינו מה שהמשיל המגיד מדובנא על אופן האכילה במוצאי
יוה"כ, באדם שהיה לו חמור ופעם שחב מלית לו מאכלו בבוקר חשב החמור
אולי נהייתו בן אדם שדרכו לאכול בצהריים ולעת הצהריים שוב שחב בעליו
ממנו ולא הביא לו מאכלו, חשב החמור כנראה שנהייתו למלאך שאינו אוכל
כלל, ולעת ערב כשנוכח בו בעה"ב והביא לו מאכלו התנפל החמור על המאכל
ואכל ברעבתנות כמו שחמור אוכל ונתברר שאינו לא מלאך ולא אדם אלא חמור
והנמשל מובן).

שירה ושבע ברכות לחתן שהתחתן לפני י"ז בתמוז

מובא בס' ארחות רבינו שהיה חופה ביום ט"ז בתמוז, ושאלו את
מרן הקה"י זצ"ל, אם מותר לשיר ולרקוד בלילה שכבר י"ז בתמוז
ולא השיב להם, ולבנו רבינו זצ"ל אמר שמסתבר שמותר, (ארחות
רבינו ח"ב עמוד קכ"ח אות ח, ומובא שם אות ט שהורה בנוגע לעשות סעודת
שבע ברכות בבין המצרים לזוג שהתחתן לפני י"ז בתמוז שלא מצא לאיסור
בפוסקים ומ"מ אמר שלא לעשות ריקודים ומחולות וכן לא לשיר בשמחה
גדולה, והוסיף מאחר כלל מזכירים פסוקים בשירה א"כ מותר).

מי שאינו יכול להתענות גם י"ז בתמוז וגם בת"ב

נשאל רבינו זצ"ל במי שאינו יכול להתענות גם תענית י"ז בתמוז
וגם בת"ב אם יתענה ב"ז בתמוז ואח"כ בת"ב יהיה אנוס
מלהתענות או דכיון דת"ב חמור, ימנע מלהתענות ב"ז בתמוז
כדי להתענות בת"ב, והשיב רבינו, שיתענה רק בת"ב, ויש חולקין,
ע"כ, (מועדי הגר"ח ח"א סי' רצ"ו, ובס' תורתך שעשועי עמוד שפ"א מובא א'
שאל מרבנו זצ"ל שאביו אוסר עליו לצום בצום גדליה כי חושש שלא יוכל לצום
ביוה"כ והשיבו רבנו זצ"ל גם אני בבחורתי לא התיר לי אבא הקה"י לצום בצום
גדליה כדי שאצום ביוה"כ, וי"ל דשם כו"ע מודו כיון דצום יוה"כ דאורייתא,
וכמו שהביא בשו"ת רבבות אפרים ח"ו סי' שכ"א מרבנו זצ"ל שבכה"ג יצום רק
ביו"כ, ועי' במועדי הגר"ח ח"א סי' ת"ל שהביא רבינו שדנו בזה אחרונים עי'
שו"ת מערכת יוה"כ סי' א' אות י', ואולי מה שאמר הקה"י לרבנו היה זה קודם
בר מצוה, שהתחיל להתרגל בתענית ולא התיר לו לצום ולהשלים התענית,
ורבינו היה אומר שאין להתענות כלל לפני הבר מצוה, ואסר עליו לצום בתשעה
באב אף שהיה פחות מ' ימים לפני הבר מצוה).

תנאי שאין מקבל התענית בלילה

ההולך לישון בליל התענית ולא התנה שאין מקבל התענית אסור
לאכול כשקם קודם עלוה"ש (שו"ע סי' תקס"ד ס"א), וכ"ז ביושן שינת
קבע על מיטתו ולא בנרדם על השולחן, (קרא עלי מועד פ"א הערה ז'),
וכתב לי רבינו זצ"ל דלא מהניא תנאי מעתה ועד עולם שרוצה
לאכול בקומו אחר ליל התענית, רק צריך להתנות בכל תענית
קודם שהולך לישון, ולכתחילה לא סגי בתנאי במחשבה גרידא רק
יתנה בפיו, (קרא עלי מועד פ"א הערה ז'). וכתב רבינו זצ"ל, דבכה"ג
שהתנה יכול לאכול גם לדעת הזהר המובא במשנ"ב (סי' פ"ט
סקכ"ח) וכעין מש"כ שם המשנ"ב בשם מהר"ח לגבי מי שחלוש
(כ"כ בהערה לס' קרא עלי מועד פ"א הערה ב').

לסמוך על עלוה"ש השני

רבינו זצ"ל היה סומך לענין זה לאכול ע"י תנאי עד עלוה"ש, והיה
שולח אותי לביהכנ"ס לראות בלוח א"י מתי עלות השחר שיוכל
לקום ולאכול. וכ"כ בס' ארחות רבינו (ח"ב עמוד קס"ב) בשם מרן
החזו"א שהיה אומר למקורביו בערב התענית שיעשו תנאי שאין
מקבלים התענית בשניה ויקומו ויאכלו לפני החצי שעה שקודם
עלוה"ש בלוח א"י (ועי' חזו"א סי' י"ג סק"ד). ואמר לי בן רבנו הגרי"ש
שליט"א שלכתחילה היה אביו אוכל לפני עלוה"ש הראשון, ופ"א
שכח הבן והגיע הזמן השני וא"ל רבינו שא"צ לחוש כי העיקר
כמו הזמן השני (לגבי מילי דרבנן) ורק לכתחילה חושש לזמן הראשון
ועי' בס' מועדי הגר"ח (ח"ג סי' רע"ט) דמי שאכל בתענית אחר ע"ב
מינוט שלפני נץ החמה בודאי נחשב שאכל בתענית שהוא יום
לכו"ע.

הלך לישון בליל התענית לפני מלוה מלכה

מעשה שהיה עם מרן הגר"א"ל שטינמן זצ"ל, שהיה דרכו לאכול
בשבת סעודה שלישית לאחר מנחה גדולה וזמן מועט קודם
השקיעה היה ישן עד השקיעה, ואז היה מוסר שיעור עד מעריב
ואח"כ מבדיל ואוכל סעודת מלוה מלכה, ופ"א היה תענית ציבור
ביום א' ונתעורר משנתו בשב"ק כמה דקות אחר השקיעה, ודן
אם יכול לאכול דמי שישן בליל התענית אסור לו לאכול עוד, עי'
סי' תקס"ד ס"א, והסתפק אם לבטל סעודת מלוה מלכה משום
כך, ושולח לשאול מרבנו זצ"ל האם מותר לו לאכול כיון שישן
בתחילת התענית ולא התנה מעיקרא שלא מקבל התענית, והשיב
רבינו זצ"ל, דרק בהולך לישון שנת לילה אסרו לאכול אח"כ, (כאיל
תערוג מועדים עמוד רצ"ב, ועי' מקור חיים סי' ש' שמלוה מלכה עדיף מחומרת
בעל נפש להתענות במערב המובא במשנ"ב סי' תק"ג ושעה"צ סק"ט, וכן עי'
ט"ז סי' תק"ג סק"ט, ומובא שם בכאיל תערג שאחר ד' שנים בסוף ימיו אירע כן
שוב שחל התענית ביום א' ולא הסכים לישן באותה שבת אחה"צ ערב התענית
בשום פנים ואופן שמה יתעורר חלילה לאחר השקיעה, וכנראה שלא רצה
לעשות תנאי דאולי ה"ז כמכין משבת לחול, ובספר אשרי האיש ח"ג פרק ס"ז
אות ו' מובא בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל דמי שהלך לישון שינת קבע
במוצ"ש שהוא ליל תענית ונתעורר וזכר שלא אכל סעודת מלוה מלכה הואיל
ודרכו לאכול סעודה זו ה"ל כאילו התנה לאכול ויכול לאכול מלוה מלכה).

אכילת בשר במלוה מלכה בליל התענית

בסעודת מלוה מלכה שחלה בליל י"ז בתמוז לא אכל רבינו זצ"ל
במלוה מלכה בשר עוף כמנהגו לא מוצ"ש, רק אכל דג, ואף
שבמלוה מלכה תמיד אכל עוף, כחלה מוצ"ש בליל י"ז בתמוז ואל
רק דג, כי המשנ"ב מזכיר בביאור"ל (סי' תקנ"א ס"א ד"ה מ"ח) דיום
י"ז בתמוז דינו כתשעת הימים, ואף שבשונה הלכות (סעיף י"ח)
השיג ע"ז שהוא ט"ס ע"ש, וכמש"כ מהרש"ם בדעת תורה (שם),
מ"מ הואיל ונפק מפומיה דהמשנ"ב החמיר בזה, (אלא ד"ש הלכה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובהיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה - 4310

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת פֶּרֶק 150

עובדות חדשות ונדידות מפי רבינו מנחם מנדל

מנחם מנדל - השבועות הבאים בעצה"ז:

ג'ר"ח שנת אלול (כ"ז חשוון תשנ"ח), מורביי ישיבת תפארת ציון ומהר"ם אור ש"י | הגר"י יוסף דנקלס (א' אב תשל"ז)
הגר"ש מסלנט מראש דעה"ק ירושלים (כ"ט אב תרס"ט) | בת רבינו הרבנית רחל שטיינמן ע"ה (י"ג אלול תשע"ד)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון רבי אברהם דוב לוי זצ"ל (י"ג אלול תשע"ט)

אב"ד לעיני ממונות ויוחסין

רבינו משתתף בשמחת הבר מצוה לבנו של הרב לוי - שנת תשמ"ו תורת חיים!

בימינו האחרונים, שכבר רא"ד במצב קשה, כאשר בקושי היה בכוחו לדבר. באחת הפעמים, הציע לפניו בנו, נידון מעניין של הגאון רבי יצחק זילברשטיין (ראה חשוךי חמד גיטין

נ"ג א'), אודות כלב שליך מן היין שביקב, ומחמת כן הוכרחו לשפוך את כל היין, בהוראת משרד הבריאות. האם נזק שכזה נחשב ל'קרן' ואם כן בעליו פטור, כי בזמן הזה אין גובין תשלומי קנס, או שנחשב להנאה כמו 'שן' וחיוב בזמן הזה. ואמרנו משמו של רבינו שהביא ראיה מהגמרא בראש השנה דף ד' "כלבתא בת משתאי חמרא הוא? דמלפיה לה ושתיה (-מאלפים אותה ושותה)", הרי ברור שאם הכלב לומד לשתות הוא נהנה מכך והוי שן (עי' חשו"ח שם בשם הר צבי).

והנה אז התגבר מחולשתו הרא"ד לוי להעיר: הלא הכלבתא בגמ' ראש השנה היתה "קרן מועדת" (ולא שן), והכלב המזיק ששתה ביקב, אם לא ידוע שהוא מועד, נשאר קרן תמה שהוא קנס.

ואלו היו דיבוריו האחרונים של אותו גאון שנלב"ע מספר ימים אחרי כן.

ייש"כ לבנו ממלא מקומו הגאון רבי יהושע שליט"א

אב"ד לעיני ממונות - ירושלים

חיים שיש בהם !

נציב כאן מזכרת נצח לבנו האהוב המסובל ביסורים רוב ימיו, הבחור החשוב חיים לוי ז"ל, שזכה לקירבה יתירה מרבינו ומהרבנית ע"ה, והדברים ידועים מאוד בכל משפחת רבינו.

חיים ז"ל ("חיימקה"), סבל מילדותו מבעיות רפואיות שונות ונאלץ להיות מוגבל, אך כל זה לא מנע ממנו לשבת בבית השם כל ימי חייו. אמו הרבנית שתח"י היתה מגיע באופן תדיר ומעדכנת את הרבנית קניבסקי ע"ה על שלומה, וכשהוצרך לעבור טיפול רפואי וכד' היו רבינו והרבנית מעתירים לרפואתו. לא אחת, נכנס אליו רבינו כדי לבקרו, ולעודד אותו במצבו. אותם ביקורים 'נוצלו' על ידי ר' חיים לוי ז"ל במקסימום, כשהוא מקבל מלא חופנים תורה ויראת שמים מרבינו.

בשנים היותר מוקדמות, ר' חיים לוי ז"ל עשה לעצמו מנהג קבע ובמשך תקופה מסוימת אף היה מגיע מידי שבת לבית רבינו ושותה בצמא את דבריו, ורבינו חיבבו מאוד.

בתקופתו האחרונה, היה חיים ז"ל מאוד חולה וחלוש, ומצבו היה קשה. אביו הגדול שהכיר את הדבר מקרוב, הכריע בדעתו כי אין זה טובתו שילך לבית החולים מכמה טעמים שהיו לו. אחד מבני המשפחה שלא ידע מההכרעה, הלך מעצמו אל רבינו וסיפר לו על מצבו הקשה, רבינו השיב שילך לבית החולים שיבדקו מה יש לו.

השעה כבר היתה מאוחרת, ואביו רבי אברהם דוב זצ"ל כבר התכוון לשינה. אבל כאשר שמע את פסק ההלכה, הוא קם כארי ממיטתו, תוך כדי שהוא מבטל מכל וכל את דעתו, והלך בעצמו עם בנו לבית החולים, כדי לשמוע בקול דברי חכמים!

(מפי בן המשפחה, חתנו החשוב רח"מ דרורי, בזכרונות שהעלה בראש ספרו הגדול 'תל תלפיות' - תשובות מרבינו, חלק א', ע"ש עוד)

בתמונה - המביע יותר מאלף מילים - יושב הבחור חיים לוי, בתנועת גוף המביעה משאלה פשוטה: לקום לכבודו של גדול הדור. אך הוא לא היה מסוגל. רבינו, מיהר איפה, בפשטות של גדולים, להתיישב לידו.

אימים. אזהרות. צווי בית משפט. נקישות אימות באישון לילה. שוחד. אלו חלק מסל המ'תנות' שהיו לעיתים רבות חלק מסדר היום, של הגאון הנודע רבי אברהם דוב לוי זצ"ל, שלא חת מאיש, ומסר את כל גופו ונפשו כדי לשמור על כרם בית ישראל, בגיבויים המלא של גדולי ישראל.

רבי אברהם דוב, שכיח כראש כולל ישיבת 'מקור חיים', ומח"ס 'עבודת לוי' על סדר קדשים, פסקי דין י"ד כרכים ועוד, ביקש לישב על תלמודו בשלוה, אך משמים ייעדו אותו לתפקיד עם אחריות.

בתחילה, היה זה בשבתו על כסא מושב 'בית דין המיוחד לעיני ממונות' שנפתח בירושלים על ידי אביו ושכן בבנין המועצה הדתית, ומנהג של קבע עשה לו הרב לוי, כל דבר הקשה הביא להכרעת מרן הגר"ש אלישיב, ששם היתה הוראה מהרב אלישיב, להכניס את הרב לוי בכל עת ובכל

שעה. אחרי כעשר שנים נאלץ הרב לוי לעזוב, והוא פתח בברכת ועידוד מרן הגר"ש בית דין עצמאי בראשו עמד. בנוסף לדיני ממונות עמד גם בראש הרכב בירורי יהדות ויוחסין, בו נטל על עצמו לברר ביסודיות ובאחריות שאלות של יחוס בכרם בית ישראל.

כאמור, לא אחת ולא שנים, כאשר נראה היה שהוא עומד לפסול משפחה שאינה מיוחסת, היו באי כוח הפסולים מנסים כל דרך כדי להניא אותו מהפסק הזה.

רבי אברהם דוב לוי זצ"ל

מכירו הייתי לשעבר...

רבינו עוד הכיר היטב את אביו, רבי ברוך יצחק לוי מחבר ספר "דברי לוי" על הרמב"ם. במכתב - תנחומין ארוך יחסית, ששלח רבינו אחרי פטירתו, בחדש אלול תשמ"ט, הוא מפליג בשבחיו מאוד. חלק מתוכן המכתב אנו מפרסמים כאן לראשונה. באדיבות הנכד רבי יהושע שליט"א:

"בצער רב שמענו על פטירת אביכם הגאון המפורסם רבי זצ"ל, הכרתיו מזמן שהיה בא אל מרן החזון איש הרבה פעמים, וי דחסרא ארץ ישראל גברא רבא-"

ואת רבי אברהם דוב לוי, הכיר רבינו משכבר הימים, כשכן מהשכונה, ולאחר מכן כחתן של רבי אברהם שוורץ ז"ל [אחיו רבי יצחק היה בן דודו של החזון איש]. שהתגורר עם רבינו בצוותא חדא באותה הדירה בשנים הראשונות לנישואיהם, ברחוב 'אור החיים'.

בדיקו כמו שענה

את כל גדלותו הרבה וידיעותיו המפליאות בעיקר בחלק 'חושן משפט' ו' אבן העזר', היה הרב לוי מבטל כאשר נכנס אל חדרו של רבינו, הוא אף היה מספר בהתפעלות את העובדא הבאה:

בחור צרפתי שעלה לארץ, נכנס אל רבינו וסיפר לו על הוריו, ולכאורה עלתה שאלה האם יש בו חשש של פסול בייחוס ואינו ראוי לבוא בקהל. רבינו שמע ופסק, שאינו צריך לספר למשדכת על הבעיה.

הדברים הגיעו לאוזניו של הדיין הרב לוי, שהתפלא על כך מאוד, היה נדמה לו כי המסקנה העולה מהסוגיא, אינה כך, אך הוא התיישב איפה, וצלל אל תוך הסוגיא, מתוך אמונת חכמים שזהו הדין האמיתי, אלא שצריך לדעת היכן זה כתוב. הוא עיין בראשונים ואחרונים, לאורכה ולרוחבה.

את המשך הסיפור היה מספר הרב לוי בהתפעמות: "בסוף מצאתי שלפי דברי החזון איש, בסעיף קטן מסוים, יוצא אכן בדיקו כמו שהכריע רבינו, הבחור מותר לינשא לכתחילה לבת ישראל כשירה, ואין צורך לספר על הבעיה!" (את הדברים העלה הגר"ד בספרו פסקי דין כרך ח' עמוד שע"א והלאה).

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

721

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • בלק תשפ"ה

אשריך בעולם הזה – רק על ידי תורה!

בפסח תשפ"א עלה לבית רבינו אחד מחשובי ראשי הישיבות, וביקש לשמוע מסר של חיזוק לתלמידיו. רבינו השיב במילים קצרות: **תאמר להם שאשריך בעולם הזה הוא רק על ידי תורה, זו המשנה בפרקי אבות, ששולחן גדול משולחנם וכתר גדול מכתרם.**

בהזדמנות אחרת נכנס אחד מגדולי התורה והביא מכתב כנגד תופעת ערבי השירה המתפשטת. רבינו עיין בנוסח המכתב ואמר: **חשוב מאד להדגיש פה שאשריך בעולם הזה הוא רק על ידי תורה, צריכים להוסיף את זה במכתב, שאשריך הוא רק על ידי תורה, ואין בעולם אושר יותר מזה. כך המציאות. צריכים גם בישיבות לדבר על זה, שאשריך בעולם הזה הוא רק עם תורה, וכל עשירות ודברים אחרים זה חיים לא טובים, עשירים סובלים ויש להם חיים קשים.**

והעיר אחד הנוכחים: למרות שנראה כאילו שהם נהנים וטוב להם... והגביר רבינו: העשירים מסתירים את הקושי והצער שלהם, רק כלפי חוץ הם נראים כאילו שהם שמחים, אבל לא טוב להם! החזון איש אמר פעם לאברך ששאל אותו מה הוא צריך לדעת, ואמר לו החזון איש: **תדע לך ששולחן גדול משולחנם, ואתה הכי מאושר. כך המציאות.**

ובאחת השיחות אמר רבינו: זה דבר שחשוב מאד לדעת לכל בני תורה, ובפרט לאברכים, אם יש איזה קשיים לפעמים, כשיש קשיים בחיים, שהעולם הזה לא בשלמות, צריכים לזכור ששולחן גדול משולחנם, והאושר בעולם הזה של בני תורה הוא יותר מכל אדם אחר!

בגיליון זה שילבנו מב' שיחות נפלאות שמסר רבינו בחורף תשע"ז ותשע"ח על האושר הגדול שיש לבני תורה.

אבות פרק ששי: **ואל תתאנה לשלחנם של מלכים, ששולחן גדול משלחנם, וכתר גדול מכתרם.**

לדעת ששולחן גדול משולחנם

היה מעשה באברך צעיר, ששאל את מרן החזון איש, מהו הדבר העיקרי שעליו לדעת כעת, כי קודם הוא היה בחור בישיבה, ששם הכל מסודר, והישיבה השפיעה עליו, עם סדרי הישיבה, אבל עכשיו הוא כבר אברך, ומה הוא צריך לדעת, מהו העיקר שצריך לדעת?

והשיב לו מרן "ששולחן גדול משולחנם", והוא לשון המשנה באבות "אל תתאנה לשולחנם של מלכים, ששולחן גדול משולחנם, וכתר גדול מכתרם", כלומר שלא יחמוד אדם עשירות של מלכים וחיי העולם הזה, כי התענוג של תורה יותר גדול, ועל ידי חיים של תורה הוא מאושר יותר ממלך. אשריך בעולם הזה שייך רק על ידי תורה, ואין בעולם שום אושר אחר חוץ מתורה, שהתורה מרגיעה ומשקטת את כל הדאגות, ונותנת לאדם מצב רוח טוב מאד, ונעשה מאושר ושמח בחלקו.

והנה התנא מזכיר בלשונו שני עניינים: 'שולחן' ו'כתר', שהשולחן והכתר של בני תורה הם יותר משל מלכים.

ויש לפרש כי 'שולחן' הוא משל להנאות העולם הזה, כמו שולחן שאוכלים עליו ונהנים מהאוכל, ובא התנא לומר כי העולם הזה של בני תורה הוא יותר מהעולם הזה של אחרים, ואף יותר משולחן מלכים, העולם הזה של מלך הוא הרבה פחות מהעולם הזה של בני תורה, והחיים המאושרים של בני תורה הם יותר מאושרים מחיים של מלך.

וזה שאמרו בתחילת המשנה באבות שם, כך היא דרכה של תורה וכי ובתורה אתה עמל, ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, היינו שעל ידי עמל התורה זוכים לאושר הכי גדול בעולם הזה, שלא שייך אושר יותר גדול מזה, ומי שעוסק בתורה חי חיים מאושרים יותר מכל אדם אחר. כידוע שכך המציאות. אך כמובן זהו בתנאי ש'בתורה אתה עמל', דהיינו שעוסק בתורה בשלמות כמו שצריך, בלי בטלה, ואין הכוונה יותר מהכוחות, אלא עמל לפי הכוחות, עם מנוחה כפי הצורך, אם הוא עוסק בתורה בשלמות בכל כוחותיו, אזי הוא מאושר 'אשריך בעולם הזה', יותר ממלך ויותר מכל אדם אחר, ואין מאושר כמוהו בעולם הזה.

וחדש בזה התנא שאף על פי שהוא עמל, 'עמלה של תורה', אם העמל הוא לפי הכוחות הרי זה דבר נעים מאד, וכמו 'התעמלות' גופנית שנותנת הרגשה טובה ומחזקת את כוחות הגוף, כך עמל התורה מחזק את הנפש ונותן אושר נפשי – 'אשריך בעולם הזה'.

האושר והמעלה בתורה מתוך הדחק

והתנא הקדים ואמר "כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל", ועל זה סיים ואמר "ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא".

וכבר הזכרתי מה ששמעתי ממרן הגרא"א דסלר זצ"ל, שזה לכאורה נגד ההבנה, שיש לאדם כאלו חיי צער וקשיים, ועם כל זה 'אשריך', אבל באמת זוהי המציאות! כי גם כשהוא אוכל פת במלח, הרי הוא שבע ואינו רעב, אלא שהוא מסתפק במועט, וכן כששותה מים במשורה, הוא שותה כדי צרכו ואינו צמא, וגם כשישן על הארץ, הרי הוא נח וכבר אינו עייף, ואפילו שיש לו עוד חיי צער חוץ מזה, הוא שוכח מכל הצער, ואינו מרגיש שום צער, כי הוא עמל בתורה, והתענוג של עמל התורה משכיח את כל הצער והקשיים, ומרגיש 'אשריך בעולם הזה'. זו המציאות.

ובאמת מצינו בחז"ל (סוטה מט, א) שהפליגו בגודל הזכות של מי שעוסק בתורה מתוך הדחק, שיש לו כדי חיי צמצום, וכל צרכי הגוף הם בדוחק, 'יש ליישן בדוחק', אבל כדי חיון, באופן שאינו מזיק לבריאות, רק מתוך הדחק, זו מדרגה גדולה וזכות גדולה מאד!

ושמעתי מפי מרן החזון איש זצ"ל שאמר לי פעם על עסק התורה מתוך הדחק "דער אויבערשטער האט דאס ליב" – הקב"ה אוהב שלומדים תורה מתוך הדחק, ומי שעוסק בתורה מתוך הדחק הוא אוהב על הקב"ה! מלבד הזכות שיש בזה, הוא גם אוהב, אוהב למעלה ונחמד למטה.

ורבינו יונה בשערי תשובה (א, ל) כתב כי האדם מתקדש כפי כמה שמעט בגשמיות, וזהו אחד מעיקרי התשובה, שבירת התאוה הגשמית, וכתב שם "כי כל זמן שהאדם הולך אחרי התאוה, נמשך אחרי תולדות החומר, וירחק מדרך הנפש המשכלת, ואז יתגבר יצרו עליו", היינו שהתאוה הגשמית מרחקת את האדם מן הקדושה, ומה שיותר גשמיות הרי זה פחות קדושה, ופחות גשמיות זה יותר קדושה. כל זה כמובן חוץ ממה שמוכרח לקיים הגוף, ומה שמוכרח – מוכרח.

ומצינו גם ברש"י בתחילת פרשת קדושים (ויקרא יט, ב) שכתב על הפסוק "קדושים תהיו" – פרושים תהיו. כי הפרושים היא הקדושה. והרמב"ן שם כתב שיש 'נבל ברשות התורה', שעושה דברים מותרים שאין בהם איסור, והתורה אינה אוסרת אותם, אבל הוא נבל, שמרבה בהנאות גשמיות ובמעשים גשמיים, ואף על פי שהם מותרים, הוא נחשב נבל – לא רק שאינו קדוש, וחסרה לו הקדושה, אלא יותר מזה.

וזהו שאמר התנא אל תתאנה לשולחנם של מלכים, כי 'שולחן גדול משולחנם', ובני תורה יש להם החיים המאושרים ביותר בעולם הזה.

כתר גדול מכתרם – מלכות וממשלה

'וכתרון גדול מכתרם' זה ענין נוסף, כמו מלך שיש לו כתר, כך לבן תורה יש כתר, וכתרו גדול מכתרם של מלכים. והפירוש בזה, כמו מלך שיש לו עם ומנהיג אותם, וכולם מכבדים ומעריכים אותו, כך גם מי שעוסק בתורה, התורה נותנת לו כתר מלכות, וכדאייתא באבות פרק ששי כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו' ונותנת לו מלכות וממשלה – שדבריו נשמעים ברצון או שכפופים אליו.

וכידוע מהגר"א שפירש הכתוב בתהלים (כב, כט) "כי להשם המלוכה ומושל בגוים", שיש מלך ויש מושל, מלך הוא מי שהעם רוצה את הנהגתו, ומלכותו ברצון קיבלו עליהם, היינו שמקבלים את מלכותו מתוך הכרה שזה כדאי וטוב להם, ומרוצים מן הנהגה שלו, וסמוכים ובטוחים שכל מה שהוא עושה זה הכי טוב שיכול להיות, ואילו מושל היינו ששולט בכפייה, שמוכרחים לשמוע בקולו בלי ברירה. וזה ביאור הכתוב כי להשם המלוכה

בעניינא דיומא

מדי שנה בתקופה זו היה רבינו מדבר על המבחנים לשיבות גדולות, וכבר הבאנו בשנים הקודמות כמה דברים בזה. ונביא כאן כמה שאמר בכנס 'דרשו' למסיימי הישיבות הקטנות, תמוז תשפ"א.

הכלל בכל העניינים, שהכל בידי שמים, כל מה שקורה, בין אם זה קושי ובין אם זה דבר טוב, מן השמים עושים את זה, וכל דעביד רחמנא לטב עביד, גם קושי הוא לטובה, ומה היא הטובה? איננו יודעים, וצריכים להאמין שזה לטובה, ואיננו יודעים מדוע, אבל זה לטובה! ואפשר על ידי התבוננות למצוא את המידה כנגד מידה, אבל על כל פנים ברור שזה לטובת האדם.

ולכן יש עוד דבר הנוגע לזה, כשיש שאלה לאיזו ישיבה ללכת, לפעמים בחור רוצה ללכת לישיבה מסוימת, אבל לא מקבלים אותו שם, וצריך לדעת כי אם ינסה לעשות לחץ, לדרוש ולהלחץ בכוח שיכניסו אותו, הוא לא יצליח שם, כיון שזה לא מה שרצו מן השמים, ואם מן השמים מעבדים, סימן שזה לא כדאי!

כן בישיבות וגם בסמינרים אותו הדבר, מן השמים נותנים לכל אחד את מה שלטובתו, ומכוונים אותו למקום הטוב בשבילו, ולעשות מאמצים נגד מה שנותנים בשמים? נגד מה שלטובתו? הרי לא יתכן דבר כזה.

וזהו כתר התורה שעליו אמרו 'שכתר גדול מכתרם' – כוח ההנהגה והממשלה של בן תורה, גם על אחרים יכול להיות, אבל בעיקר על עצמו, שהוא שולט ומושל בעצמו להתגבר על כל היצרים.

התגברות על תאוה וגאווה וכעס

זהו הביאור במה שאמרו (סנהדרין כ, ב) על שלמה המלך, שבתחילה מלך על כל העולם, ואחר כך מלך רק על ישראל, ואחר כך מלך רק על ירושלים, ולבסוף מלך על מקלו או על גונדו. מקלו הוא המקל שנשענים עליו, וגונדו היינו הקערה שאוכלים בה, וצריך ביאור מה היא 'המלכות' על מקלו ועל גונדו? ויש לבאר, כי 'גונדו' זהו רמז לתאוה הגשמית כאכילה ושתיה, 'ומקלו' זהו רמז לחמדת הכבוד והגאווה, שכן דרך אנשים חשובים ללכת עם מקל, והמקל מעורר הרגשת חשיבות, ושלמה המלך היה מולך ושולט על שני הכוחות האלו, על התאוה והגאווה שבאדם.

וכן יש טבע של כעס, ויש כמה אופנים של כעס (וראה גם במסילת ישרים פרק י"א שהאריך לבאר כמה דרגות בכעס) יש אדם שכועס, אבל הכעס לא מעבירו על דעתו, ואינו עושה שום מעשים רעים מתוך הכעס, וכבר אמרו (עירובין סה, ב) שאדם ניכר בכעסו, איך הוא מתנהג בשעה שכועס, ואם ההתנהגות היא כראוי, שכועס רק בלב, אבל למעשה ההתנהגות היא אנושית, הוא כבר בעל מדרגה, ששולט על הכעס.

ויש עוד מדרגה שאמרו (אבות ה, יא) קשה לכעוס ונוח לרצות חסיד, היינו שגם בלב הוא קשה לכעוס, אבל לפעמים הוא כן כועס, ונוח לרצות, וזו גם כן מדרגה. אכן יש מדרגה גדולה מזה, שלא לכעוס אף פעם. ומדוע לא לכעוס? כבר דיברנו הרבה פעמים, כי עם אמונה אין סיבה לכעוס, בהירות האמונה נותנת לאדם הבנה שאין סיבה לכעוס, ונקצר עכשיו בזה.

וכל זה נכלל ב'כתר גדול מכתרם', שהתורה נותנת לאדם כתר מלכות, עם כוח שליטה וממשלה להתגבר על כל היצרים שבטבע!

כל אחד יכול לזכות לכתר תורה

אם כן, מה שאמרו 'כתר גדול מכתרם' הרי זה שייך לכל אחד ואחד, שכתר תורה מונח, וכל אחד יכול לזכות בו, כמו שאמרו (יומא עב, ב) כתר כהונה זכו בו אהרן ובניו, כתר מלכות זכה בו דוד, אבל כתר תורה מונח, כל הרוצה ליטול יבוא וייתול, וכתר תורה גדול יותר מכולם, וכולל את כולם, כדאינתא בילקוט (משלי תתקמ"א) על הפסוק "כי מלכים ימלוכו" מי גדול הממליך או המולך וכו' כל עצמם של שני כתרים הללו כתר כהונה וכתר מלכות אין באים אלא מכוחה של תורה, עיין שם.

והדרך לזכות לכתר תורה היא על ידי התמדה, ותפילה, ויראת שמים, ולימוד בצורה שמעניינת ומושכת, ויש הרבה דרכים כיצד עושים שהלימוד ימשוך, על ידי התמדה עם תפילה כמו שאמרו בנדה (ע, ב) מה יעשה אדם ויחכם? ירבה בישיבה ויבקש רחמים, וכן על ידי המידות הטובות שהתורה נקנית בהם. יהי רצון שנזכה לסייעתא דשמיא לקיים את זה.

ומושל בגויים, כי בגויים זה ממשלה, שהקב"ה מושל בהם בעל כורחם, ואינם עושים רצונו מאהבה אלא מיראה, אבל אצל כלל ישראל זה מלוכה, שמקבלים מלכותו ברצון, וזהו שאומרים 'המלוכה והממשלה לחי עולמים', יש מלוכה ויש ממשלה, אצלנו זה מלוכה ובגויים זה ממשלה.

וזהו ענין כתר מלכות, יש מלך שהוא גם מושל, ויש מלך בלי ממשלה, רק עם מלוכה והנהגת המלוכה, ושני הדברים האלו כלולים בכתר מלכות, גם שהוא מקובל, ומקבלים את דבריו מתוך רצון ומתוך הבנה, וגם דבר שזה מתוך הכרח, מוכרחים לקבל את מה שהוא אומר.

וכך גם מי שהוא בעל כתר תורה, יש לו שני הדברים האלה: יכול להיות ציבור כזה שעליהם הוא מלך, שכל מה שהוא אומר מקובל עליהם, ואינם מהרהרים אחר דבריו, כי הם סמוכים ובטוחים שמה שהוא אומר זה הכי טוב שיכול להיות, ומקיימים את דבריו בשמחה, ויש כאלו שאינם מבינים את זה, אבל אין להם ברירה, והם כפופים אליו.

וזהו שאמרו על העוסק בתורה לשמה 'ונותנת לו מלכות וממשלה', שיש כאלו שאצלם זה מלכות ונשמעים לדבריו ברצון, ויש כאלו שאצלם זה ממשלה, שהם כפופים אליו ומוכרחים להיכנע לדעתו.

דרגת 'כתר' השפעה על אחרים

והנה 'כתר' הוא גם ענין של השפעה, וכמו מלך שמשפיע על העם ומיטיב להם, גם בתורה יש דרגה של השפעה, שמשפיע תורה על אחרים.

ואפילו מלמד בחיידר זה גם כן כתר, והמלמד בעצמו אינו יודע עד כמה שהוא חשוב בעיני התלמידים, שהוא המחנך שלהם, והתלמידים מחשיבים ומעריכים אותו, וכן כל מי שיש לו תפקיד של חינוך, אפילו מחנך ילדים בגן, הילדים מחשיבים אותו, ומושפעים ממנו. וזהו מדרגה נוספת של כתר תורה, לא שהוא 'מושל', אלא 'משפיע' על אחרים.

ומי שמשפיע באמונה ובישרות ועושה את זה בשלמות מתוך אהבת הבריות [ויש הרבה דרגות עד כמה אהבת הבריות], זה נקרא 'כתר תורה' ששכרו גדול מאד, וגם על זה נאמר שכתר גדול מכתרם, כל השפעה של תורה, אפילו על ילדים בחיידר, או בישיבה קטנה, ובישיבה גדולה.

דרגת 'כתר' למשול על הטבע

ויש עוד מדרגה של כתר תורה, גם בלי השפעה של חיידר או ישיבה, כמו שידוע על מרן הגאון רבי מאיר שמחה בעל 'אור שמח', שהיה רב בדווינסק, ופעם אחת אירע שהנהר הסמוך לעיר עלה על גדותיו, והתחיל להתפשט, ועמד לשטוף את העיר, וכשסיפרו על כך לרבי מאיר שמחה, יצא לקראת הנהר, ומיד חזר הנהר לאחוריו, ונתקיים הכתוב 'הים ראה וינס'. כך סיפר לי אדם שהיה נוכח שם. וזו מדרגה של 'כתר תורה' שזוכים גם למשול על הטבע ולעשות מופתים, וכיצד זוכים לזה: בכוח התורה!

מלכות וממשלה על עצמו

ויש עוד דרגה של מלכות וממשלה שהאדם שולט ומושל על עצמו, כי בטבע האדם יש יצר הרע, והיצר הרע מפתה ומסית נגד התורה, נגד מה שהתורה אומרת, היצר הרע רוצה חטאים, ואוהב את החטאים, והתורה נותנת לאדם כוח שליטה על היצר, מתוך הבנה שהחטא לא כדאי לו, והוא שונה את החטא, והחטא נעשה שנוא אצלו, כמו מאכלות אסורות, שיש כאלה שמגילת אותם לאכול מאכלות אסורות.

וזהו מלכות וממשלה של האדם על עצמו, שהוא שולט על כל כוחותיו נגד הטבע, יש דברים שהוא מקיים בתור 'מלך', שמובן לו שזה כדאי וטוב לו, ועושה אותם ברצון ובשמחה, ויש דברים שהוא מקיים בתור 'ממשלה', שהוא מושל על עצמו, ויש לו כוח ממשלה לשלוט על כל כוחות הגוף, ולהתגבר על כל היצרים נגד הטבע.

וזהו שכתב בספר הכוזרי (מאמר שלישי) שהמלך הכוזרי שאל את החבר מהו סדר היום של 'החסידי' – מי שהולך בשלמות על פי התורה, והשיבו החבר בדרך משל: "החסידי הוא הנוהר במדינתו, משער ומחלק לכל אנשיה טרפם וכל ספקם, וינהג בהם בצדק, לא יונה אחד מהם ולא יתן לו יותר מחלקו הראוי לו, וימצאם בעת צרכו אליהם ושומעם לו ממהרים לענות לו בעת קראו, יצוו ויעשו כמצוותו, יזהירו ויזהירו".

ושאל אותו המלך, הרי על חסיד שאלתיך, ולא על מושל... וענה לו החבר "החסידי הוא מי שהוא מושל, נשמע בחושיו וכוחותיו הנפשיים והגופניים ומנהיגם ההנהגה הגופנית כמו שנאמר ומושל ברוחו מלוכד עיר והוא המוכן לממשלה", היינו שהחסידי הוא מי שמושל בכל כוחותיו, ומנהל את כל סדר היום שלו לפי התורה, לא לכעוס ולא להתגאות, לדבר בנחת ולעשות מעשים טובים, וזהו הגבורה האמיתית, למשול ולהתגבר על היצר, כמאמרם (אבות ד, א) איזהו גיבור הכובש את יצרו.

לעילוי נשמת האשה החשובה
מרת **מלכה שרה מוילנינסקי** ע"ה
ב"ר יהודה ז"ל
נלב"ע י"ז בתמוז תשע"ה - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון
רבי **יצחק דוד ולזניק** זצ"ל
בן מרן הגאון רבי **אברהם יעקב זצוק"ל**
נלב"ע כ' תמוז תשע"ה - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון
רבי **יעקב יהודה ברוורמן** זצ"ל
ראש ישיבת מאה שערים
נלב"ע י"ט תמוז תש"פ - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון הגדול
רבי **שמעון משה דיסקין** זצ"ל
בן הגאון רבי **יהושע וליג** זצ"ל
נלב"ע ט"ו תמוז תשנ"ט - תנצב"ה

אשריך וטוב לך

החיים המאשרים בדרכה של תורה

עבודות והדרכות
שנשמעו מרבו של ישראל
מרון ראש הישיבה
רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל
מעבדים לילדי ישראל

8

כמו המים ששוחקים את האבן

ונהפכו למאשרים" - סיים רבנו זצוק"ל. רבנו זצוק"ל ספר גם מזכרונות ילדותו על הענין החשוב של למוד המוסר: "זכרני מימי ילדותי שאבי מורי זצ"ל היה לומד מוסר בחדש אלול בשעות הלילה המאוחרות, כאשר בני הבית כבר ישנו את שנתם. הייתי שומע את קולו כשהוא לומד מתוך ספר 'מסלת ישרים' בנגון מיוחד המעורר התרגשות הלב".

עוד ספר רבנו זצוק"ל על מרון הרב מבריסק זצ"ל: "הרב מבריסק היה לומד בכל יום פרק מתוך הספר 'מסלת ישרים', וכשסיים - התחיל ללמוד מתחלת הספר, כדי שלא להסיח דעתו מיראת שמים ומאמונה.

רבנו זצוק"ל הדריך את תלמידיו ושומעי לקחו, ללמוד בספר מוסר שמענין ומושה אותם, כל אחד לפי טבעו. "למוד שמשעמם - אינו משפיע על נפש האדם", הוא הסביר, והוסיף כי הספר 'ארחות צדיקים' נכתב בשפה קלה שמתאימה גם לילדים ומשפיעה על לבותיהם.

רבנו זצוק"ל הרבה לדבר על ענין למוד המוסר, וכמעט כל השיחות שלו הסתיימו בכך שעל ידי קביעות של למוד בספרי המוסר, אפלו קביעות קטנה ביותר - זוכים בחיים מאשרים.

"פתוב בהרבה פוסקים שלמוד מוסר בכל יום הוא חיוב מדאורייתא", אמר רבנו זצוק"ל, והסביר כי ספרי המוסר מזכירים לאדם את החיובים המטלים עליו. הוא גם הביא על כך את דברי המשנה ברוה (סימן א' סעיף קטן י"ב): "וצריה האדם לקבוע לו עת ללמוד ספרי מוסר בכל יום ויום, אם מעט ואם הרבה, כי הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, ותבלין היצר הרע הוא תופחת מאמרי חז"ל".

רבנו זצוק"ל היה מביא בשם מרון הגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן זצ"ל: "אם אדם לומד בכל יום חמש דקות בספר מסלת ישרים - זה כבר משפיע. על אף שמדובר בחמש דקות בלבד, מאחר שזה למוד קבוע - זה מכרח להשפיע". רבנו זצוק"ל הוסיף וקרא על כך את מלות הפסוק: 'אבנים שחקו מים' (איוב פרק י"ד פסוק י"ט), בהסבירו כי כמו הטפות שמצליחות לאט לאט לשחק את האבן, כך גם קביעות של למוד מוסר מצליחה לאט לאט להשפיע, עד שהאדם עצמו נעשה 'מסלת ישרים'...

רבנו זצוק"ל הוסיף והסביר על כך, כי הלב הוא לב אבן, אבל אם יש עליו מים שהם דברי תורה, שהרי "אין מים אלא תורה" - זה משפיע שהלב נעשה לב אחר, ועל ידי זה הוא רוצה לגמל חסד, רוצה להרבות למוד תורה ויראת שמים. וכיון שהאדם רוצה ומשתוקק ובא לטהר - מן השמים עוזרים לו שימשוה בדרך הזו ויתענג בה, והוא חי חיים של תענוג גם בעולם הזה.

"אלו שלומדים מוסר בקביעות מדי יום העידו לי על עצמם, שעל ידי הלמוד הזה השתנו החיים שלהם

מי ילמד עם ארי ?!

"כן, אבא הסביר לי את הגמרא", התעקש ארי, מחיך באשר, "ראיתי את אבא בלילה, בחלום, והוא ישב אתי והסביר לי בסבלנות את כ...ל מה שלמדנו. עפשו גם אני אוכל להצליח במבחן!"

את הספור המדהים הזה ספר רבנו זצוק"ל, כשהוא מעיד כי הוא מכיר אישית את בעלי המעשה, ויודע כי הדברים אכן נכונים ומדויקים. הוא הוסיף והסביר:

"כאשר הבן לומד סגיא בגמרא כאן בעולם הזה, גם האבא זוכה ללמד שם בעולם העליון את אותה סגיא, כמו שנאמר בגמרא (סנהדרין ק"ד, א) 'ברא מזכה אבא'. ושם, בישיבה של מעלה - הרי כל מה שלומדים מובן היטב, הכל ברור וידוע ונהיר---

עוד הוסיף רבנו זצוק"ל ואמר כי העבדה שאותו אב, שהיה רחוק מחיי תורה ומצוות, זכה גם הוא ללמד בישיבה של מעלה את הסגיות שלמד בנו כאן בעולם, מעידה על כך שהיו לו זכיות מיוחדות, שהוא היה בעל נשמה טהורה ונפש נקיה ובעל מדות טובות.

רבנו זצוק"ל הסביר על הכח הזה של למוד תורה ומעשים טובים שעושים הבנים בעולם הזה - שהם נזקקים לזכותו של האב לא רק אחרי פטירתו, אלא גם בחיי חיותו. וגם הסב אשר צאצאיו עושים מעשים טובים - זוכה בזכותם בעוד ועוד זכיות שאין לשער.

סוף סוף נרדם ארי, דמעתו עדין על לחיו.

אמא מציצה חרש אל החדר, דאגה על פניה. לו רק יכלה לעזור לו, לארי היקר שלה... ארי שהלך לישון עצוב ומדאג כל כך. ארי שעד לפני שנתים לא ידע דף גמרא מהו. ארי שעזב את בית הספר האמריקאי טבו למד, עזב את החברה המכרת והגיע אתה לכאן, לארץ הקדש, כדי להתחזק ולהתקרב אל האור. כדי לעלות ולהתעלות. ארי שמשתדל ורוצה ומשקיע הרבה בלמודי המשנה, הגמרא, אבל אין לו אב שיעזור לו...

ארי ואחיו מיכאל שצעיר ממנו בשנה וחצי הגיעו ארצה עם אמא שלהם, אחרי שאביהם נהרג בתאונת דרכים. פטירתו הפתאומית והטראגית של האבא זעזעה את כל עולמה של המשפחה הצעירה, והאם שהתחילה להתקרב אל היהדות ולהפיר את עולם התורה והמצוות, החליטה כי למען עתידם הרוחני שלה ושל ילדיה מוטב להם לעלות אל ארץ הקדש.

המעבר הזה לא היה קל. גם ההשתלבות של הילדים היתה מרובת, כשעקר הקושי הוא בלמוד הגמרא שהיה חדש לגמרי לארי, ובזה אמא לא יכלה לעזור לו בכלל...

והנה, מחר עומד להערו מבחן בגמרא, וארי דאוג כל כך, וגם עצוב כל כך. הוא מרגיש שאינו מבין את מה שהרבה מלמד, שאיננו יודע כלום---

גם אמא דואגת ועצובה. אבל היא יכולה רק להתפלל ולבקש מה' שיעזור לארי שלה.

ובבקר---

"אמא, אני כבר מוכן למבחן בגמרא!" ארי קפץ מן המטה מידי כשהתעורר, התרגשות נמסכת בקולו. "אבא הסביר לי הכל, ואני הבנתי!! הבנתי מצוי!"

"אבא?? הסביר לך??" אמא נדהמת. אינה מבינה את מה ששומעות אזניה. אבא של ארי כבר נפטר לפני יותר מארבע שנים. ואבא של ארי גם לא למד מעולם גמרא. הוא היה רחוק מאד מעולמה של תורה. מה פשר הדברים המוזרים האלו שארי מספר לה כאן??

פשר דבר | בעניני הפרשה

ברצון בלעם לברך ישראל.

ציידד מו"ר הגר"ד ל שליט"א בזה, בהא דרצון בלעם היה לברך את ישראל, הוא כדאמרו בסנהדרין [ק"ה א'], אמר רבי אבא בר כהנא כולם חזרו לקללה, חוץ מבתי כנסיות ומבתי מדרשות, שנאמר ויהפך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה, כי אהבך ה' אלהיך, קללה ולא קללות, ועי"ש שביארו הדבר בגמ', ע"כ.

וחזינן דברכה מוחמת רצון להרע, לא מהני הברכה אלא להיפך כקללה, וזהו דכיון בלעם לברך את ישראל, ובזה ירע לעם ישראל, והוא חידוש שכן היה דעת בלעם בזה.

בבקשת קריאת פרשת בלק.

[כ"ד, ט'] פָּרַע שָׁכַב פָּאָרִי וּכְלָבִיא מִי יִקְיָמוּ מִבְּרָכָיָהוּ בְרוּךְ וְאַדְרָיָהוּ אָרוּר:

איתא בברכות [י"ב ב'] אמר רבי אבהו בן זוטרתא אמר רבי יהודה בר זבידא בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע, ומפני מה לא קבעוה משום טורח צבור, וכו', משום דכתיב בה האי קרא כרע שכב כארי וכלביא מיי יקיימו, ולימא האי פסוקא ותו לא, גמירי כל פרשה דפסקה משה רבינו פסקינו, דלא פסקה משה רבינו לא פסקינו.

ופירש רש"י, כרע שכב - דדמי לבשכבך ובקומך, שהקדוש ברוך הוא שומרנו בשכבנו ובקומנו לשכב שלום ושקטים כארי וכלביא.

ואמר בזה מו"ר הגר"ד ל שליט"א, דחזינן מינה שמצות קר"ש אינו רק דין לימוד ביום ובלילה, אלא איכא בזה גם דין שיהא בזה שמירה על הבריות בלילה וביום, [וכיסוד דין קר"ש על המיטה] ולהכי מדינא בעינן לקרוא גם פסוק זה של כרע שכב כארי וגו', דיש בזה ענין שמירה על ישראל בשכיבה ובקימה, שזהו גם ענינו של קר"ש.

(חצר הכהנים)

מעשה דבר

היה זה לפני כשבועיים - רבנו בא לנחם את בני משפחת ספראי הנכבדה שישבו "שבעה" בבני ברק, (הובא בגליון נר לשולחן שבת)

רבינו שאל, אם כל האחים והבנים שהם יורשי הסבא הרב רבי אהרן הרש ספראי-שולמן, שהיה אחיו הגדול של הגאון רבי מרדכי שולמן נמצאים. כשהשיבו לו בחיוב, אמר שיש לו ספק על חוב שהוא חייב לנפטר שהם יורשיו. עכשיו שהוא וידא שכל היורשים נמצאים, הקריא לפנייהם מדף-פתק שאחז בידו.

"יש צד שבגלל מאורע מסוים נתחייבתי ממון לסבא ר' אהרן הרש ז"ל והנני מבקש מכל היורשים שאם הדבר כן שימחלו לי, ואין צריך להגיד בקול רם." היורשים שמעו ומחלו.

אחרי שרבנו יצא, אחד מהנוכחים ניסה לברר אצל האבלים אם יש להם מושג על איזה חוב מדובר, האם הם יודעים באיזה סכום מדובר...

פנה אותו אחד אל משפחת מרן, סיפר את שארע ושאל אם הם יכולים לברר באיזה חוב מדובר.

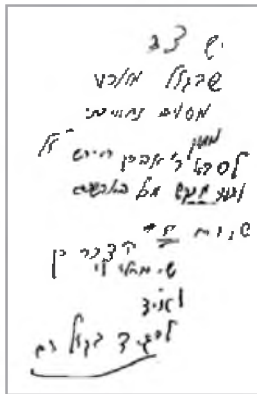
הסביר רבנו סיפורו של דבר: היה זה בפורים לפני כשישים שנה. הוא נכנס לביתו של הסבא שלהם רבי אהרן צבי כי בביתו היה טלפון בגבעת רוקח. בני ישיבת סלבודקה וכל מי שגר בגבעת הישיבה היו באים ומשתמשים בטלפון שלו. באותו פורים נצרך לטלפן ואינו זוכר אם שילם על השיחה, עכשיו שנזכר בדבר מצא הזדמנות לבקש מחילה מכל היורשים שהיו מכוונסים יחדיו!

מחשבת דבר

בימים האחרונים יצא לאור ספר "בעקבות" ובו אסופה נדירה ומפעימה של למעלה ממאה מאמרי השקפה יסודיים ושורשיים שהתפרסמו בקובץ הנודע "לחושבי שמו", שיצא לאור במשך עשרות שנים - דברים שהיו יפים בשעתם, ולא נס ליחס עד ימינו אנו. קובץ "לחושבי שמו" החל לצאת בחודש אדר תשל"א ובו פרסמו גדולי הת"ח ומרביצי התורה מאמרים בעילום שמם: רבי ישראל אליהו וויינטרויב, רבי יוסף ליס, רבי חיים שאול קרליץ, רבי יהודה בויער, רבי שלום צבי שפירא, רבי אליהו רוט, ועוד.

בספר מופיעים מספר מאמרי הגות שנכתבו ע"י רבינו מרן הגאון רבי דוב לנדר שליט"א בעילום שמו וכעת מתפרסמים לראשונה המאמרים תחת שמו של רבינו מרן שליט"א.

באדיבות מערכת הספר "בעקבות" אנו מביאים מאמר אקטואלי מאת רבינו מרן שליט"א שפורסם בחודש חשוון תשל"ב - לפני 53 שנים.

הערכת הכוחניות

ואולם כידוע, אצל מרבית בני האדם נקבעים ההתייחסות וקנה המידה כלפי הסובב אותם ומתרחש בעולמם - לא לפי כללי החכמה והתבונה, אלא לפי תכונות טבעי בני-אנוש אשר הדמיון ונטיית הלב הם שופטיהם ומדריכיהם.

וכאשר עיקר הערכת האדם ואהדתו נתונה בטבע ברייתו לממש ולפעול, למבוצע ולמבצע, לנעשה ולעושה, לכוח, לחוסן ולשלטון, והוא רואה בהם חזות הכל, וביותר מתעצמים רגשי הלבב כאשר אין הוא נמצא מחוץ למסגרות אלה, אלא הוא שרוי בתוכם ומתגורר עימם, והוא חש עצמו משולב ומתואם בכל מערכות הוויתם ועלילות קיומם - אזי הערכתו הופכת להערצה, ואהדתו לתהילה, והוא חש והולך כי טובתם - טובתו, שאיפתם - שאיפתו, לבטיהם והצלחותיהם שלו הם, וכל הליכות נוהגיהם נוהליהם וחוקיהם מתקבלים ומתישבים על ליבו, ורגשותיו והכרתו נתונים להם במילואם, והרי הוא מזדהה והולך עמם כאילו הוא אבר מאבריהם ובשר מבשרם.

וכאשר נכיר ונדע כל זאת ונתבונן היטב על מצב הדברים בדורנו כמות שהם ללא סמיות עיניים והתכחשות למציאות - היפלאו עוד בעינינו תהפוכות דורנו ועיווי תקופתנו, אשר כמו זר נחשבו עד לבלי הבן ובלי השכל?

וכך ראה נראה, למגינת ליבנו ולמרבה דאבוננו, איך נטשטשה האמת ונתעוותה בלב רבים, גם מחוגינו וקהלינו, והשקר והכזב למיניהם קנו להם שביטה בהכרתם ורגשות-ליבם.

ואכן, מי הוא זה אשר ללא הכרה ברורה ואיתנה, ללא ידיעה נאמנה לאשורה, אשר יוכל עמוד בפני רוחות העוועים והכחש אשר יסעירו את דורנו בנשואם בכנפיהם רעיונות כזב והבל, מחשבות מעל ומרד, לאמור: כאילו, חלילה, יש לעם סגולה דבר אחר מלבד סגולת תורתנו הקדושה, כאילו היה, חלילה, בית ישראל ככל הגויים, וגם להם יש חוק ומחוקקים, משפט וערכאה, כנסת וממשלה, מדינה וצבא, דגל והימנון - כל אותם סורי הגפן נכריה אשר ביקשו ומבקשים עוכרי עמנו לנטוע ולהציב בכרם בית ישראל למען השכיחם מתורת ד' ולהעבירם על חוקי רצונו.

אמונה – בשיתוף

וכך הננו רואים בעינינו מאמינים בתורת ד' המשתפים עימה בליבם הערכת חוקי כזב והבל שכוננום פוקרים ומורדים במלכות שמים. כך נראה לרוב תמהוננו אמונים עלי בטחון בו יתברך אשר ישימו בשר זרועם ויאמרו כי ברוב חייל לנו עוז, בטנק ובפנטום התשועה, וישכחו או ישכחו כי עין ד' אל יראיו למיחלים לחסדו. וכך מתהלכים להם בדורנו אנשים היודעים ומכירים כי נחלת עם ד' היא קיום התורה ושמירת פיקודיה, ובכל זאת בליבם ובפיהם יחסיין גם חסה בצל דגל הכפירה עצמה, בכבודה יתכבדו ובשם תהילתה יתאמרו.

המאמר שלפנינו מפנה זרקור על הסתירה והבלבול בתקופתנו, ועל הפער העצום שבין ההשגות השכליות הפשוטות והאבסולוטיות, לבין הנהגת החיים בכלל, והרגש לשלטון המדינה בפרט.

המאמר מתאר בכאב את ההערצה והחיבור הרגשי שבלבבות רבים ביחס לחוקי השלטון ומוסדותיו, שכל מהותו מרידה בבורא יתברך. וזועק בכאב: עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים? אם ד' הוא האלוקים לכו אחרינו!

להבין ולהשכיל

אם על אודות דברים ידועים ומפורסמים שאמיתתם וחשיבותם גלויה ונודעת לכל, מצא לנכון החסיד רמח"ל בהקדמתו למסילת ישרים לאלפנו בינה, כי אם לא נחזור ונשננם ללא הרף, לא יעמדו לדברים רוב גילויים ופירסומם, באשר שלטון השכחה וההעלם גובר על הכל ואף הם נתונים בגורל זה -

מה נאמר ומה נדבר כאשר ידובר אודות דברים הנעלמים ונסתרים מעיני כל, אשר למרות היותם עומדים ברום עולם, והם הם מעיקרי התורה הקדושה ויסודותיה, ולמרות היותם פשוטים וברורים לכל אשר רק שיכלו וליבו לא נוגעו בהבלי הזמן ושופרות תעמולותיו -

הנה אף על פי כן כמה רחוקה ועלומה מבני האדם ידיעתם וחשיבותם, ורבים רבים - גם מתופסי תורה ולומדי למד - על אף היות היסודות והעיקרים נודעים להם, אך אין ידיעתם זו מחוורת וברורה אצלם לאמיתתה ולאשורה, ומתוך כך גם המסקנות וההוצאות המוסקות והעולות מחמתן הינן מעוותות ומוטעות, והם שוגים ותועים, מבלי הבחן ומבלי דעת, בין טוב לרע, בין אמת לשקר, בין דרכי חיים לדרכי מות.

אפס זולתו

ונתחיל בפשוטות וגלויות לעין כל.

הן כולנו מכירים ויודעים ידיעה ברורה ואיתנה המושרשת בחדרי ליבנו ונטועה במשכיות מורשינו, כי כל קיומו ומהותו של עם ד', הלא היא נשמת רוחו ועצם חיותו - תורת ד'. בהוויתה אנו הווים, בהימצאה אנו נמצאים ובקיומה אנו קיימים. ואין לנו בעולם כי אם לימוד התורה, קיום מצוותיה ושמירת דרכיה.

ואף זאת ידוע נדע נאמנה, כי זולת התורה הקדושה ומשפטי צדקיה - אין שום ערך, קיום וחשיבות לכל דבר בעולם, בין במופשט, בין במוחש, בין ברעיון, בין במעשה. וכמאמר החכם מכל אדם "הבל הבלים הכל הבל".

ורואים אנו לכן כחמורה שבחמורות, כמחשבת עמל ואון מינות וכפירה, ר"ל, כל הערכה, כל יחס וגישה של החשבה והתחשבות בהבלי נכר ילידי-חוץ, אשר לא ממקור התורה חוצבו ולא ממקבת בארה נוקרו.

כל אלה דברים פשוטים וברורים.

וככל שהדברים נראים כה זרים ומוזרים, ככל שהם מדאיבים כל לב מרגיש ומדאיגים כל מתבונן ומשכיל, הרי הם קיימים והווים, והתעלמות מקיומם לא תועיל מאום ולא תרפא הנגע הפושה. ואשר ישים ליבו ויפקח עיניו, יראה היטב מה רבה וגדולה זו המכשלה הנפרצה אשר תחת ידינו.

ואחת היא חובתנו - להבהיר לעצמנו ולזולתנו, לבאר ולפרש ולהציג את האמת במלוא עוזה ובירורה, למצות את תוצאותיה ולהסיק את מסקנותיה ולכוון הליכותינו והשקפתנו על פיה להלכה ולמעשה.

השכם והערב עלינו להוודע ולהודיע ולהכריז קבל עם, כי אך תורת ד' היא מעוזנו, ואך משפטי צדקיה הם משגבנו. רק היא חיינו ואורך ימינו, וכל דבר בילתה - אין ואפס, הבל וכזב. וכך נרחיק ונטהר מחננו מכל מחשבות ניאון ומרד לבל יהיו לאבן נגף ולצור מכשול לבית ישראל.

וד' ישמרנו מכל רע וישים חלקנו בין לומדי תורתו ושומרי פיקודיו, מקווים לחסדו ומיחלים לישועתו.

דבר השמחה

אחוזה משפחתית

שאלה: יש חתונה של אחיינית באנגליה שבאופן רגיל נוסעים, השאלה כעת מסיבה פלונית האם לנסוע, תשובה: למה שלא תיסע לשמח אחיינית זה חשוב, אחווה משפחתית זה אחד מהיסודות הגדולים. - על שמחות של מחותנים אמר רבינו שזה כמו אחים וצריכים להשתתף בשמחת המחותנים כמו אצל אח.

סדר פנים יפות

להיות מחותן בעל שמחה זה עבודה קשה, לקבל מזל טוב מכל האנשים, זה עבודה עצומה, לפעמים אדם טרוד, או שמטרידים אותו, וצריך להראות חיוך על הפנים כל הזמן, חיוך וחיוך, ומסופר על האדמו"ר

מסלונים רבי שלום נח, שבא אליו מישוהו להזמין לחתונה, ואמר שהם נוהגים שבערב החתונה גם המחותנים צמים, ואמר זה מנהג רע מאוד, כי אדם שצם כל היום, לא יכול לקבל אנשים יפה, וצריך לשנות את המנהג, שהמחותנים צריכים לאכול, כדי שיהיה להם כח לקבל את האנשים שבאים לחתונה, בספר פנים יפות, הוא חשב על האנשים. - צריך להיות דעתו מעורבת עם הבריות, ולא להיראות נבדל מהם, והדבר מצוי בשמחות, וצריך לבוא כשצהלתו על פניו.

חזן צריך להכין כוח

אמר רבינו לחתן ממקורביו שבא להיפרד לפני החתונה, שיקום לפני עלות השחר ביום החתונה לאכול כדי שיהי' לו כוח בחתונה ולא יחלש מהצום, וצריך להיות שמח בחתונה ואם יש עדים וטבעת אז הכל מסודר.

לשנות מנהגים אחרי החתונה

רבינו כתב במכתב על הרב מטשעבין רבינו גאון עולם. הגאון הרב מטשעבין התחתן בזיווג שני עם אשה מצאצאי החת"ס, שהייתה

מעוניינת שיאכל בפסח שרויה, ולכן הציעה שאולי יתחיל לנהוג כמנהגי החת"ס, וענה לה אני מוכן, אבל לא להתחיל מהמנהג לאכול שרויה.

לקלקל הגישואין

היום אומרים לחתן ולכלה בנישואין, להתכוון כך וכך ואם הם לא מבינים מה שאומרים להם, אפשר לקלקל את כל הקידושין, ובעבר לא אמרו להם להתכוון, והיום נהיו יותר חכמים מפעם.

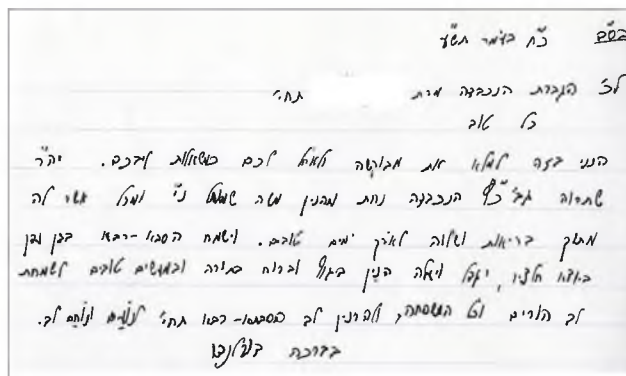
בדין חופה אם בעיא עדים

כתב האור שמח פ"י מה' אישות ה"ב מסתפקנא טובא אם חופה בעיא עדים, או סגי בהודאה

דשניהם, או דלמא הוי כמו קדושין דבעי עדים ובהודאת שניהם אינה מקודשת, ה"נ חופה. ועי' אבני מילואים סי' ל"ח י"ז [ועי' חזו"א אהע"ז נ"ד ד'].

ולכא' יש להוכיח דלא בעי עדים בחופה, מדברי תשו' מיימוני להל' אישות סו"ס י"ח דמיייתי שם מהא דפ' הניזקין מעשה בארוס וארוסתו שנשבו בין העכו"ם וכו' דרק משום כתובה הוא דנאסרו זה בזה ולא משום איסור כלה בלא ברכה [דהרי היו בין העכו"ם], ומינה מיייתי בהגות מימוניות דאין ברכה מעכבת ורק חופה מעכבת. ואי נימא דבעי עדים לחופה אכתי תיאסר משום חסרון עדים. וקשה לומר דבין הגויים לאו דוקא דלא משתכח שם שום יהודי אלא דלא שכיח שם יהודים ומיהו ב' יהודים [לעדות] שפיר משתכחו אך י' יהודים [הנדרשים לברכה] לא משתכחו, דמאן פסקא דב' יהודים משתכחי וי' לא משתכחי. וע"כ משמע דלא היו שם שום יהודים וכפשטא דלישנא. וא"כ מוכח דמהני חופה בלא עדים.

עוד יש לדון כן בזה מדברי תוס' כתובות ז' ב' ד"ה רבי יהודה, ולפי שפעמים בא עלי' שלא לשם חופה עושין ברכה מתחילה

וכו'. והנה כפי משמעות לשונם, שפעמים בא עלי' שלא לשם חופה, נראה דתליא מילתא בדין נישואין. ומשמע תו מדבריהם דלפעמים היתה ביאתו לשם נישואין ומהניא. וא"כ מוכח דלא בעי קיום לנישואין דאי בעי קיום היכי מהני לנישואין כשמכוון לנישואין, וכן"ל, הא עדים לא ידעי בהא דבעי ולא חשיב קיום [ועי' ס' ח' רע"א קידושין ה' ב']. ומוכח דלא בעי קיום לנישואין.

מיהו יל"ע בבאור המשך דבריהם שם, ועי' משכ"ש בזה בס' אילת אהבים להגאון מהר"ל צינץ. אמנם יעוין בחזו"א אהע"ז ס' ס"ז ס"ק כ' משכ"ש בבאור דברי התוס', ולפי דבריו לא שייך הנ"ל. ושמעתי מביאים רא"י דבעי עדים מלשון תוס' ר"י הזקן קידושין י' ב', וז"ל, חופה היינו שמיחדים בפני רבים [אולי צ"ל עדים] בבית אחד לבדם ועדים רואים היחוד אבל אין עדים נשארם עמהם בבית שאין לבעול בפני שום אדם וכו'. ע"כ. ומשמע דבעי קיום לחופה.

וכמדו' דאין המכוון שם בתוס' ר"י הזקן לעדי קיום, דא"כ מאי קס"ד (דאיצטריך לאפוקי מינה) דתיבעי שיהיו העדים נשארם שם עמהם בבית. ולכא' ענין אחר הוא שם, והיינו דלכא' לשי' זו מתבאר דלא סגי בחופה ובעינן נמי ביאה אח"כ [ועי' כתובות נ"ו א' ובחלקת מחוקק בשם מרדכי ריש ס' ס"א (ועי' חזו"א אהע"ז ס"ג ט"ו) ובחי' רע"א שם בשם תשו' מיימוני (ס' נשים ס' ו') וילע"ש בכל הענין ובקמאי בסוגיא הנ"ל ולמאי איתשיל ול"ע].

וסבירא ל' עוד לשי' זו דאין ביאה בחופה חשובה דרך אישות רק בנעשה מתחילה ביודעין ובמבורר לשם כך ומשא"כ כניסה מתחילה בסתר הוה כדרך זנות או פילגשות (עי' רש"י במדבר כ"ב ח') ולא חל עלי' שם כניסת וביאת אישות אף אם כוונתם לכך, ולכך שפיר בעי לאפוקי דלא נימא דניבעי עוד טפי בפרסום הענין והיינו דיהיו העדים נשארם שם, ועי'. ולפי"ז אין ללמוד מכאן לשי' שאר קמאי דהלכתא כותיהו דניבעי עדים לחופה גם לסוברים דחופה היינו יחוד, ואכתי צ"ע וחפוש בזה.

בענין אם העדים צריכים לראות פני הכלה

באחרונים ז"ל דנו, אי בעו העדים לראות הכלה, ומובא בשם מרן זלה"ה שהרי הם יכולים להעיד על גוף זה כל מיני עדויות, ולהכי מהני, [וצל"ע בס' קה"י להנתיבות שם], ולכא' יש בזה מקום עיון מגמרא בפ"ק דמכות.

וטרם כל יש להציע ג' נידונים. א. ראית עדות אינה דווקא ברא"י אלא גם בחושים אחרים המבטיחים ידיעת הדבר, וכמשכ"כ הקצה"ח בס' פ"א סק"ז בספר משובב נתיבות שם, דכל שמשיגו באחד החושים בכלל רואה הוא כשאין צריך לכח המשער, [ועי' ש"ש ובפנים לענין טב"ע דקלא], ויל"ע בסוגי' דסומא בב"ב קכ"ח א' [וצריך תלמוד שם ודו"ק].

ב. אין חילוק בכל זה בין דיני נפשות לדיני ממונות, וע"ש בקצה"ח ונתה"מ דנחתו לחלק, אך כבר הוכיח בחזו"א אהע"ז ס' ל"ב דגם בנפשות אזלינן בתר אומד המספיק וכמו בממונות ואין נפ"מ בזה

ביניהם, יעו"ש. (ויש להאריך בזה, ואכמ"ל, ואך זאת י"ל דהא דכתב הרמב"ם בסהמ"צ מצוות ל"ת מ' ר"צ, בענין שלא לחתוך הגדרים באומד הדעת, אין בו תוספת נידון בנאמנות דיני נפשות אלא לאו גרידא בנפשות על מה שלא נאמן, ומה שנאמן בממונות וממילא גם בנפשות, לא נכלל בכלל זה, ולא כ"כ הגאון רב"פ בתשו' עטרת חכמים ס' ז', וצ"ע שם, ואינו תח"י, אך לכא' הדברים כאמור, וכהוכחת מרן זלה"ה באהע"ז).

ג. נידון שלישי מהא שכל רא"י ע"פ חושים פוסלת בדין נמצא אחד מהם קרוב או פסול אף עדים הרואים, וז"פ וא"י צ"ל לפני, וגם א"י צ"ל לפני דגם באופן שראיה ע"פ חוש מוגבלת העדות לשעתה (ע"פ משפט החוש) ואחר סור החוש המעיד לא יוכל להעיד, אך מ"מ בשעתה ראוי היא לעדות, ואשר ע"כ בהיות עד - חוש זה פסול יפסול העדים הכשרים הרואים (ויכולים להעיד) גם אחר סור חושו ויכולת עדותו עמה.

והשתא יל"ע בההיא דמכות ו' א' דאקשינן נרבע יציל, ותרצינן כשרבעו מאחוריו, ולכא' הא כל זמן שהוא במצב הרביעה וגם לאחר' טרם פרשו יוכל להעיד הנרבע שמי שהוא אחוריו רבעו ע"פ חושיו, ואף דאינו יודע מי הוא, מ"מ עדות על גוף זה איכא, ואף דאחרי פרשו אינו יכול להעיד דאינו יודע מיהו מ"מ עד זה הפסול המעיד ע"פ חושיו (בעת היותם) שם עד עליו, (ואילו הי' ב"ד לפניו באותה שעה, או שבאופן זה היו מובאים לבית דין הי' יכול להעיד), וא"כ יפסול העדים הכשרים, ומאי תירוצא דגמ' כשרבעו מאחוריו. וצ"ע.

(מנחת דבר)

ברכת מצל טוב לידידינו החשוב העומד ליענינו

הרה"ג ר' מנחם לנדו שליט"א

נכדו חביבו לרבן על ישראל רבנו

ערן הגר"ד לנדו שליט"א

לרגל שעת נישואי הבן / הנך הבה"ח שעשון כ"י

יהי רצון שיזכו להקים בית נאמן בישראל

על אדני התורה והיראה

בברכה ערובה

מערכת "קובץ גליונות" ודבר דבר

הבהרה

בשבוע העבר הובאה בגליונו תמליל מניסוס שנערך בביתו בדבר השמירה על טהרת הכהנים.

מבירור אצל הרבנים שהיו במקום עולה כי דעתו הייתה להחמיר אלא שדן כדרכה של תורה לדון מצד רוב מול ידיעה סביבתית.

תודות לאגודת 'התאחדות טהרת הכהנים' השמיה ימים כלילות למען טהרת הכהנים בכל תחומי החיים שאף כנס זה אורגן על ידה לעזור ולסייע למען שבט הכהונה. כהנים יכולים לקבל את כל המידע על החששות לכהנים בטיסות, בטלפון 08-3132020 בתקווה שלא תצא מכשול מתחת ידינו.

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת בלק תשפ"ה

להלן חלק משיעור נוסף בסדרת השיעורים שמסר מרן רבינו שליט"א לבני כולל תשובות והנהגות בזמן קיץ הנוכחי בענין אכילה בלילה הראשון, השיעור נמסר במסגרת השיעור השבועי ביום ה' פרשת בהר בחקותי תשפ"ה

בגמ' סוכה כ"ז. נחלקו ר"א ורבנן בחיוב אכילה כל ז' דלר"א בעינן ב' סעודות בכל יום, ולרבנן אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל, מלבד לילה הראשון דילפינן לה בג"ש ט"ו ט"ו ממצה דמחויב לאכול בסוכה.

א

לאכול פת עם דברים המלפתים

ומעתה יל"ד אם ילפינן דין אכילה בלילה הראשון ממצה לגמרי, ונימא דכי היכי דבמצה קי"ל דאין ללפת הכזית מצה של מצווה עם דברים המלפתים את הפת, כין דאתי דבר הרשות ומבטל לטעם המצה, וא"כ שמא אף באכילת לילה הראשון בסוכה י"ל הכי ויש לזוהר שלא ללפת את הפת עם דברים המלפתים, אלא יאכל את הפת ללא כל תוספת.

ואכן בשו"ת יד אליהו (פסקים ח"א כ"ג) פסק להחמיר בזה שלא ללפת את הפת עם שאר דברים דומיא דמצה.

ולכאורה יש לתמוה בזה, דהא כשאוכל פת מתחייבים גם שאר אוכלים עמה בסוכה דכשאוכלים עם פת נעשים אכילת קבע, וא"כ מה ענין יש להחמיר שלא ללפת הפת והלא יסוד האי דינא הוא מחמת דאתי דבר הרשות ומבטל מצווה, והכא גם שאר דברים חייבים בסוכה ולא הוי דבר הרשות כלל.

וכפי שמצינו בברכה"ז דע"י שיעור שביעה מפת מתחייב בברכת המזון מדאורייתא, וקי"ל דאם אוכל פת ומוסיף לאכול עוד שאר דברים ובכך מגיע לשיעור שביעה מצטרף בכך לחיוב ברכה"ז מדאורייתא, אף שאם היה אוכל שאר דברים מחמת עצמם לא היה בכך כדי לחייבו מ"מ ע"י אכילתם עם הפת נחשבים כחלק מהסעודה, וה"ל בסוכה אף ששאר דברים המלפתים מצד עצמם אינם מחוייבים בסוכה מ"מ ע"י אכילתם עם הפת מתחייבים נמי בסוכה כחלק מהסעודה.

ואכן בצ"ח מבואר שאין לחוש לזה כלל, ולכתחילה יכול לאכול את הפת יחד עם דברים המלפתים, וכן נהג הגר"ד בהר"ן זצ"ל שהיה אוכל הפת בלילה הראשון עם דברים המלפתים, ולא חשש כלל דאתי טעם רשות ומבטל טעם מצוה, והטעם בזה כמו שביארנו, דאף דברים המלפתים מצטרפים לפת ומתחייבים בסוכה.

חקירה בגדר מצוות אכילה בלילה הראשון

ונראה שיסוד הנידון בזה תלוי בהבנת גדר מצוות אכילה בלילה הראשון, דבאמת יש לחקור מהו גדר המצווה האם הוא מצוות אכילה דומיא דמצה, ומה שצריך לאוכלה בסוכה הוא ככל אכילה שמחוייבת בסוכה, אך יסוד הדין אינו מצוות סוכה אלא מצוות אכילה, וכשם שמצאנו בקדשים שיסוד דינא הוא אכילה אלא שמקום האכילה הוא במקדש דווקא, וה"ל יסוד המצווה הוא אכילה, או שיסוד המצווה הוא מצוות ישיבה בסוכה אלא שצורת קיום הדיורים והישיבה בסוכה נעשים ע"י אכילה דווקא.

ומעתה יבואר דנידון דידן תלוי בזה דאי נימא שיסוד המצווה הוא מצוות אכילה כמצה א"כ שפיר יש להחמיר בזה ולא ללפת את הפת דומיא דמצה כיון שהמצווה מתקיימת באכילת פת דווקא ושאר דברים מחייבים לגביה כדבר הרשות, אבל אי נימא שגדר

ולענין דינא אנו מחמירים בזה ובלילה הראשון מקפידים שלא ללפת את הפת כדי לצאת המצווה אף לפי השיטות שגדר המצווה הוא מצוות אכילה דומיא דמצה ממש.

ב

שיעור האכילה בכזית או כביצה

בירושלמי (פ"ב ה"ז) איתא "ר' זעירה בעי, אי מה להלן עד שיאכל כזית מצה, אף כאן עד שיאכל כזית דגן בסוכה". והנה בפשטות ספק הירושלמי הוא האם מצד חובת אכילה בלילה הראשון בעינן דווקא פת או דסגי במיני תרגימא, וכן פירש הרא"ש בדברי הירושלמי.

אמנם בקרבן העדה ביאר בזה באופ"א ולדבריו, יסוד הספק הוא האם סגי בכזית כמו במצה או דבעינן כביצה כיון שהוא שיעור אכילת קבע המחייב בסוכה.

ונראה דשורש הנידון אי בעינן כביצה דווקא או דסגי בכזית, תלוי בחקירה מהו גדר המצווה, דאי נימא דגדר המצווה הוא ישיבה בסוכה אלא שצורת קיומה הוא ע"י אכילה א"כ צריך לאכול כביצה דווקא וזהו שיעור אכילת קבע המחייב בסוכה.

אך אי נימא דגדר המצווה הוא מצוות אכילה דומיא דמצה, א"כ שפיר סגי באכילת כזית כמו במצה וזהו שיעור אכילה בכל מקום בתורה.

ונראה עוד שזהו גם ביאור שורש הספק ע"פ מה שביאר הרא"ש דהספק הוא אם בעינן פת דווקא או סגי במיני תרגימא, דאי נימא שגדר המצווה הוא מצוות אכילה א"כ צריך לאכול פת דווקא דומיא דמצה, אך אי נימא דגדר המצווה הוא ישיבה בסוכה, שפיר מצי למיכל מיני תרגימא, כיון שזה דבר המחוייב בסוכה, ומקיים בזה מצוות ישיבה בסוכה ע"י אכילה.

מדינא מספיק כזית

והנה לענין הלכה פסק בשו"ע דסגי באכילת כזית, אמנם במשנ"ב הביא דלכתחילה ראוי לאכול שיעור כביצה, לצאת גם את שיטת הראשונים דבעינן שיעור כביצה, דהמצווה היא מצוות ישיבה בסוכה ע"י אכילה וכמוש"נ.

לדברינו יוצא קולא להלכה

ואכתי נראה דאף לשיטות הראשונים דבעינן שיעור כביצה דווקא שהוא שיעור אכילת קבע המחייב בסוכה, מ"מ סגי באכילת כזית פת לבד, ואת שאר הפת עד שיעור כביצה יוכל להשלים ולאכול יחד עם דברים המלפתים, דהלא מצד שיעור כביצה שפיר מהני ללפת הפת דכל שאוכל דבר המחוייב בסוכה סגי, ומה שצריך פת בלחוד היינו דווקא לפי הצד שהוא מצוות אכילה ולזה סגי בכזית דומיא דמצה, וע"כ השלמת השיעור לכביצה יוכל לאכול עם דברים המלפתים.

מלשכת הגזית

חובתנו בעת הזאת להרבות בלימוד התורה

במהלך ביקור שערך המקובל הגה"צ רבי יעקב הלל ראש מוסדות 'אהבת שלום' במעונו של מרן שליט"א בשבוע האחרון, נסובה השיחה על חובת השעה לאחר הצלת היישוב היהודי בארץ הקודש.

במעמד נשאל מרן רבינו שליט"א 'אנשים שואלים במה צריכים להתחזק עכשיו', והשיב מרן שליט"א: בלימוד התורה. התורה מגינה ומצילה. כל הברכות הם בלימוד התורה. מי שזכה להרבות בתורה זכה למציאה גדולה.

בהמשך נשאל מרן רבינו במה נשים יתחזקו, והשיב "שלא יבזבוזו זמן הבעל ולא יבטלו אותו מלימוד התורה".

עוד נשאל מרן בקשר לנערות שעדיין לא נישאו במה יוכלו הם להתחזק. והשיב "באמונה".

בשלב זה עברו לשוחח על פירוש הנפלא של הרב יעקב הלל שליט"א על י"ג עיקרי האמונה, להלן תמליל השיחה:

מרן רבינו שליט"א פנה להכם יעקב הלל ואמר: אשריך מרביץ תורה בישראל, מרבה קדושה, מרבה סתרה, מרבה אמת, כי תורת ה' - אמת בפיו".

הרב יעקב הלל: מרן הרב שליט"א מלווה אותנו. הרבה ברכות קיבלנו ממכם.

אנשים שואלים במה צריכים להתחזק עכשיו.

רבינו: בלימוד התורה. התורה מגינה ומצילה. כל הברכות הם בלימוד התורה. מי שזכה להרבות בתורה זכה למציאה גדולה.

זה לגברים ובמה נשים יתחזקו?

רבינו: שלא יבזבוזו זמן הבעל ויבטלו אותו

ומה עם נערות שעוד לא התחתנו במה הם יתחזקו?

רבינו: באמונה!

יש כאלו שאומרים להגיד כל יום את ה"ג עיקרי האמונה, צריכים לומר לבנות לומר את זה בבית ספר?

רבינו: חשוב שהם יבינו את ביאור המילים של י"ג עיקרים. שהמוזות יסבירו להן מהו פירוש המילים

אחד הנוכחים: הרב יעקב הלל עשה פירוש מיוחד על י"ג העיקרים. הרב אומר שיחלק את זה בכל הבתי ספר והחידורים?

רבינו: כן זה טוב שיחלקו את זה.

המסע מלונדון לארץ ישראל

בצל מרנן רבי יחזקאל אברמסקי
ורבי מרדכי פגרמנסקי זצוק"ל

כאמור לעיל, רבינו החליט לעלות לארץ ישראל, וממחשבה למעשה, נפרד מרבו הגה"צ רבי משה שניידער ושם פעמיו לארץ ישראל, בכדי לקבל מתורת גדולי ישראל שבארץ ישראל ובפרט ממרן הגאון דבריסק הגרי"ז זצ"ל.

רגע לפני שעזב את הבירה הבריטית, נכנס אל ביתו של רב העיר מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי, וקיבל ממנו מכתב אישי שיועד אל מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל ובו הוא מבקש שיספח את העילוי הלונדוני אל תלמידיו. (המכתב נמצא לאחרונה בגנוז ביתו של הרב מבריסק).

"בעזר ה' יתברך, כבוד ידיד נפשי הגאון הגדול וכו' וכו' כש"ת ר' זאב הלוי שליט"א למשפחת סולוביצקי, אחדשה"ט של כ"ג בידידות נאמנה. הנה המוכ"ז הבחור הדגול מרבבה בכשרונותיו בהתמדתו וביראתו הטהורה, מר משה שטרנבוך עולה ארצה כדי להשתלם שם במעלה עליונה בלימוד התורה, והנני מבקש את כ"ג שיספחנהו על קהל תלמידיו, בהיותו הגון וראוי לכך. שלש אלה של מדותיו אשר ... בו, מעמידות אותו בשורה של שומעי לקח. גם כדאי הוא מצד אבותיו שחיבה יתרה תהא נודעת לו. הלא הוא בן בתו של הגרש"ז פיינס נ"י מציריך. מאפס פנאי הנני מסיים בברכה ובהוקרה - יחזקאל אברמסקי".

◆ ◆ ◆

רבינו נסע לארץ ישראל דרך צרפת כדי שיוכל בדרכו להיכנס להגה"ק רבי מרדכי פגרמנסקי זצ"ל להתבשם מאור תורתו. רבינו היה מקורב מאוד בעבודות אהבה מיוחדים אצל הגה"צ רבי מרדכי פגרמנסקי זצ"ל, ובכל פעם שהיה נוסע לשווייץ לזקנו הגרש"ז פיינס זצ"ל, היה משתדל לנסוע גם לצרפת במיוחד לר' מרדכי פגרמנסקי לדבר עמו בלימוד ולשהות במחיצתו לינוק ממנו תורה ויראת שמים. רבינו שהה במחיצת ר' מרדכי בצרפת, הן בפאריז, והן בעיירת 'אקסלבן', והן ב'באיי'. וממילא גם כעת בדרכו לארץ ישראל, שם רבינו פניו דרך צרפת בדרכו לארץ ישראל, כדי להיכנס להגה"ק רבי מרדכי פגרמנסקי להתבשם מזיו נועם תורתו וללמוד מהנהגותיו, ולהתברך מפיו הקדוש.

בדרכו לצרפת בעקבות שיבושי המגז איר שינו את מסלול הדרך ועברו דרך רומא. בהיותו ברומא, ראה רבינו לפתע מאות ואפלים צעירים גויים הולכים בגנדי כמרים, ושאל מה ההתגודדות הזאת, והסבירו לו שזהו מקום הוותיקן שהוא מקום "קדוש" עבורם, ומכל העולם באים למקום זה להתפלל ולעבוד שם את עבודתם.

רבינו למד מוסר מתשובה זו ואמר שאם הגויים מבינים שיש ליחיד מקום מיוחד שיהווה מקום התגודדות לכומרי הטומאה מכל העולם, כך גם לצד הקדושה יכולים הגויים להבין שלעם ישראל יש מקום מיוחד המיועד להתגודדות מכל העולם כדי להתקדש, וזהו ארץ ישראל המיועד לעבודת ה', ודבר זה אמר רבינו בדרשתו באחד מהכינוסים שנערכו על גיוס בני הישיבות, ואמר שעל המדינה להבין שארץ ישראל הוא מקום המיוחד מכל מדינות העולם לעבודת דת, ואי אפשר לעקור את משרתי ה' מעבודת דתם במקום המיוחד להם להיות מרכז עולמי ללימוד התורה, וכשם שלהבדיל אלף אלפי הבדלות, אף הגויים מבינים שאי אפשר לעקור את אנשי הדת שלהם מהוותיקן שהוא מקום המיוחד להם לפולחן דתם.

לאחר מכן המשיך בדרכו והגיע לצרפת, ונפגש בפגישה המיוחדת עם הגה"ק רבי מרדכי פגרמנסקי זצ"ל. טרם פרידתו מרבינו, החל הגה"ק רבי מרדכי זצ"ל לחשב חשבונות של עולם מה יהא בחבלי משיח, ואמר לרבינו היכן הם המקומות שמסוכן להתגורר שם, ואמר לו שבאוסטרליה שזה ישוב חדש עדיין לא נתמלאה סאתם, ושם יהיה יותר קל, אבל באמריקה ובארץ ישראל יהיו חבלי משיח קשים.

רבי מרדכי זצ"ל היה מופתע לשמוע מרבינו שהוא בדרכו לארץ ישראל, ושאל את רבינו בפליאה, "אתה כבר מוכן לבוא לארץ ישראל"? רבינו שאל מה כוונתו, והשיב לו רבי מרדכי שצריך הכנה גדולה כדי לבוא לארץ ישראל - להיות נקי מכל חטא ואף הוא עצמו אינו מרגיש עדיין בנפשו שהוא מסוגל לבוא לארץ ישראל לחיות שם בנקיות ללא שום חטא. אמנם כששמע רבי מרדכי שרבינו כבר מוכן באמצע הדרך, נתן לו את ברכתו שיצליח בנסיעה, ולפתע הרים הגה"ק רבי מרדכי את קולו ואמר לרבינו בערך בהאי לישנא: דע לך, אני עברתי חבלי משיח גשמיים, ואתה הולך לארץ ישראל שיהיו בה חבלי משיח רוחניים, ואש הכפירה תשתולל שם ותילחם כנגד אש התורה, ולא יהיה קל לחיות שם מחמת הצרות הרוחניות, אבל היות שאתה נוסע לארץ ישראל לצורך מצווה, המקום יהיה בעזרך, ובירך את רבינו ואמר: "הקב"ה יצילך הן מחבלי משיח הגשמיים והן מחבלי משיח הרוחניים".

מצרפת המשיך רבינו בנסיעה בספינה לארץ ישראל דרך אטליה. בספינה זו היה גם האדמו"ר רבי דוד משה מקרעטשניף זצ"ל, ורבינו שוחח אז רבות עם האדמו"ר זצ"ל בכמה עניינים, ועד היום מצטט כמה דברים ששמע מפיו באותו מסע.

בהמשך לשבוע שעבר להלן עוד מספר עובדות מימי קדם מתקופת בחרותו של רבינו בעת שלמד בישיבת חברון

נתפס על בעל המאור

סיפר הגאון הגדול חכם שלום כהן זצ"ל שבילילה הראשון כאשר הגיע רבינו לישיבת חברון בימי בחרותו, התחילו לבחון אותו בני הישיבה בכל מרחבי הש"ס, והתבטא רבינו שהוא מסכים להיבחן בכל מקום בכל מרחבי ים התלמוד, שכן ברי לו שאפילו מתוך שינה יוכל לענות בכל מקום בש"ס. ואכן השיב רבינו לכל השאלות אך לבסוף "תפסו" אותו על שנים או שלושה בעל המאור ששכח מכל הש"ס.

אין כזה רמב"ם

בענין זה סיפר הגאון רבי מאיר הוניגסברג: בישיבת חברון היה תור גדול לגשת לר' משה שטרנבוך לשאול אותו שאלות בכל מרחבי הש"ס והאחרונים, ורבים מהשואלים היו באים כדי לבחון אותו ולבדוק אם הוא באמת יודע את כל הש"ס והראשונים ויסודות האחרונים, והיו שואלים אותו שאלות בכל מקום והיה עונה דבר דבר על בוריו.

בהזדמנות מסויימת נגש אחד הבחורים ה"בוחנים" לר' משה והקריא לשון שנראה כלשון הרמב"ם ושאל "היכן נמצא הרמב"ם הזה", השיב לו ר' משה על אתר, "בדפוס שלנו - דפוס ווילנא, אין כזה רמב"ם".

וכך אירע גם כשנשאל שאלה מסויימת שהתשובה עבורה הייתה בספר "משנה למלך", אך ר' משה לא ידע להשיב, וחלשה דעתו כשנודע לו שנעלם ממנו משנה למלך, אמנם לאחר מכן הוברר כי קטע זה במשנה למלך לא הודפס בכל מהדורות הדפוסים, ובמהדורת הדפוס שהייתה תחת ידו בלונדון לא הודפס קטע זה.

לא ירצה להתחתן...

סיפר הגאון הגדול רבי יעקב פרידמן שליט"א מראשי ישיבת 'תושיה' תפרח שבאותם ימים היה פתגם בישיבת חברון שמי שיישב ליד ר' משה שטרנבוך בחדר אוכל לא ירצה להתחתן, שכן ביושבו בחדר אוכל היה ר' משה מדבר בלימוד בכל מרחבי הש"ס וזורק ידיעות מופלאות, ורבים מאוד השתוקקו לשבת לידו בחדר אוכל כדי ליכות להתבשם מאור תורתו, והיה קשה להתנתק ממחזה נפלא שכזה.

מגלגלים את כל התורה כולה

ובענין זה סיפר הגאון רבי שמחה כהן זצ"ל ר"מ בישיבת פאר משה בפתח תקווה, שעוד חקוק בזכרונו איך בזמן ארוחת ערב בישיבת חברון, ראה את העילוי משה שטרנבוך יושב ברחבת הישיבה בספסל ומדבר בלימוד יחד עם הגאונים ר' ברוך מרדכי אזרחי ור' בערל שוורצמן זצ"ל, והמונים מבני הישיבה עמדו מהצד להאזין לשיחה שגלגלו בה את כל התורה כולה.

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א

פרשת בלק תשפ"ה (86)

תענית י"ז בתמוז על שריפת התורה

חז"ל מנו חמישה דברים שאירעו בשבעה עשר בתמוז, וא' מהם ששרף אפוסטמוס הרשע את התורה. והנה שאר המאורעות הם שבירת הלוחות וביטול התמיד, הובקעה העיר והעמדת צלם בהיכל, כולם הם מעשים כלליים ובעלי משמעות היסטורית לכלל ישראל, ואילו שריפת התורה ע"י אפוסטמוס הרשע, לכאורה הוא מעשה פרטי ומקומי, שנעשה ע"י רשע א', וכיצד זה הושוותה חומרתו לדברים אלו? והנה בירושלמי (תענית פ"ד) היכן שרפה, במעברתא דלוד ויש אומרים במעברתא דטרלוסא ע"ש, ואין זה רק נתון עובדתי, אלא יש בזה מגילוי אופי המעשה, גשר העיר הוא המקום הגבוה והמרכזי ביותר, שם בחר אפוסטמוס לבצע את ביזוי התורה בפומבי, בראש חוצות, לאור יום ובמונה. זהו חילול קדושת התורה בעזות פנים נורא.

ובתפארת ישראל שם (אות מ"ג) פירש שמדובר בספר התורה שכתב עזרא הסופר והיה מונח בעזרה, ושמונה היו מגיחים כל שאר הספרים. ואף אם אין הדבר

מרן שליט"א בהיכל ישיבת מיר - חשון תשפ"ה

מוכרח מלשון המשנה או הרמב"ם, מטרת הפירוש להעמיק את הבנת חומרת המעשה, שהיתה כאן פגיעה בלב התורני של כלל ישראל.

חז"ל בסנהדרין מלמדים, שאחאב שנאמר עליו שהתמכר לעשות הרע בעיני ה', זכה למלכות של כ"ב שנים בזכות שביד את התורה. כשפנה אליו

בן הדד ודרש את רכושו, נשיו ובניו, הסכים. אך כשדרש את 'מחמד עיניך', סירב. ופירשו חז"ל: 'מחמד עיניך' ספר התורה שהיה לו, התורה היתה בעיניו חביבה מכל, יותר מנשיו, בניו ורכושו.

אם אחאב הרשע ידע שעל התורה הפרטית שלו אין לוותר, ק"ו שאפוסטמוס אשר שרף את התורה בפרהסיא לעיני המון העם, עבר על עיקר כבוד שמים, ועל כן נחשב מעשהו לאחת הסיבות החמורות לתענית ציבור לדורות.

בדורנו, אין אנו רואים שריפת ספרים פיזית, אך לא אחת נראית לעינינו שריפת ערכה, התורה נדחקת מן המרכז, נלעגת במוקדים ציבוריים, נרמסת על ידי שונאים ולעיתים על ידי זרע ישראל. עלבון התורה אינו תמיד ברעש, לעיתים הוא בשתיקה, בהחמצת המקום הראוי לה.

לא ביידינו להשיב את הגוילין שנשרפו ע"י אפוסטמוס, אך ביידינו להשיב את הכתר שמתערער ע"י אפוסטמוס דורנו. כל עמל תורה, כל חיזוק ללומדיה, כל קידוש שם שמים על ידי דבקות בה - הם אבני יסוד לתקון. לכנות במקום שנשרף, להגביה במקום שהושפל, ולהחזיר את התורה למעמדה העליון, מחמד עינינו שאין לוותר עליו.

(נערך ע"י א' התלמידים, מתוך מושיא מרן שליט"א בהיכל ישיבת מיר \ חשון תשפ"ה)

עד היכן 'שלא לשמה' של בלק הרשע

ויאמר בלעם אל פלג בנה לי קזה שכנה מזכחת והכן לי קזה שכנה פרים ושבעה אילים (כ"ג, א)

בפי' אזה"ח: 'בנה לי' פי' למה שאני מוכין וחושב בטעם המעשה, שהרשע לא הי' רוצה לגלות ידיעתו ותחבולותיו בלבד כי נכרתה האמונה מהם, ועשה בלק כמזותו של בלעם דכתיב 'ויעש בלק כאשר דבר בלעם' פי' שאמר לו לעשות מעשה למה שיכין בלעם בדבר וכו' עכ"ל.

ונראה דעפ"י י"ל מה שנתקשיתי הרבה בדברי רבינו המשך חכמה ז"ל לחלן: בפעם השני' (פס' יד) לא הגיד בלעם לבלק 'הכן לי קזה שכנה מזכחת', משום דבלק הבין מדעתו דכמו שעשה בפעם הא' כן צריך לעשות בפעם הב', אבל בפעם הג' שלקחו ראש הפעור (פס' כח) ועבודתו כבזוי, לכן לא ידע אם יזבח למבזוין עד שאמר לו בלעם (פס' כט) בנה וכו', וכן א"ר אליעזר בסנהדרין דס"א א' מניין לזבוח למבזוין וכו' עכ"ד, ודבריו צע"ג דהא בלק זבח הקרבנות לשמים כמ"ש בגמ' הוריות ד"ב ב' א"ר יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע זכה ויצתה ממנו רות דא"ר יוסי ברכי חנינא רות בת בנו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב ע"כ, ומה שייך כאן זבוח למבזוין. והוכרחתי לפרש ככוונת רבנו המש"ח שבלק הי' סבור שכיון שהעלהו לראש הפעור כוונת בלעם כעת לזבוח לפעור, והסתפק בלק אם עבודתו גם בזבחה, עד שא"ל בלעם שכוונתו ג"כ פה לזבוח לה' והעלהו לראש הפעור כדי שהקב"ה יראה עוון פעור להינקם בישראל, ועדיין צ"ע.

אמנם לד' בעל האזה"ח הק' יל"פ דבאמת בלק לא התכוין לשום דבר רק בנה המזבחות והכין הקרבנות ע"ד של בלעם הרשע, ובלק עצמו לא הי' יודע כלל מה כוונת זבחתו של בלעם, אם מקריב לה' או לע"ז שלו ומה"ט לקחו אל מקום אחר וישת אל המדבר פניו כדי לזבוח לשעירים וכו' ולכן כשהעלהו ראש הפעור הי' חושש אם ירצה להקריב ג"כ לפעור שעבודתה כבזוי, ומ"מ זכה ויצא ממנו רות כיון שבלעם נתכוין לשמים ובלק מסר לו הקרבנות על דעתו.

קובע מקום לתפילתו'

ויאמר אליו בלק קה נא אתי אל מקום אחר וגו' וקבנו לי משכן (כ"ג, י"ג) ויאמר בלק אל בלעם קה נא אקנה אל מקום אחר אילי יישר בעיני האלקים וקבחנו לי משכן (שם, כ"ז). שמעתי ממרן הגרימ"צ ברגמן שליט"א שדקדק דבר נחמד, דבלק ובלעם הלכו בכל פעם למקום אחר אבל אצל אברהם נא' אחר ששמע על סדום ועמורה וגזירת הקב"ה 'ואברהם עודנו עומד לפני ה', כי הגויים תולים המניעה בדברים חיצוניים כמו המקום והנסיבות שהם הגורמים עיכוב התפילה וכל עלי' ברוחניות, אבל ההולכים בדרך אברהם תולים תמיד בעצמם ואומרים אולי כעת ירחם הקב"ה ויקבל תפילתנו, ואפשר דהוה הטעם שצריך לקבוע מקום לתפילתו כדא"ר ברכות ד"ו ב' כי מראה שההדבר תלוי רק בנו ולא בגורמים חיצוניים.

(דביר קדשו)

'אשרי המחכה ויגיע'

אָרָאנוּ וְלֹא עָתָה אֲשׁוּרָנוּ וְלֹא קְרוֹב דָּרָךְ כּוֹכֵב מַיְעָקֵב וְקָם שָׁמַיָא מִיִּשְׂרָאֵל וּמִחַץ פִּתְיָא מִיִּשְׂרָאֵל וְקִרְקַר קָל בְּנֵי שָׁת. וְהָיָה אָדוֹם יִרְשָׁה וְהָיָה יִרְשָׁה וְגו' (כ"ד, י"ז - י"ח)

שמעתי ממרן הגרימ"צ שליט"א, דהנה הרמב"ם ברפ"א מהל' מלכים הביא מדרש הפס' הנ"ל, והתחיל בזה"ל: המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה וכו' וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו שהרי התורה העידה עליו וכו' **אף בפרשת בלעם נאמר ושם יביא בשני המשיחים**, במשיח הראשון שהוא דוד שהושיע את ישראל מיד צריהם, ובמשיח האחרון שעומד מבניו כמושיע את ישראל מיד בני עשו, ושם הוא אומר **אראנו ולא עתה זה דוד 'אשורנו ולא קרוב'** זה מלך המשיח 'דרך כוכב מיעקב' זה דוד 'קם שבט מיישראל' זה מלך המשיח 'ומחץ פתאי מואב' זה דוד וכן הוא אומר ויך את מואב וימדהם בחבל 'וקרקר כל בני שתי' זה המלך המשיח שנא' בו ומשלו מים עד ים 'והיה אדום ירשה' זה דוד שנא' ותהי אדום לדוד לעבדים וגו' 'והיה ירשה וגו' זה המלך המשיח שנא' ועלו מושיעים בהר ציון וגו' עכ"ל.

ואמנם צ"ע במ"ש 'וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו - לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו, ומבואר דלא סגי באמונה גרידא אלא צריך לחכות לביאתו, וקשה מהיכן למדנו חיוב זה, ואמנם כ"ה להדיא בגמ' שבת

דל"א א' ב' אמר רבא בשעה שמכניסים אדם לדין, אומרים לו כו' ציפית לישועה ופירש"י לדברי הנביאים, וכן אומרים בתפילה 'כי לישועתך קוין כל היום' אבל יש למצא המקור לחיוב זה, וביותר תימה שכ' ע"ז הרמב"ם שהוא מפורש בתורה וכי יש לנו מקרא מפורש שנאמר בו שחובה לצפות למשיח.

ובס"ד אנהרניהו השי"ת לעיניו בדקדוק לשון הרמב"ם ומצאתי שדבר זה מבואר בפרשת בלעם בפס' שהביא הרמב"ם 'אראנו ולא עתה' זה דוד 'אשורנו ולא קרוב' זה מלך המשיח, עפ"י פרש"י עה"פ (הושע יג, ז') 'נכמר על דרך אשור' זו"ל: כל אשור שבמקרא דגש זה רפי שאינו שם מקום, אלא אארוב ואשקוד כמו 'אשורנו ולא קרוב' עכ"ל רש"י, ומפורש שביאור התיבה 'אשורנו' הוא אארוב ואשקוד, לשון אריבה, כאורב המחכה מתי יגיע ויעבור זה שצריך לבוא ולעבור פה, וכמו"כ אשקוד על זה בהתמדה ובשקידה, והוה ענין הצפי' לישועה (ובלשון אשכנז אוסקוקי"ן), והוה מקור נאמן למ"ש הרמב"ם שדבר זה מפורש בתורה ע"י משה רבינו שצריך לחכות ולצפות למשיח חוץ מעצם האמונה בביאתו.

(עפ"י הספר 'מוסד חכמים' ח"ב להגר"מ הרשקוביץ)

'וְשִׁים בְּסֵלַע קֶנֶד'

נִרְאָה אֶת הַקֵּינִי וַיֵּשֶׁב אִתָּהּ וַיֹּאמֶר אֵיתָן מוֹשֶׁבֶךְ וְשִׁים בְּסֵלַע קֶנֶד. כִּי אִם יִהְיֶה לְבָרֵךְ קֶיֶן עַד מָה אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּךְ (כ"ד, כ"א)

כפי' אלשיך: אמר כי יתרו בן מות היה בעצת פרעה אשר יעין לו. אך הנה איתן וחזק מושבך עם ישראל ומה גם למ"ש ז"ל (ילקוט תשע"א) שהיו מהם בלשכת הגזית וינצלו, אך עודך מעותד כי בדושה של ירחיו שניתן לך לשבת, תישבה עם שבית ישראל כלה או עם עשרת השבטים, אך 'ושים בסלע קנ' באהלים בסלעים כצויו יונדב בן רכב לבניו (ירמיה לה, ז') וכו' על כן טוב לך 'שים בסלע קנ' ולא תשבה וכו' או בדרך אחרת 'איתן מושבך' עם משה ותורתו שהוא מנן לך, אך עצתי הוא כי 'ושים בסלע קנ' הוא בבית המקדש שהוא סלע וזה וכו' כאשר היו בלשכת הגזית, שבהיות דירתך שם לא תשבה עם עשרת השבטים, שהוא 'עד מה' שהוא שבי מופלג, כי אם עם יהודה שהוא שבטים שנה עכ"ל.

וצ"ע דבשלמא לדרך הא' שפי' האלשיך בתחילה, כעת 'איתן מושבך' עם ישראל שאתה יושב בלשכת הגזית ואמנם איעצך 'שים בסלע קנ' כדי שלא תגלה עמהם, אבל לדרך הב' מפרש 'איתן מושבך' עם משה ותורתו שהוא מנן לך, ועוד מייעץ לו 'ושים בסלע קנ' לישב בבית המקדש כדי שלא ילך בגלות אשור, והנה אי"ז שייך רישא לסיפא כלל, שהרי מתחיל להודיעו שמשה ותורתו מגנים עליו, ואח"כ אומר לו שבאמת אי"ז מועיל רק צריך לילך לביהמ"ד, והנה גם מה שיושב בביהמ"ד אינו מספיק שהרי הולך בגלות יהודה ורק ניצל בגלות אשור והו"ל ליעצו שישתלק מהם לגמרי.

וג"ל ע"ד פי' האלשיך ז"ל: עפ"י מה דגרסי' סוכה דנ"ב ב' תנא דבי רבי ישמעאל אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש אם אכן הוא נימוח אם ברזל הוא מתפוצץ וכו' אם ברזל הוא מתפוצץ דכתיב הלא כה דברי כאש נאום ה' וכפטיש יפוצץ סלע ע"כ, ובתוס' תמחו דהא משמע שהפטיש הוא ברזל מפוצץ סלע וכו' ורבינו תם מקיים גירסת הספרים ומפרש 'וכפטיש יפוצץ סלע' שהסלע מפוצץ את הברזל כדאמר' במדרש (אגדה) מעשה בא' שקנה סנפירין ובא לבדקו, נתנו על הסדן והכה בקורנס נבקע הסדן ונחלק הקורנס וסנפירין לא נחלק ממקומו, היינו הוא דכתיב 'וכפטיש יפוצץ סלע' הסלע יפוצץ את הפטיש וכו' עכ"ל, ומבואר שבית המדרש הוא 'סלע' שמשבר כחו של 'מנוול זה', כוחו של ביהמ"ד חזק לשבר גם את ברזל היצה"ר, הוא מסך בעד ההשפעה החיצונית והפיתוי התרבותי.

והנה פשוט שלצורך זה יש ללמוד תורה בקדושה וטהרה, וחיינו תורה של בית המדרש, ולא סגי בלימוד התורה כמו שלומדים שאר מקצועות כחשבון ורפואה וכו', שאי"ז עושה רושם בפנימיות האדם, ולזה צריך דווקא למשכו לביהמ"ד ולא ללמוד תורה בפ"ע, רק 'שבתי בבית ה' כל ימי חיי ולבקר ביהיכלו'. ובזכרוננו עובדא א' ממו"ח רבינו הגדול ראש הישיבה זצ"ל שזעק במר לבו כי 'ישיבה' אינה אוניברסיטה מקום שבאים לשמוע הרצאות בגמרא, אלא ישיבה הוא מקום שבאים 'להתלמד' ע"י הלימוד, והוסיף ע"ד דכתיב 'וכל בניך למודי השם' לא כתיב 'לומדי' השם, אלא 'לימודי' השם שבאים 'להתלמד' עצמם.

ומעתה י"ל שאומר לו בלעם ליתרו 'איתן מושבך' עם משה ותורתו שהוא מנן לך בעת צרה, ואמנם כ"ז רק בעודך מחזיק בתורת ה' אבל מי ימר שגם זרעך ישארו במצב הרוחני הזה כיון שאינם מזרע ישראל, לכן עצתי 'ושים בסלע קנ', להצפין עצמכם בסוכת שלם, כדי להינצל משטף המים התרבותי בכדי להשיג יציבות רוחנית. רק בית המדרש הוא 'סלע' איתן, יסוד בטוח ליישיבת הקיימיות. 'עד מה אשור תשכן' התרחקות מהסלע הרוחני עלולה להביא לשבי, לא רק פיזי אלא רעיוני ומוסרי. 'שים בסלע קנ' זו קריאה לדבוק במקום שמקנה זהות, יציבות ונצחיות.

'לימא מתני' דלא כסומכוס'

להלן מעשה שנוהג רבינו שליט"א לספר בעתותי רצון ומועד, וכאן מובא כפי שמסרו רבינו שליט"א לפני כ' שנים לבני ישיבת 'הפץ חיים' בואנוס איירס ארגנטינה, לרגל סיום מסכת ב"מ.

וכך פתח רבינו שליט"א: בשנות בחרותי במהלך לימודי בישיבת לומז'ה בפ"ת, זכיתי להימנות על תלמידיו של ראש הישיבה הגאון רבי ראובן בן ה'דגל ראובן' זצ"ל, שניהן גם כרבה של פ"ת. בין שיחותיו הדולקות באור של תורה ומוסר, היה משתף אותנו לעיתים בסיפורים אמיתיים מעוררי השראה, כאלו שנחרטים בלב לאורך שנים. היום אני ניקל לכס את א' הסיפורים היותר מאלפים שהיו צוררים באמתחתו, סיפור זה ה' נוהג לספר בעידנא דחרושתא, וזכיתי לשמועו ממנו כמה פעמים, עד שנצרב בתודעתי. מו"ר רבי ראובן זצ"ל ה' מפליא לדקדק בסיפורו עם כל השמות המדויקים של המקומות והאנשים המעורבים, אבל זה כבר לא בזכרוננו.

וזהו תורף המעשה: שני נערים גדלו יחד באותה עיירה ולמדו בצוותא, תחילה ב"חדר" ולאחר מכן בישיבה, אחד היה בן למשפחה חרדית עניה, והשני היה בן לסוחר אמיד וירא שמים. שנים רבות למדו בחברותא ואהבו את התורה. עד ש... אביו של הנער האמיד, החל להרהר שדרכו של בנו צריכה לכלול גם לימודי חול. "בתנאי הכלכלה של היום, רק אם בני לימד בגימנסיה, יוכל להצליח". וכך למרות שבנו התמיד בלימוד, נשלח לגימנסיה.

עברו ימים, הסכיבה והחברים והרוח הכללית שבגימנסיה החלו לשנות אותו ואת השקפותיו. שני החברים נותרו באותה עיר, אך נתיבי חייהם התפצלו לחלוטין. ערב בהיר אחד, נפגשו הידידים ברחובה של עיר, זה חוזר מבית תלמודו כשגמרתו תחת בית שחיו, וזה חוזר מהגימנסיה, וישאל הסטודנט את ידי נעוריו: 'באיזה סוגיא עוסקים כעת בלימוד הישיבה? ויענה: "בדף הראשון של מסכת בבא מציעא".

הנער מהגימנסיה זכר את פתיחת המסכת, וגיחך: "עדיין יושבים שם כל היום ומתייגעים בתמיהה: 'לימא מתניתין דלא כסומכוס'? אפשר לחשוב מה יקרה אם המשנה לא תלך כמו סומכוס... האם זה ישיעו במשהו קטן על העולם? האם החיים שלכם יהיו יותר טובים אם המשנה תלך כמו סומכוס? ואם תיאלצו להוודות שהמשנה לא הולכת כמו סומכוס, לא יהיה לכם מה לאכול?"

תלמידי הישיבה שתקו. הרגיש שמשהו עמוק השתנה בחבירו לשעבר. הפלפול הפך לזלזול, ולבו דמם.

עברו שנים, בן הישיבה נישא לבת סוחר סדקית, וישב בבית חמיו בשלוה על התורה והעבודה, ואילו הסטודנט המשיך בלימודיו הגבוהים וכבר היה לפני קבלת הדיפלומה.

ואז פרצה המלחמה העולמית...

הסוחר השתדל וסידר לחתנו משרת רבנות כלשהי שפוטרת מן הגיוס, אבל הנער מהגימנסיה שובץ לשירות צבאי. אכן, אביו בעושרו שילם שוחד גדול כדי שלא יסתכן בשדה הקרב, וסידר לו תפקיד מיוחד: נערו האישי של א' הגנרלים החשובים בצבא הצאר, שהיה אחראי על האפסניא המלחמתית.

עקב הביקוש הצבאי הרב, כל סוחרי הסדקית שבאיזור היו עמוסים בהזמנות רבות של מדים ותרמילים וכו', גם חותנו של האברך-רב סיפק סחורה לצבא, ואירע שביקש מחתנו שבדרכו לבית המדרש יסור למשרדי הצבא וימסור את החשבון למזכירות.

כשהגיע למפקדה, התקבל מיד בכבוד רב אצל הגנרל בעצמו, שהפליג ביושרו של חמיו הסוחר, וכשהוא ראה את ידי האדומות מקור, צילצל בפעמון וקרא לשמשו האישי להגיש כוס תה לראב"ן!

השמש נכנס... והיה זה חברו מהעבר. הגיש תה, קד קידה, ויצא.. מסתבר שלאברך-רב לא היה כבר שום טעם בכוס התה, אבל שתה אותו מפני הנימוס.

כשיצא הרב-אברך, חיכה לו השמש-חבר ילדותו, נפל על צווארו ואמר לו בדמעות: "אכן, אתם צודקים... המשנה חייבת תמיד ללכת כמו סומכוס. כי אם המשנה לא הולכת כמו סומכוס, אז אי אפשר לאכול ואי אפשר לישון".

מו"ר רבי ראובן בן זצ"ל ה' מסיים את סיפורו ומסביר: באותו רגע שהגיש הסטודנט את כוס התה לאברך, פעמה בקרבו ההכרה כי לימוד התורה אינו דומה כלל ללימוד כל המקצועות! כשלומדים מתמטיקה ומתקשים באיזה תרגיל, זה באמת לא משפיע על כלום חוץ מעצם המקצוע.. אבל כשלומדים את התורה הקדושה, היא נכנסת בתוך עצמיותו של הלומד, ונמסכת בו כדם התמצית, היא חיוי וכל מהותו, לכן כשהמשנה לא הולכת כמו סומכוס אי אפשר לאכול ואי אפשר לישון.. ורק אז התורה היא הסלע שמחזיקים בו לעולם..

הסטודנט זנח את תלמודו, ופירש לדרכי עולם, ובעת יהום הסער נותר בלא שום מגן רוחני ומשענה, עד שהוא זעק מנהמת לבו השבוי: אכן, המשנה חייבת ללכת כמו סומכוס! אכן, לא כל תלמידי תורה זוכה להצלחה גשמית, אבל כל מי ששם קינו בסלע, יש לו עמוד תומך פנימי, כי התורה אינה רק בגדר סמל גרידא, אלא היא הסלע שעליו הנשמה נשענת, והיא שמעניקה לאדם את כוח היציבות מול מלחמות וגימנסיות.

'ושים בסלע קנ' זו העצה הנצחית, 'לימא מתני' דלא כסומכוס' זו ההכרה שבלי תורה, אין חיים.

מכביה דבד

ממזן ראש לראשי הישיבות רבינו הגרב"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

כשם שהנוגע בחלל - במת, דינו שנעשה אב הטומאה, כך הנוגע בחרב שנגעה במת נעשה אב הטומאה. וא"כ תולדותיהם - החרב כיוצא בהם, כדין האב - דחלל שעושה את הנוגע בו לאב הטומאה. ותיירצו דאח"כ החרב הרי היא כחלל, אבל מ"מ חרב זו אינה לגמרי כ'אביה' - החלל - שכן החרב אינה עושה חרב אחרת כיוצא בה, שאם נגעה חרב אחרת בחרב הזו שנגעה במת אינה נעשית אבי אבות הטומאה אלא דינה כאב הטומאה. נמצא שהמת עושה אחר (חרב) כיוצא בו שיהיה אבי אבות הטומאה, משא"כ החרב אינה עושה אלא אב הטומאה ולכן אומרת הגמרא לגבי טומאה שתולדותיהם לאו כיוצא בהם.

לפי דברי התוס' נוכל לרדת לעומק כוונת הכתוב המתפרש כמין חומר. אכן תפארת הבנים היא באביהם, אבל מה רוצה יהודי? הוא אינו מסתפק רק במעלות עצמיות, הרי עיקר רצונו של האדם ההולך בדרך הטוב, ותכליתו עלי אדמות הוא שיהיה לו המשך שבניו ילכו בדרך הישר והטוב, וכל אחד רוצה שתולדותיו יהיו כיוצא בו. ואמנם כאשר ב"ה זוכים מקימים משפחה ורואים בנים גדלים והולכים בדרך ישרה רוים נחת וזה נפלא - תולדותיהם כיוצא בהם. אבל אי אפשר עדיין לדעת ולהיות סמוך ובטוח שתולדותיו - בניו יהיו כיוצא בו, צריך לחכות לדור נוסף, איך אומרים תוס' החרב הרי היא כחלל, אבל אינה כאביה היא אינה עושה אחרת כיוצא בה, אם רוצים לדעת שאכן תולדותיהם כיוצא בהם יש להמתין דור נוסף ולראות את בני בניו, וכאשר גם בני בניו הולכים בדרך טובה הרי שתולדותיו - בניו הם כיוצא בו. מפני שגם הם - כמוהו עשו פירות מבורכים והולכים בדרך הטוב. אולם אם בני הבנים אינם הולכים בדרך טובה רח"ל, אין תולדותיו כיוצא בו, הרי תולדותיו - בניו לא עשו פירות מבורכים כמוהו. נמצא אפוא שעטרת הזקנים היא בבני בניהם בשל היותם מוכיחים כל שאכן תולדותיו כיוצא בו.

שנים עין

לכל אחד אחד יש תרבות שונה וזה גורם לריח השונה, ושמעתיה פעם מכבוד מרן הגאון ר' ברוך דוב פוברסקי שליט"א שהכיר זוג אחד שהיו עוורים הבעל האשה, והיו הולכים שניהם לבית הכנסת זה נכנס לבית המדרש וזו נכנסת לעזרת הנשים, וכאשר סיים את תפילתו ורצה להודיע לאשתו שתבוא עמו לבית כיצד יקרא לה, הלוא אינו יודע לזהות אותה שהרי עיוור הוא, ולא רצה לצעוק בקול את שמה, על כן היה נעמד בעזרת הנשים והיא היתה מריחה אותו ובאה אליו. ויש ללמוד מזה נפלאות דרכי ה' שדברים אלו שאינם ניכרים ונצרכים לאנשים מן השורה יש בהם לסייע ביד הנצרכים לכך.

אגב אורחא עוד סיפר מרן הגרב"ד על אותו עיוור שהיה הולך כל שבוע לרכוש עיתון עבור אי מי מבני הבית והיה יודע תמיד להכיר בעיתון בו הוא חפץ על פי הריח של דפי העיתון והדפוס שלו, פעם אחת רצה המוכר לבדוק את יכולותיו והעביר את העיתון ממקומו הקבוע למקום אחר, והנה זה פלא ידע העיוור מיד לגשת אל מקומו החדש של העיתון וליטול אותו משם, וזה על ידי שהריח את דפי העיתון אותו הוא חפץ נמצא שכל אחד יש לו דברים המאפיינים אותו בכמה וכמה. (דעת ואמונה להגר"ע טולידנו שליט"א)

מה טובו אהלך יעקב

כוח בתי כנסיות

שמעתי ממז"ר מרן הגאון רבי ברוך דוב פוברסקי שליט"א : הנה איתא בגמרא שמיום שנחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה. זה מה שנשאר לו, וצריך להתבונן בדברי חז"ל אלו, שהרי בבית המקדש היו עשרה נסים כל יום, וראו שם גילוי שכינה, ראו את הקב"ה, על זה אנחנו מבכים קרוב לאלפיים שנה, וחז"ל אומרים שמיום שנחרב בית המקדש יש מקום שהוא תחליף, וזה בתי כנסיות ובתי מדרשות, ואיזה גילוי שכינה יש לנו בבתי הכנסיות והמדרשות ? ואם חלילה אין, אז במה זה תחליף לבית המקדש. ואמר מרן שליט"א שיש גילוי שכינה בבתי המדרשות, ובאמת אנחנו רואים זאת בעינינו, איך שאנשים גם רחוקים מתומני"צ ברגע אחד שמגיעים לבית הכנסת לקבוע עתים לתורה ולומדים תורת ה' ומתחברים לקב"ה, מרגישים הם את מתיקות התורה כשהם מתקבצים ובאים לבית מקדש מעט, זה התחליף לבית המקדש. (הגרמ"ב זילברברג שליט"א)

מעלת הישיבה

מהי ישיבה שאל מרן ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דוב פוברסקי שליט"א, האם זהו רק מקום שלומדים בו תורה, הרי את זה אפשר ללמוד בכל בית מדרש או בבית הכנסת, ישיבה זה מעלה ודרגה של בית המקדש וכמו שהגמרא אומרת מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה, שנאמר אוהב ד' שיערי ציון יותר מכל משכנות יעקב שערים המצוינים בהלכה, בחור שמרגיש שהוא לומד בבית המקדש אז יודע ששם לא מדברים דברי חולין, במקום כזה מרגישים את הקב"ה בקרבה מיוחדת, וממילא בדרגה כזאת ניצול הכוחות ללימוד התורה הוא מקסימאלי וזו הערובה ללימוד התורה בהצלחה. (סברי מרנן חלק א')

מראש צורים

בפסוק במשלי נאמר "עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם". יש להתבונן מדוע הבנים מתפארים באביהם הוי אומר במי שמעליהם דור אחד, ואילו הזקנים אינם מתעטרים בבניהם אלא רק בבני בניהם, ומדוע לא נאמר שגם הזקנים מתפארים בבניהם כאשר הם מתנהגים כראוי כיאות כשם שהבנים מתפארים באבות סל?

כדי להבין את כוונת הפסוק נקדים את דברי התוס' במסכת ב"ק דף ב' ע"ב. הגמרא שם מדברת על המשגה שיש ארבעה אבות נזיקין, והגמרא מדייקת אבות מכלל דאיכא תולדות. והגמרא חוקרת האם תולדותיהם של ארבעת אבות הנזיקין כיוצא בהם - היינו שהם זהים בדיניהם לאבות. או שמא תולדותיהם לאו כיוצא בהם, ודין התולדות שונה מדין האבות. בתוך הדברים דנה הגמרא בתולדות של אבות המלאכות האסורות בשבת. ובהמשך אומרת הגמרא שתולדותיהם של אבות הטומאה לאו כיוצא בהם. היינו שאין דין התולדות כדין האבות. והתוס' שם מקשים הרי בטומאה גם מצינו שיש מהתולדות שהם זהים לאבות, שכן הלכה רווחת היא שחרב הרי כחלל, כלומר,

אני זוכר שהגאון רבי יצחק חיים קרסניצקי זצ"ל היה כל פעם לפני תחילת זמן היה מוגיע ולוקח מהאבא זצוק"ל מחברת על המסכת שלמדו אצלו בישיבה ואחר כך מחזיר.

*

בזכרונותי על מרן הגר"מ פינשטיין זצ"ל סיפר רבינו שליט"א כ- במיר היה מרן הגר"מ פינשטיין מוטובי הבחורים ולמד בחברותא עם חשובי הבחורים הגאונים רבי לייב מאלין זצ"ל ורבי יונה קרפילוב זצ"ל מי שנזנו עוד על בני אותה חבורה היו הגאונים רבי יצחק חיים קרסניצקי זצ"ל (שהיה גם בן סטראובין) רבי גרונם לנדא זצ"ל.

במלחמה הוא ברח לארה"ב שם חיכה לו דודו מרן הגאון רבי משה זצ"ל ומיד הזמינו לכהן כר"מ אצלו בישיבת "תפארת ירושלים" עד שעלה לארץ הקדש.

אני זוכר אותו משהגיע לארץ הקדש והוא התגורר אצלנו בת"א, כלומר אצל זקנתי הרבנית קרייזר ע"ה עד לנישואיו. כל השידוך עם הרבנית ע"ה נוהל על ידי אבא זצ"ל והגר"מ קרסניצקי זצ"ל וה'אופרין' היה בתל אביב ב"היכל התלמוד" שם היינו מתפללים כשהסתבתא הכינה את הקידוש.

*

בימי יסוד הישיבה הקדושה פנה מרן הרב זצ"ל למרן הגר"מ זצ"ל לבקשו שיבוא לכהן כראש הישיבה, ומרן הגר"מ זצ"ל סירב, ונימוקו עמו מפני שכראש ישיבה יצטרך למסור שיעורים תמידיו כסדרן, ואם יארע פעם שלא יהיה לו מזה לומר יצטרך להתאמץ ולחדש דבר כדי ללמוד, דבר זה אינו ראוי, אינני יכול לחדש חידושי תורה מתוך עול לחץ הכנת השיעורים, וידוע שהיה למרן הגר"מ זצ"ל שיעור 'בלאט' ואחד ממשפתי השיעור היה הגר"מ קרסניצקי זצ"ל שהיה ש"ב של אאמור"ר זצ"ל, והיה בא הרבה לביתנו, וזכורני שסיפר באחד הפעמים שהיום בשיעור הבלאט למד מרן הגר"מ זצ"ל דף גמרא עם רש"י וכך עברה השעה והשיעור הסתיים, בלא שהוסיף מרן זצ"ל לומר איזה דבר חידוש, זה היה דרכו של מרן הגר"מ זצ"ל שאינו מחדש מפני שצריך למלא חובתו באמירת שיעור.

*

רבנו סיפר פעם שרבי איטשע חיים היה ה'קוואטער' של אחיו רבי שלום בברית שהתקיימה בביתם בברנוביץ' יחד עם דודה של רבנו הרבנית יפה מאלין ע"ה שהיתה אז נערה כלשון רבנו אולי בת שנים עשרה.

רבי יצחק חיים זצוק"ל נולד בעיירה סטרובין וכדרך בני העלייה שבה הגיע ללמוד בישיבת מיר ונשאר בן ישיבה עד זקנה ושיבה במלחמה העולם הראשונה הגיע רבי יצחק חיים למיר יחד עם ש"ב ובן עירו מרן הגר"מ פוברסקי זצוק"ל, התמודדו המיוחדת במינה הייתה לשם דבר

בישיבה, הוא היה שייך לקבוצה שלמדו כל שבת ט"ו שעות, בטבעו היה הוא ביישן גדול ומרן הגה"צ רבי ירוחם זצוק"ל שהבחין בכך מינהו להיות אחראי על הטענת שיעון הקיר בישיבה כאמצעי לשדד את מידת הבושה שלו דבר שהיה כרוך בסחיבת סולם גדול וטיפוס על שלביו לעיני כל בני הישיבה כמו כן מינהו להיות בעל קורא בשני וחמישי.

*

שחרבינו: זכורני שהיה בעבר ישיבה לצעירים מצוינים בעיה"ק ירושלים ובראשות הישיבה עמדו הגאון רבי חיים אהרן טורצין

זצ"ל והגאון ר' איטשע' חיים קרסניצקי זצ"ל, שני בטלנים בכל ענייני עוה"ז, ויצאו לעשות מגבית לטובת ישיבתם בעשרת ימי תשובה זה היה הזמן שלהם, ובאו אלי שאתרום להם, ודבר ראשון בקשו שאדאג להם להדסים.. ואמרתם להם שלהדסים כבר אדאג להם, ושאלתם כמה אספו, ואמרו איזה סכום מועט, ושאלתם מדוע, ואמרו שנוסעים באוטובוס ולוקח זמן רב, וגם אח"כ כשמוגיעים לתל אביב הולכים ברגל לנדיבים, ואחד גר בדרום תל אביב, והשני גר רחוק ממנו, וכמה כבר אפשר להספיק כך והגיעו רק לשלושה אנשים, וכל אחד מהם נתן כך וכך, ולכן רק זה מה שהגיעו. ואמרתם להם שיקחו טקסי ויספיקו כך הרבה יותר, וגם לא יהיו יגיעים כ"כ שהולכים דרך ארוכה, ואח"כ הנדיב גר בקומה שלישית וצריכים עוד לטפס אליו, וכבר באים ממוטטים ואיך ירשימו כך, ואמרתם להם שתורמות היא המונית. ולמחרת שאלתם כמה עשו, והספיקו בכפל כפלים. ע"כ.

*

אחד התלמידים של המשגיח רבי ירוחם היה הגאון רבי יצחק חיים קרסניצקי זצ"ל בשידוכים של בני הישיבה טיפל רבי ירוחם רבי איצ"ה חיים התחיל שידוך, ואחרי פגישה ראשונה קרא לו רבי ירוחם ואמר לו נראה לי שזה לא בשבילך, והציע את השידוך למישהו, אחר היתה לו קצת תהיה בליבו על כך, ואבא זצ"ל סיפר לו שרבי ירוחם קיבל מידע שהם לא רוצים את השידוך, והוא לא רצה שרבי איצ"ה חיים יפגע אז הוא אמר לו שזה לא בשבילו.

הגאון רבי יעקב רבינוביץ תאומים זצ"ל מראשי ישיבת קול תורה לצעירים ומח"ס שיעורי בקיאות נלב"ע ו' תמוז תשפ"א

ממש, ענין זה מופלא ומעורר לבבות, כולנו תפלה כי תעמוד לו זכותו הגדולה בלימוד תורה מתוך יסורים קשים כאלו ירחם עליו השי"ת וישלח לו רפואה שלימה במהרה, בשעה זו דבר שפתים אך למחסור לדבר בשבחו ובשבח ספריו, הרי נראה לעינים כי רוח אלקים בו להאיר עיניו בתורתו וניתן לו כח לעמוד בנסיון ולא יהא פסיק פומי' מגירסא, ולחדש חדו'ת בשכל ובתבונה כבימים ימימה, ירחם השי"ת ונושע כולנו במהרה אכ"ר, בלב מלא צפ" לרחמים

ברוך דוב פוברסקי

*

מתוך עיתוני התקופה לאחר פטירת הגר"מ רבינוביץ זצ"ל- רעש המולה קלה נרשמים לפתע, המנחמים זזים מעט הצידה מתבוננים ברבינו שליט"א אשר ממורם גילו הטריח את עצמו לעלות לירושלים ולנחם, לא יכולתי שלא לבוא לנחם את משפחתו של אחד מן המיוחדים שבתלמידי משכבר הימים, קרא עם כניסתו הביתה, אך הוסיף מיד, מאידך קשה עלי עד מאד וצערי רב, ביודעי כי יקרי וחמדה לבני הגאון רבי יעקב כבר אינו עמנו, ומרן ראש ישיבת פוניבז' פורץ בבכי חרישי, זהו השידוך הכי טוב שעשיתי מעודי ועד היום הזה, מוסיף מרן שליט"א, כאשר כוונתו לשידוך של הגאון זצוק"ל עם רעייתו הרבנית תלית"א בת לאותו צדיק הגה"צ רב שלום צבי שפירא זצוק"ל מוסיף הוא לעומת הרבנית תלית"א והבנים שליט"א ויענו כולם בבכי גדול.

הגר"מ זצ"ל היה מחשובי תלמידיו של רבינו מרן שליט"א והרבה להטעים לתלמידיו ממתיקות תורת רבינו שליט"א שהעמידו בדרכי אורה, בשנותיו האחרונות נזדק בייסורים ואם כי היה משותק בכל גופו יגע בתורה מתוך ייסורים רבים, כאשר התקשרותו עם העולם החיצון היה במושב מיוחד שהופעל בניע ענינו, ואותו ניצל הגאון זצ"ל לחבר חיבורי תורה ויראה. להלן מכתב מיוחד שכתב רבינו שליט"א לכבודו של המנוח זצ"ל ותורתו.

בס"ד ה' סיון תשע"ב לפ"ק

ברעדה ובהתרגשות השתוממתי למראה עיני כאשר הובא לפני גליונות הספר "שיעורי בקיאות" על מסכת בבא בתרא אשר ליקירי ורב חביבי מוטובי פארי גידולי ישיבתנו הרב הגאון המופלא מוה"ר יעקב רבינוביץ שליט"א ממרביצי התורה המיוחדים בישיבת "קול תורה" בירושלם ת"ו וכבר זכה להוציא לאור ספריו הנעימים על המוסכתות מסדרי הישיבה, ולצערנו הרב זה כבר כמה שנים אשר נפל למשכב בחליו מחלה אנושה אשר השתיקה את איבריו

והוא שוכב במטתו מבלי נוע ר"ל אבל בראשו ובמוחו הצלול אשר נשאר לפליטה הוא הוגה בתורה בעמל וביגיעה מופלאה כדרכו תמיד וממשיך לחדש חידושי תורה בשכל זך ובתבונה, מואת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו נתקיים בו הכתוב "רוח איש יכלכל מחלהו" ובחסדי השי"ת הושפע עליו שפע רב שיוכל להמשיך בתורתו אשר היא כעת כל חיותו

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת בלק תשפ"ה

גדלותו של עם ישראל בכלל – ובני תורה בפרט

חוראת שעה

'לך אמר ליבי' - רצון טוב שמתעורר בלב הוא שליחות מאת הבורא

[מהנאמר בדינר למען 'קרן עולם התורה' בבית
אחד הנגידים בפייב טאונס]

אין ספק, שבאספה כדוגמת זו מתעורר בקרב המשתתפים דחף עז ורצון עמוק לתרום נדבה הגונה, כדי לבסס את עולם התורה. יחד עם זאת, לעיתים קרובות בחלוף דקות ספורות בלבד מתחילה להתגבש ללב מחשבה ממועטה, 'כמי אני ומה אני שאזכה להיות שותף במצווה כה עצומה ורבת משמעות?'

החפץ חיים זכר צדיק לברכה קובע כי זוהי עצת היצר הרע, המתהלך בדרכים עקלקלות ורבות פנים, ולעיתים, כשהוא מזהה כי מעשה טוב מסוים עלול להביא את האדם לידי גאווה ותחושת עליונות, הוא מציף את תודעתו במחשבות המייצרות ספק ומטילות מורא. הוא משכנע את האדם כי מעשה כל כך חשוב ונשגב מתאים לאנשים בעלי שיעור קומה גדול יותר, ולא למישהו בדרגתו. על האדם להיות עירני לכך, ולדעת כי זהו מתכסיסי היצר. כל אימת שניצוץ של מחשבה טובה מתנוצץ בלב האדם, ואחריו מתחילה להתפתח תחושת חרטה או היסוס, יידע האדם באופן ודאי כי זוהי עצת היצר הכונסה להניאו ממחשבתו הטובה.

בפתיחת מזמור 'לדוד ה' אורי וישעי' אנו מוצאים את הביטוי 'לך אמר ליבי'. ופירשו גדולי האחרונים, שמה שהלב אומר, דהיינו התעוררות שמתעוררת לאדם בליבו, היא שליחות ישירה מהקדוש ברוך הוא. אם מתעוררת באדם מחשבה לבצע מעשה בעל חשיבות גדולה, עליו להכיר ולהפנים כי התעוררות פנימית זו אינה מקרית, אלא נובעת ישירות מריבוננו של עולם. הוא, האדם, נבחר להיות שליח נאמן מטעמו יתברך. ואם הוא נסוג ממחשבתו הטובה ומתחרט, הרי זה כאילו הוא דוחה את שליחותו של הקב"ה. 'לך אמר ליבי', כל התעוררות המתחוללת בתוך הלב מקורה ממך, ריבוננו של עולם. הקדוש ברוך הוא משתמש ברצונות העמוקים של הלב כשליחים אלינו, כדי להבדיר לנו מה עלינו לפעול ולעשות.

לפיכך, כל אלו שהתנוצצה בהם בתחילה המחשבה לעשות מעשה גדול ורב משמעות למען 'קרן עולם התורה', יידעו נאמנה כי מחשבה זו באה אליהם מאיתו יתברך, כדי לכוונם וללמדם מה תפקידם בעידן זה. יהי רצון שהקדוש ברוך הוא יעניק לכולם את האומץ והנחישות לעשות את הראוי והמתבקש, ולא להיגרר אחר עצת היצר המרפח, המנסה לשכנעם שאינם בדרגה הראויה לבצע דבר כה חשוב, אלא ישיכלו להאזין היטב לשליחות הקב"ה, אשר ליבם מגלה להם.

צריך לחשוב שאם לחברו היו אותם כוחות שהקב"ה נתן לו, הוא היה מגיע לדרגות גבוהות יותר ממנו. וכפי שאומר הרמב"ן שמות (פ"ד י), שמושה רבינו סבר שכל אחד מישראל יותר טוב ממנו. וכיצד יתכן דבר כזה? אלא שחשב שאם אדם אחר היה מקבל את הכוחות והסייעתא דשמיא שהיו לו, היה יכול להיות יותר ממנו.

ועל פי זה יש לבאר כוונת בלעם באומרו 'תמות נפשי מות ישרים', עפ"י דברי הגמרא במס' ע"ז (כ), שהאבות נקראו 'ישרים', ועל כן בלעם כינה את עם ישראל 'ישרים', משום שהם הולכים בדרכי האבות. וזה החיוב שלנו ללכת בדרכי האבות!

וכיצד יכולים אנחנו יכולים ללכת בדרכי האבות ולהיידמות להם? ע"י ענווה! שעל ידה אנו נעשים תלמידיו של אברהם אבינו, ועל ידה ניתן להגיע למדרגות גבוהות. וכפי שכתב הגר"ח מוואלאז'ין בספרו רוח חיים (אבות פ"א מ"א), שהטעם שזכה משה רבינו לנבואה ב'אספקלריא המואירה', יותר משאר נביאים, משום ענוותנותו.

אם רוצים לקיים את החיוב שלנו כ'בני ישראל', ולהגיע למדרגה הגבוהה שלנו כעם מיוחד, חייבים להגיע לאיזו מדרגה של ענווה. אם אדם מרגיש קפידא כלפי מי שקצת לא כיבד אותו כראוי לפי דעתו, זה חסרון בענווה! אדם שאינו יכול לסבול בני אדם שאינם עושים שום דבר רע, אלא שדרכם בעבודת ה' שונה מדרכו, זה חסרון בענווה! אנחנו - בני התורה - צריכים לדעת, שהחיוב שלנו הוא לא רק להתעלות בלימוד התורה בהתמדה, אלא יש לנו גם חיוב כללי לגדול בתורה ובמידות טובות ויראת שמים. לגדול!! להיות בן אדם קרוב יותר לקב"ה!

מזבן שבכל עבודה יש עליות וירידות, ופעמים אפילו ירידות גדולות מאוד, אבל צריך שלא להתפעל מזה, לפי שכן היא הדרך. וכמו שכתב הגר"ח מוואלאז'ין ב'רוח חיים' (פ"ב מ"א), שלכל אדם יש עליות וירידות, ובשעת ירידה הוא מרגיש שכל מה שלומד ומתפלל כעת אינו עושה בלב שלם אלא בקרירות, ומרגיש שהוא מושקע עתה רק ארבעים אחוז ממה שהוא יכול להשקיע באמת, וחושב להפסיק עתה ללמוד לגמרי, ואחר שיעבור זמן הירידה ישוב לסדריו הראשונים. ואומר הגר"ח שאסור לעשות כך, אלא צריך בזמן הקושי להמשיך לעבוד כפי המצב שלו עתה, אפילו שזה פחות ממה שרגיל תמיד. שילמד רק ארבעים אחוז! אבל חלילה לא להפסיק לגמרי! ואז, כשיעבור זמן הירידה יוכל לחזור למדרגתו הקודמת.

עכשיו הזמן להתחזק להרגיש את הגדלות של 'בן תורה', שהוא אדם שלוקח על עצמו את החיוב לגדול! להיות אדם גדול מאוד בכל השטחים. במוסר, במידות, ובוודאי בהתמדה בתורה! ואז נזכה שהקב"ה יתקרב אלינו ויעזור לנו, ונזכה להצלחה וסייעתא דשמיא.

כתוב בפרשה (במדבר כג ט), 'הן עם לבדד ישכון, ובגוים לא יתחשב'. ומבוארת כאן דרגתו הגבוהה של כלל ישראל, עד כמה הוא שונה מכל האומות, וכמו שכותב רבינו בחיי, וזה לשונו: והכוונה כשאמר 'לבדד' כי הוא עם מיוחד, לא יתחשב בשאר העמים, אבל הוא מובדל מהם בתורתו ואמונתו וכו'. והנה משה רבינו ע"ה רמז בדבריו באמרו 'אשריך ישראל מי כמוך', ובאמרו 'אין כאל ישורון', באר כי ישראל עם מיוחד, אין כמוהו בשאר העמים, וכן אלוהי ישראל מיוחד, אין כמוהו באלוהי העמים, עכ"ל.

והיינו שכלל ישראל הוא עם מיוחד, גם בעולם הזה וגם בעולם הנשמות. דהיינו העולם הבא שהוא התכלית של כל הבריאה, וזה נועד רק לכלל ישראל. כלל ישראל זה משהו אחר לגמרי, והדבר הטוב ביותר שבלעם יכול היה לאחל לעצמו זה 'ותהי אחריתי' כמוהו, שגם הוא יזכה לחלק בעוה"ב כמו כלל ישראל. וכמו שכותב רבינו בחיי עוד (שם פסוק י) וזה לשונו: וגילה לנו בכאן על עולם הנשמות, ועל עולם הבא שהוא אחר התחיה, שהוא התכלית המבוקש ותקוות כל מקוה, והוא אחרית הטוב הגנוז והצפון. וזהו שאמר 'ותהי אחריתי' כמוהו, כי העולם הבא שהוא אחר התחיה, והוא אחרית עולם הנשמות וסוף כל התענוגים, עכ"ל.

צריך לזכור שכלל ישראל זה עם מיוחד! אחד החיובים שלנו הוא להכיר מי אנו! אנחנו עם מיוחד, ויש לנו מדרגה אחרת מכל הגוים, ולא רק מדרגה אחרת, אלא אנחנו סוג אחר לגמרי, וממילא גם החיובים שלנו בעולם הזה שונים משל כולם. ולכן מוטל עלינו לחשוב, כיצד נוכל להגיע למדרגות הגבוהות שכלל ישראל יכולים להגיע אליהן.

איתא באבות (פ"ה מ"ט), 'כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה, מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבורה ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע'. וביאר רבינו יונה, 'עין טובה' זו מידת הנדיבות. 'נפש שפלה' היינו מי שנפשו זכה וברה, ואינה מתאווה לדבר עבירה. 'רוח נמוכה' היינו כמו שנאמר 'ואנוכי עפר ואפר', ואין הכוונה שמרגיש כך רק לפני הקב"ה, אלא אפילו לפני בשר ודם, כמבאר בדברי רבינו יונה.

הגר"י סלינטר מבאר, שיש שני סוגי ענווה. האחד, שאדם מרגיש עצמו שפל ביחס לגדולת הבורא, אבל כלפי חבירו הוא יכול להרגיש עליונות. והשני, שמרגיש שפלות גם כלפי חבירו, דהיינו, שמחשיב את עצמו שפל מכל האדם. ואומר הגר"ס, שסוג הענווה הראשונה הוא דבר שקל להשיגו, מכיון שהוא דבר שהשכל מוחיבו. אבל הענווה השנייה קשה יותר להשגה, כיון שהיא למעלה מן השכל, והיא גזירת מלך.

וכיצד יוכל האדם להרגיש עצמו שפל מחבירו, הרי פעמים הוא יודע שיש לו כוחות שאין לחבירו? אלא הכוונה בזה שהוא

בביאור גדר דין היוזק ראייה

משום שדנים לפי המציאות בפועל, ומאחר שהתרגלו שלא לעשות שימושים צנועים ממילא אין זה נחשב להיוזק, ואילו לדעת התוספות הטעם הוא משום שיכולים לעשות שימושים צנועים באופן שיהיה זה מזה, ולפיכך אין כאן נזק [ומה שצריך להיזהר מחבירו לא חשיב ליה נזק].

יסוד מחלוקת רש"י ותוספות בגדר החיוב של היוזק ראייה

והנה יש לחקור ביסוד החיוב של 'היוזק ראייה' [למ"ד 'שמיה היוזק']. האם חיובו הוא מדין מזיק ממש, שכן בראיתו הוא מזיק את חבירו, או שאין כאן 'מזיק', אלא תקנת חכמים היא בדיני שכנים, שלא להזיק את חבירו בראיה, ולא למנוע ממנו לעשות שימושים צנועים בחצרו.

ונראה לומר, שזה הוא שורש מחלוקתם של רש"י ותוספות. רש"י סובר שאינו 'מזיק' ממש, וכל הנידון בזה הוא משום 'תקנת שכנים', ולכן אם בפועל אינו רגיל להשתמש שימושים צנועים, אפילו שהוא מחמת שכניו אין שייך בזה 'תקנת שכנים', אבל אם היה רגיל להשתמש שימושים צנועים, אף אם יכול להיזהר מחבירו שלא יראנו, מכל מקום היה שייך בזה 'תקנת שכנים', שלא יוצרך להיזהר.

אבל התוספות סוברים שיסוד הנידון לגבי היוזק ראייה הוא מדין 'מזיק', שמזיקו בכך שאינו יכול להשתמש שימושים צנועים בחצירו, ולפיכך הם סוברים שבאופן שיכול להיזהר ולהצטנע מחבירו אין זה נחשב להיוזק, כיון שבפועל הוא משתמש, אבל באופן שאינו יכול להיזהר, אזי אף אם בפועל אינו רגיל להשתמש בחצרו שימושים צנועים, מכל מקום היה נחשב להיוזק מה שמנוע ממנו את הזכות הממונית שלו להשתמש בחצירו.

את הכותל בשנית. ב. כשיש לאדם חצר הסמוכה לגג חבירו, הכל מודים שיכול בעל החצר לכופ את בעל הגג לעשות מחיצה לגגו. וטעם הדבר מבואר בגמרא שם, לפי שבחצר השימוש הוא קבוע, ואילו בגג השימוש אינו קבוע, ולפיכך טוען בעל החצר לבעל הגג שאינו יכול להיזהר ולהצטנע מפניו, לפי שאינו יודע אימתי ייצא הלה לגגו. ונחלקו רש"י ותוספות בביאור הטעם שהכל מודים בשני אופנים אלו ש'היוזק ראייה שמיה היוזק'.

דעת רש"י (שם ג. ד"ה דאיצטנע), שטעם הדבר שבחצר וחצר אינם יכולים לכפות זה את זה, לפי ששניהם משתמשים בקביעות כל אחד בחצרו, ומאחר שאינם רוצים להיזהר ממילא הם התרגלו שלא לעשות דברי הצנע בחצר, ונמצא שאינם מזיקים זה לזה. אבל באופן שהיה מתחילה כותל ביניהם, והתרגלו לעשות דברי הצנע בחצר, אזי יכול כל אחד מהם לתבוע את חבירו שלא יזיקו, וכן בחצר הסמוכה לגג מכיוון שאין בעל הגג נמצא באופן קבוע ממילא דרכו של בעל החצר להשתמש שימושים צנועים, וכיון שאינו יכול להיזהר ממנו הרי הוא ניוזק בראיתו.

אמנם התוספות שם (ב: ד"ה נפל) כתבו 'נפל שאני, שהורגלו לעשות דבר הצנע בחצר ולא למדו לזהר זה מזה'. כלומר, שכשיש ב' חצרות בלא כותל ביניהם, אין בני החצרות נמנעים מלעשות מעשים צנועים בחצר, אלא נזהר שלא יראה שכניו, אבל במקום שהיה כותל ביניהם התרגלו לעשות שימושים בלא להיזהר, ולפיכך יש כאן 'היוזק ראייה', אחר נפילת הכותל. וכן לענין עשיית מחיצה בין חצר לגג, מכיון שבעל הגג אינו משתמש באופן קבוע, קשה לבעל החצר להיזהר ממנו כשעושים מעשים צנועים, ועל כן יכול לתבועו לעשות מחיצה.

נמצא אם כן, שנחלקו רש"י ותוספות בטעמו של מ"ד 'היוזק ראייה לאו שמיה היוזק', לדעת רש"י הטעם הוא

מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל (כד ה).

פירש"י יראה שאין פתחיהן מכוונים זה כנגד זה שלא יציץ לתוך אהל חבירו.

הגמרא במסכת בבא בתרא (ב: - ג.) מביאה שתי לשונות בביאור המשנה שם, שנחלקו אם 'היוזק ראייה שמיה היוזק', וממילא שותפים יכולים לכופ זה את זה לעשות מחיצה בחצר, או ש'היוזק ראייה לאו שמיה היוזק', ואינם יכולים לכופ זה את זה על כך.

ביאור המחלוקת אם 'היוזק ראייה שמיה היוזק'

ונראה לבאר הצד ש'היוזק ראייה שמיה היוזק', שמאחר ויש לו בעלות על חצרו, ומצד בעלותו הוא רשאי להשתמש בה בכל אופני ההשתמשות, ואף לעשות בה שימושים צנועים, ומכיון שראיית חבירו מונעת ממנו להשתמש בחצרו שימושים אלו, ממילא זה נחשב להיוזק. ואף אם יכול להיזהר להשתמש באופן שלא יראנו חבירו, מ"מ דבר זה עצמו שהוא צריך להיזהר כבר נחשב להיוזק. ומעתה יש לבאר לאידך גיסא, מה הסברא של מ"ד 'היוזק ראייה לאו שמיה היוזק'. ויתכן לבאר ענין זה בשני אופנים: א. אכן הוא מודה שמניעת שימושים היא היוזק, אלא שהוא סובר שמכיון שיכול להיזהר מלעשות שימושים צנועים בזמן שיראנו חבירו, לפיכך אין זה נחשב להיוזק. ב. מאחר ובמציאות אנשים אינם רגילים להשתמש שימושים צנועים בחצר, לפי שחוששים שמא יראו אותם חבריהם, ממילא אין זה נחשב כהיוזק.

מחלוקת רש"י ותוספות בענין זה

ונראה שנחלקו בענין זה רש"י ותוס' בסוגיית שם. להנה מצינו שני אופנים שהכל מודים בהם ש'היוזק ראייה שמיה היוזק': א. כשהיה כותל בין שתי חצרות ונפל, שאז לכו"ע יכול כל אחד מבעלי החצרות לכפות חבירו לבנות

משנת הישיבה

מתוך סדרת וערי הדרכה לבני ישיבה

חיי חברה בישיבה (ה')

אמנם חוץ מן החשבון הנ"ל, שבחור זה גורם הפסד גם לעצמו, יש חשבון נוסף של 'הכרת הטוב'. בחור מקבל תועלת גדולה מכך שיש ישיבה, שיש ציבור גדול של לומדים, ולפיכך כאשר יש לו נסיון לעשות איזה דבר שהוא חושב שיגרום לו עליה באופן אישי, הוא צריך לעצור ולחשוב, האם לציבור לא תהיה חלישות הדעת כתוצאה ממעשיי? האם זה יגרום להם שלא ללמוד כ"כ טוב? בחור אינו יכול לומר 'מה אכפת לי? אני עושה מה שטוב לי! שכן יש לו חיוב של 'הכרת הטוב', והכרת הטוב זה יסוד גדול ביהדות.

אני זוכר שמורי ורבי מרן רבי אהרן זכרוננו לברכה היה ממש דורש את הענין של הכרת הטוב, זה היה אצלו דבר העומד ביסוד בניינו של יהודי! זה תחילת התורה וסוף התורה, להכיר טובה!

היה פעם בארה"ב חבר סנאט שעזר לישיבות. ובעת הבחירות ביקש רבי אהרן מאחד העסקנים לטלפן לכל רב במדינה שלו, ולהגיד לו בשמו שהוא תומך בחבר סנאט הזה. ומדוע? בגלל הכרת הטוב! הכרת הטוב זה דבר שמחייב את האדם עד מאוד. חלק מהאדם זה להרגיש את הכרת הטוב. כיבוד אב ואם זה הכרת הטוב. כל דברי חובות הלבבות על החיובים שלנו להקב"ה מבוססים על ענין הכרת הטוב, זה יסוד היהדות!

שאלה: יש שאלה בענין חיוב הפרט כלפי החברה. ישנם מקרים שבחור יכול ללמוד בסדר ג' עם ת"ח גדול מחוץ לכתלי הישיבה, ותהיה לו תועלת גדולה מזה. וכאשר הוא בא לבקש רשות מהמשיגים לכך, אינו מאשר לו זאת. ולכאורה דבר זה תמוה, הרי הבחור הזה יעשה 'שטייגן', וזה יקדם אותו, אז מה הבעיה בזה?

מרן שליט"א: הכלל בזה הוא כך, בכל פעם שבחור מבקש דבר כזה עליו לחשוב, מה יהיה אם כל אחד שעומד במצב מעין זה יעשה כך, הרי זה בוודאי יגרום שיחסרו מביהמ"ד כשלושים או ארבעים בחורים. ואע"פ שרוב הבחורים ישארו בישיבה, מכל מקום האוירה תהיה הרבה יותר חלשה. ואז בחורים נוספים - חלשים יותר - יוצאים מבית המדרש, והם כבר לא בהכרח יוצאים בשביל ללמוד עם משה... וזה גורם שגם סדר א' וב' יהיו חלשים, ובסופו של דבר גם אותו הבחור שיצא בסדר ג' כדי ללמוד במקום אחר מפסיד מזה, שכן כל האוירה בישיבה נחלשת, וזה יפגע בו בסדרים שהוא כן יושב בישיבה.

אין מנוס, אם בחור לא משתתף עם הציבור הוא מחליש את הציבור! ולבסוף גם הוא יפסיד מזה. התועלת של ישיבה זה לא הבניין... אלא שאם יש רוח חזקה של לימוד בישיבה, רוח של התמדה, זה מביא תועלת לכל אחד. וממילא מובן מדוע אסור לתת רשות לכאלו דברים.

ממדן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א פרשת בלק תשפ"ה

+ ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחננו של מרן שליט"א

וכן איתא בתיקוני זוהר (תיקון מח): 'ובגין דא צריך בר נש בשבת לשנויי בלבושין, בשרא, במאכלין' - [ובגלל זה צריך בן אדם לשנות בשבת בלבושו, בנרותיו, ובמאכלים] 'וצריך למהוי מוסיף מחול על הקודש, וכל המוסיף מוסיפין ליה נפש יתירה בשבת, וכל הגורע גורעין ליה ההיא נפש יתירה ח"ו'. ועוד איתא שם (תיקון כא): 'צריך לשנויי ליה מיומין דחולא בלבושין ומיכלין דאינון עונג שבת... ובכח צריך למעבד בשבת תוספת, דאם הוה רגיל למיכל ביומא דחולא נהמא וחמרא, יוסיף בשבת בשרא' - [צריך לשנות מיום חול בלבושו ובמאכלו, דאינון עונג שבת, ובכל צריך לעשות בשבת תוספת, שאם היה רגיל לאכול ביום חול לחם ויין, יוסיף בשבת בשר], ומפורש כאן שצריך לעשות שינוי במאכל לכבוד שבת.

וביפ"ה ללב (סימן קלד אות ד) הביא מה שכתב בחמדת הימים (שבת אות נד), שהאר"י הק' היה מקפיד מאד שלא לעשות שום תבשיל הנהוג לעשות בשבת כגון פישטי"א וכיוצא, בימות החול. וכן מובא בשם הבעש"ט (זמירות 'לעטר פתורא', עמוד פא) שהתאכסן בבית ועשו לכבודו סעודה, ובצד עמד ילד שאכל 'אי מיט צויבל' ואמר לו 'קינד לעבן, מאכל זה אוכלים יהודים רק בשבת', גם על החת"ס (זמירות חת"ס) מסופר שהכינו לו מאכל של צימע"ס באמצע השבוע, ואמר שהוא מאכל שבת, והוסיף: 'ומאכל שבת עסט מען ניקסט אין דער וואכען' [מאכל שבת אין אוכלים בימות החול].

ובפרט לצ'ולנט שמאכל זה נוצר במיוחד לכבוד שבת, כדי שיוכלו לאכול מאכל חם בשבת, וזאת על פי מה שכתב בבעל המאור (שבת דף טז ע"ב): 'תקנת רבותינו היא לענג את השבת בחמין, וכל מי שאינו אוכל חמין, צריך בדיקה אחריי אם הוא מין, ואם מת יתעסקו בו עממין, ולהזמין לבשל להטמין, ולענג את השבת ולהשמין הוא המאמין, וזוכה לקץ הימין'.

וכן פסק הרמ"א (או"ח סימן רנו ס"ח) דמצה להטמין לשבת, כדי שיאכל חמין בשבת, כי זהו מכבוד ועונג שבת. וכל מי שאינו מאמין בדברי החכמים ואוסר אכילת חמין בשבת, חיישין שמא אפיקורס הוא.

ובנוסף לכך, מאכל צ'ולנט הוא מאכל שכבר בדורות עברו היו שחששו לאכול מחמת בריאות, וכמו שכתב בבני יששכר (מאמרי השבתות, מאמר ג), וז"ל: 'הגם שמאכלים כאלה הטמונים מיום אתמול מוסיקים לגוף בימות החול, [אך] כיון שהם נטמנים לשבת, שורה בהם הברכה שיהיו מבושמים, וטעמם כמעדני מלכים ערבים לנפש ולגוף, ומי שהוא מאמין לדברי חכמים יבחין זה ג"כ בחוש הנראה לעין בכל איש הישראלי, עכ"ל'.

וכן כתב במשנה ברורה (סימן רנו ס"ק מט): 'ובימינו בעו"ה מצוי קלקול גדול ע"י אלו שפורשין עצמם בשאט נפש ממנוצות אכילת חמין בשבת... וכל בעל נפש לא יסור ממנה ישראל להטמין חמין על שבת, ולקיים מצות עונג שבת כאשר נהגו אבותינו מעולם, ושומר מצוה לא ידע דבר רע, עכ"ל'. [וכהיום נתהפך הדבר, שהקלקול הוא שאוכלים מאכל זה בעיקר בימות החול].

אמנם יש לציין, שכהיום בדור שלנו, זהו דור של שפע ברוחניות ובגשמיות, ויש אוכל בשפע, ומה שהיה פעם סעודה גדולה של שבת, כהיום זה סעודה רגילה בימות השבוע, יתכן שיש יותר ענין וחובב שהמאכלים של שבת יהיו אחרים, וכמו שכתב הרמב"ם (שבת פ"ל ה"ח) דמי שהיה ענוג ועשיר, והרי כל ימיו כשבת, צריך לשנות מאכל שבת ממאכל החול, ואם אי אפשר לשנות, משנה זמן האכילה, אם היה רגיל להקדים מאחר, ואם היה רגיל לאחר מקדים, וכן פסק ברמ"א (סימן רפח ס"ז).

אמנם בשו"ת משנת יוסף (ח"ב סימן צט) כתב, שבשביל זה די לשנות מאכל אחד, הנח להם לישראל שמכניסין לסעודת מצוה בחול גם ממאכלים השייכים לשבת, ואצלנו אוכלים בש"ק בבוקר אחרי הדגים ביצה עם בצל, וזה מיוחד לשב"ק בדוקא.

[ומסופר על הרה"ק רבי אברהם שלום רוטנברג זצ"ל, מחותנו של הגה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל, שהיה במקום המרפא 'ביסק', יחד עם רבי אלימלך מנחם מענדל מסטריקוב זצ"ל, ובערב שבת עדיין לא היה להם דגים לכבוד שבת. א"ר' אברהם שלו', אם לכם יהיה דגים איני יודע, אך לי בודאי יהיה. ואכן לפני כניסת השבת הגיע אליו גוי, והביא לו דג, מיד חצה אותו לשניים, ושלח חצי לרבי מסטריקוב. כשנפגשו שאלו הרבי מסטריקוב מניין ידע, וענה: 'מכיון שאני מקפיד לא לאכול מאכלים של שבת בימות החול, לכן בטוחני שלא יחסר לי מאכלי שבת. אבל עליך הבנתי פעם מדברך שאיך מקפיד לאכול דגים רק בשבת, לא ידעת'].

בענין ה'מנהג' החדש של אכילת צ'ולנט בליל שישי

שאלה. רצינו לשאול את מרן שליט"א, היות וידוע שיש עניין גדול לאכול 'חמין' [צ'ולנט] בשבת קודש, וכל השנים זה היה מאכל מיוחד שהיו אוכלים אותו בסעודת צפרא דשבתא, והיו רבים שהיו מקיימים מצוות 'טועמיה חיים וכו' ממאכל מעודן זה בערב שבת או בליל שבת.

אך הנה לאחרונה התחילו רבים 'להדר' כבר להקדים לטעום ממאכל זה גם בליל שישי, עד כדי כך שיש שכבר מכינים מאכל מיוחד זה בסירים ענקיים רק עבור ליל שישי, לא בשביל לטעום ממאכל שבת, אלא בשביל לעדן את עצמם בליל שישי, ויש 'מהדרים' לאכול ביום חמישי ואף בשאר ימות השבוע.

ושאלתנו היא, האם יש בזה טעם לפגם שמאכל שתחילת הווייתו הייתה עבור שבת, שאוכלים אותו גם בימות החול, או שאין בזה חסרון. והאם ממידת חסידות יש עניין שמאכל שבכל הדורות היה מיוחד לשבת קודש, שימשיכו לאכול דווקא בשבת קודש ולא בשאר ימות השבוע?

תשובה. הצ'ולנט הוא מאכל שנוצר במיוחד עבור שבת, ולכן מאד ראוי שלא לאכול ממנו בימי החול, כדי שיוכל לענג את השבת במאכל זה. ובפרט שמאכל זה אינו בריא, ורק בזכות השבת שורה בו ברכה ומעדן את הגוף, ושומר מצוה לא ידע דבר רע.

מקורות ונימוקים

נאמר במסכת גיטין (דף לח ע"ב) שתי משפחות היו בירושלים, אחת קבעה סעודתא בשבתא, ואחת קבעה סעודתא בערב שבת, ושתיהן נעקרו. ופירש"י, שמשפחה אחת קבעה סעודה בשעה שהחכם דורש דרשות לרבים בשבת והם יושבין בסעודה, והיה להם להקדים או לאחר.

ופירש"י 'בערב שבת - בלילי שבת' [שהסעודה של ליל שבת הייתה יותר מכובדת מהסעודה של יום שבת]. ואין כאן כבוד שבת, דקי"מא לן כבוד יום קודם לכבוד לילה..., ואיכא דמפרשי בערב שבת ממש וכן בכל יום מרוב עושר, אבל בהא [אכילה בערב שבת] מיהא איכא איסורא שיננס לשבת כשהוא שבע בלא תאוה'.

וכתב המהרש"ל (יש"ש שם, סימן נא) דיש לחוש לשני הפירושים, כי שניהם כאחד טובים, ובפרט מאחר שנעקרו משפחות עליה, מי לא יחוש להחמיר. והוסיף שם: 'ומעתה אני קורא תגר על בני עמי זרע קודש שומרי שבת, שאינם נוהרים בזה, ויהי נקל בעיניהם להשוות סעודת בוקר לסעודת ערב, אלא מוסיפים בסעודה בליל שבת במיני תבשילין מסעודת בוקר..., ואנו צריכים לכבד השבת בבוקר יותר משום כבוד היום, שהוא עיקר. ומיום עומדי על דעתי זאת גדרתי בעצמי שלא לאכול דגים בליל שבת, שהוא דבר חשוב מסויים, ואוכל אותם בבוקר, ואז אפילו יעשו בליל שבת כמה מעדנים לא יושוו לסעודת שחרית, שיש בה דגים'. והובאו דבריו בשערי תשובה (סימן רעא סק"א), שהוסיף על זה, ועיין לקמן (סימן תקפג) שרש"ל לא אכל דגים בראש השנה שהיו חביבים עליו, וא"כ מי שחביב עליו מן מאכל אחר, יש לו להניחו על סעודת שחרית.

ומכאן נלמד קל וחומר, שאם יש להימנע מלאכול מאכל חביב בסעודת ליל שבת, כדי לכבד את סעודת היום, כל שכן שיש לכבוד מימות החול, ואין לאכול בימות החול מאכלי שבת שאוהבים, ואז יוכל לכבד את השבת כדבעי.

ובפירוש שני [שמשווה את ערב שבת לשבת] נפסק בשו"ע (או"ח סימן רמט ס"ב) שאין לקבוע סעודה בערב שבת, ונאמרו בזה כמה טעמים, ובביאור הלכה (ד"ה מפני) כתב בשם הפמ"ג מפני שמולול בכבוד שבת שעושה ערב שבת שווה לימי השבת.

ואמרו במדרש תנחומא (בראשית סימן ב), 'וקראת לשבת עונג' שלא תהא אכילתך בשבת כבחול, אלא ענגוה, שבשכרו כתיב 'אז תתענג על השם'. ופירש הר"ק (ישעיהו נח, יג) 'וקראת לשבת עונג', מצוות עשה לענג הגוף ביום השבת במאכלים ערבים וטובים, שמתוך שישנה משאר ימים לטוב, יזכור מעשה בראשית, ושהא-ל חדרשו מאין, ושבת ביום השביעי, ומתוך כך ישבח לא-ל ויפארוהו בפיו ובלבבו, ותתענג נפשו בו, עכ"ל.

וכן כתב ברמב"ן (ויקרא כג, ב) 'מקראי קודש - רבותינו ז"ל אמרו (ספרי פנחס, פ"סקא קמו), ארעם במאכל ובמשתה ובכסות נקיה, כלומר שלא יהא חוקם אצלך כחק שאר ימים, אבל תעשה להם מקרא של קודש לשנותם במאכל ומלבוש מחול לקודש, וגם זה דעת אונקלוס'.

מעשה חמד • מהנעשה והנשמע בבית מדרש שליט"א

מכתבו הנוקב של מרן רבינו שליט"א להורי תלמידים, לבל ישלחו את בניהם למוסדות פסולים:

תורת חמד | מענייני הפרשה •

וישאל בן ישראל בשנים נחל העם לזנות אל בנות מואב (כה, א). נשאלנו האם ראוי לגור בעיר או ברחוב ששמים מסמל דבר חטא וכיו"ב. והשבנו, הדנה נאמר בבכורות (דף ע"ב) מאי לשון רפידים? רבי אליעזר אומר רפידים שמה [כך הוא שמו של המקום], רבי יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה [ולפיכך בא עליהם עמלק], וכן הוא אומר (ירמיהו מז) 'לא הפנו אבות אל בנים [להצילם], מרפיון ידים'. ומביאה הגמרא, שנחלקו רבותינו גם לגבי 'שטים', עליו אומרת התורה כאן 'וישב ישראל בשטים', ויחל העם לזנות אל בנות מואב'. מאי לשון שטים? רבי אליעזר אומר שטים שמה, רבי יהושע אומר שנתעסקו בדברי שטות.

וכתב שם העיון יעקב: 'נראה לי שקושיית המקשן היתה מהו לשון רפידים [וכן לגבי השטים], מה התורה הקדושה באה להשיענו בציון שם המקום בו נערכה מלחמת עמלק, ובציון שם המקום בו נעשה מעשה זמרי, מה הנפקא מינה בהוכרת השם. ואמר על כך רבי אליעזר, רפידים שמה, כלומר, שמה של העיר גרם שישאל רפי ידיו מדברי תורה, ולכן בא עמלק. וכן בשטים, שם המקום גרם שנכנס בישראל רוח שטות וחטא. ורבי יהושע סובר, ששם העיר לא היה נקרא כך מתחילה, אלא על שם המאורע שאירע שם לישראל נקרא כך, עכ"ל.

ונמצא למידים מדברי העיון יעקב [בביאור דברי ר' אליעזר], שאין זה ראוי לגור במקום שהשם שלו מסמל חטא ועוון, אלא ראוי לברוח משם. ברם עדיין יש מקום לומר, ששם המקום המוזכר התורה, היה שם העצם של המקום, ואולי מחמת כן היה מוסגל להשפיע, אך בזמננו שקוראים לרחוב על שם מקום או מאורע מסויים, ואין זה שם המקום בעצמותו, יתכן שאין בכך שם זה להשפיע כל כך.

וגוסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל אמר, שנראה מדברי העיון יעקב, שהדבר תלוי במחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע, הדיינו, לדעת רבי יהושע לא השם השפיע על החטאים שנעשו במקום, אלא המקום נקרא על שם החטאים שנעשו בו, ורק לפי רבי אליעזר מצונו שיש להזהר ממקום ששמו מסמל חטא. ומאחר ומבואר במסכת נדה (דף ע"ב) שכשנחלקו רבי יהושע ורבי אליעזר, ההלכה היא כרבי יהושע, אם כן ניתן לכאורה לגור במקום שכזה.

סימן טוב ועול טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

נדבת צדקות של ערן רבינו שליט"א

הרה"ג רבי ראובן עזרן שליט"א

עראשי ישיבת 'אברון' עזרן בעיה"ק ירושלים תרנב"א

לרגל השפעה השרויה בעניניו

בנישואי בני, תלמיד רבינו, החתן הגדול **עזרן אייזיק** ז"ל

עבדיו ישיבת 'בית עזרן' עזרן עזרן

ע"ב בתרה"ג ר' יוסף מאיר סג"ל שליט"א

יה"ש יחזקאל לנחמן ב"ר נאמן בישראל, להארח דוחות ישרים עזרנים:

הליכות חמד – ליקוטי פסקי הלכה מתורת מרן שליט"א

ענייני בין המצרים

א. יש להסתפק האם בימי בין המצרים יש להימנע מלעשות ניתוח שאינו דחוף, כגון ניתוח קוסמטי לאשה לצורך שידוכים [שמותר לעשותו], שהרי מול ימים אלו אינו טוב.

אמנם בחורה רווקה מבוגרת הסובלת ממשקל יתר, שנסתה את כל סוגי הדיאטות והטיפולים ולא הועיל מאומה, וקבעה תאריך לניתוח בראומטרי של 'הצרת קיבה' לתשעת הימים, מותר לעשות ניתוח זה בבין המצרים, משום שזה חלק מהשמירה על הגוף ומקיים בזה מצוות 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם'. ובפרט שניתוח זה הוא הכרחי כדי להביא לשידוך, ובניית בית יהודי בונה חורבה מחורבות ירושלים, וא"כ זה עצמו מקרב את בנין ביהמ"ק, ולכן א"צ לחוש לעשותו בימים אלו. ב. כמו כן מי שנקבע עבורו תור להסרת גידול שזומני בבית השחי לימי בין המצרים, אם אפשר לדחות את הניתוח לעוד חודש או חודשיים, רצוי לעשות כן. אבל אם כשידו יצטרכו להמתין כשנה עד לתור חדש, כיון שגידול שזומני עלול לפעמים להפוך לדבר מסוכן יותר, אין ראוי לדחות את הניתוח, ויש להסירו גם בבין המצרים.

ג. יולדת הצריכה לעבור ניתוח קיסרי, והרופאים קבעו לימי בין המצרים, והיא חוששת לעשות זאת בימים אלו מפני הסכנה, נראה שאם באפשרותה לדחות, תדחה, ואם הרופאים סבורים שיש לבצעו מיד, אל תחוש, כי שומר מצוה לא ידע דבר רע'. ד. ניתוח שהרופאים קבעו לעשותו בתשעת ימים, אין ענין להתאמץ לדחותו, אע"פ שהימים 'רעים מזליהו', מכל מקום מכיון שהניתוח הוא מצוה, שגוף בריא הוא הכשר לעבודת הבורא, לכן מסתבר ששומר מצוה לא ידע דבר רע. ובפרט אם יש בבית חולים מוזהר, משום שהיא שומרת ומגנא ומצלי. וכל זה אם הניתוח דחוף ונחוץ, אבל אם ניתן לדחותו, מסתבר ריש לעשות כ"י.

ה. אדם שנאלץ לעבור ניתוח בימי בין המצרים, רצוי שהניתוח יתבצע בשעות הבוקר המוקדמות או בשעות אחר הצהריים, מכיון שכתב השו"ע (או"ח סימן תקנ"א ס"ח) שצריך לזהר מ"ז בתמו עד ט' באב שלא לילך יחידים מד' שעות עד ט' שעות [כלומר, 12:00 עד 16:00], משום שהם קטב מררי שולט. ושאלתי את מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, אם הוא הדין שיש לחשוש מלעשות ניתוח בשעות אלו, והסתפק בדבר, ולכן רצוי לדחות את הניתוח לשעות אחרות.

ו. אמנם אברך שצריך לעשות עירוי מוגלובין [ברזל], והזמן הנוח לו ביותר זה בצהריים בבין הסדרים, וחושש לדברי השו"ע הנ"ל, נראה שכל מה שלא אסרו בפירוש - מותר לעשות, משום שאנחנו לא מכינים בדברים אלו, ואין לנו להוסיף על מה שכתבו הפוסקים בזה.

ז. קבוצות המשמחות חולים במחלות קשות בבתי החולים על ידי כלי זמר, מאחר ואמר (משלי יח יד) "רוח איש יכלכל מחללו", מצווה גדולה ללכת ולזמר ולשמח חולים במחלות קשות, גם בימים קשים אלו.

ח. הקונת בבין המצרים תקליטור של אוצר ההכחמה שעולה הון רב, ואסף כסף במשך זמן רב כדי לקנות ויש לו כעת שמחה גדולה, יכול לברך ברכת 'שהחיינו' [וטוב שיברך על פרי חדש ויכוון לפטור] גם בבין המצרים, כיון שהיא ברכה שעוברת, שהרי לאחר שכבר ישתמש בה כמה פעמים, לא יוכל יותר לברך.

ט. הוראה את חברו בבין המצרים, אחר שלושים יום שלא ראוהו, נראה שמוותר לו לברך ברכת 'שהחיינו', כי דומה לאדם שזדמן לו פרי חדש ולא ידע לו אה"כ בכתב הרמ"א (סימן תקנ"א ס"ה) שמברך שהחיינו, משום שהיו מצווה עוברת.

י. במוציא צום י"ז בתמו, וכן בליל התענית [וכן בליל עשרה בטבת], אף שהתענית מתחילה מעלות השחר, מכל מקום יש ענין להחמיר למי שיכול שלא לאכול בשר ולשתות יין גם בלילה שלפני התענית, וראוי לעשות כן כדי להתענות ולהתאנח על הצרות. אמנם אדם חלוש או זקן, שצריך כח לסבול התענית, אסור לענות נפשו ולא יחמיר על עצמו.

יא. בעל נפש חמיר על עצמו להתענות בכל הל' צומות כבר מהלילה כמו בתשעה באב (שעה"צ סימן תקנ"ס ט). וכאשר י"ז בתמו חל ביום ראשון, מסתבר שאכל מלוח מלכה ואל יצום, כי מצוות מלוח מלכה חיובה מעיקר הדין לכבוד שבת, ואילו לצום מהלילה היא רק חומרה לבעלי נפש. אמנם מרן הגר"ח זונפלד זצ"ל היה צם בליל י"ז בתמו, וביטל מצוות מלכה מלכה, כדי לקיים הצום כבעל נפש [אלא שקיימת אפשרות לקיים שניהם, אם יאכל רק כוית ולא כשיעור כותבת, שבאכילת כוית מקיים מצות מלוח מלכה, ומאידך כיון שלא אכל כמותבת יתכן שלא עקר את התענית, וע"פ].

יב. נוהגין [בשבת חזון] להחמיר שלא לשתות יין בברכת המזון ולא בהבדלה, אלא נותנים לתנוק, ובמקום דליכא תינוק מותר בעצמו לשתות הבדלה (רמ"א או"ח סימן תקנ"א ס"ה). ומי שהבדיל על היין במוצ"ש חזון, ואמר לבנו הקטן שהוא מכוון בברכת הגפן שהוא ישתה, אך הקטן שמע את כל ההבדלה וכשהיה צריך לשתות, ברח הקטן מהמקום, מסתבר שהאב בבואו לשתות לא יברך שנית, משום שהברכה היא גם עבורו ועבור כולם, אלא דאריה הוא דרביע עליה, והוא איסור שתיית יין בבין המצרים, ובהסתלק האריה כלומר שהתינוק ברח, ונאלץ המבדיל לשתות בעצמו, יכול להסתמך על הברכה שברך.

יג. הנוהג לומר בימי בין המצרים 'תיקון חצות', ואם יאמר התיקון לא יהיה באפשרותו לקום גם לתפילת 'ותיקון'. נראה שהגם שמעלת תיקון חצות גדולה וחשובה לאין ערוך, ובמיוחד בימי בין המצרים, אך תפילת 'ותיקון' היא מן הדין, וברור שאם לא יכול לקיים שניהם, היא עדיפה.

א. שיעורי תורה לרופאים (ח"ד סימן רמג, תערה 7, עמ' 238).

ב. ווי העמודים וחשוקיהם (גליון כז עמוד פג).

ג. ווי העמודים וחשוקיהם (גליון כז עמוד טז).

ד. תורת היולדת (מהדור"ח, מוספים וביאורים, סימן סב, עמוד תקמב).

ה. שם.

ו. ווי העמודים וחשוקיהם (גליון כז עמוד מז).

ז. ווי העמודים וחשוקיהם (גליון נח עמוד סח).

ח. ווי העמודים וחשוקיהם (גליון לד עמוד לא). וראה גם בהלכות ספיח"ע ???.

ט. ווי העמודים וחשוקיהם (גליון לה עמוד נא).

י. חשוקי חמד עמ"ס ברכות (דף נח ע"ב, עמוד סבב).

יא. חשוקי חמד עמ"ס מגילה (דף טז ע"ב, עמוד ריו).

יב. חשוקי חמד עמ"ס מגילה (דף טז ע"א, עמוד קצא).

יג. חשוקי חמד עמ"ס עירובין (דף נח ע"ב, עמוד שיו).

יד. עליו לשבת (דברים ח"ב, עמוד תקג).

דרכי יושר

מתורת מרן הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

הכאת בלעם את האתון במקלו

ויך את האתון במקל (כ"ב כ"ז)

בשני מכות הקודמים לא כתוב במקל וכנראה שבפעם הג' שרבעה תחתיו חרה אפו כמ"ש ויחר אף וגו' והכה אותה טפי ובמקל, וכענין חובטו במקל בריש מדות, ואחרי המכות הללו נעשה לה הנס של פתיחת פיה, ומן השמים אירעו לו ג' מיני צער וגרם להכותה ג' פעמים י"ל שהוא (עכ"פ) גם שתוכל לרמוז לו שהוא מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה שלכך כתוב כי וגו' שלש רגלים כפרש"י בפסוק כ"ח, והנה גם המלאך נקט שלש רגלים וגם בותט לפני וגו', י"ל ג"כ להמשיך ברמז זה.

[והך מקל אם כי י"ל שה' בידו תמיד מקל להכותה ולא השתמש בכך תמיד וכנ"ל, אמנם אולי יתכן דאדם חשוב יש בידו מקל של כבוד (וכמו דחזינו גם כהיום וגם כמדומה שה' מנהג לא מזמן רב שכולם הלכו עם מקל בתוך ידם (אולי ה' כעין לנו)), והכה אותה כשחרה אפו במקלו המיוחד לו והיינו "במקל" (בפת"ח), ואולי לא הוי בידו שני מקלות, והנה אשכחן שר"ג גזר על ר"י (ר"ה כ"ה) שיבא אצלו במקלו ובמענותיו, ובשבת קנ"ב תרי מתלת משתים נעשו שלש, שזקנים משתמשים במשענת, ותנן בפרק הרואה לא יכנס להר הבית במקלו כו', וכן מקלו נפלה מידו (סנהדרין ס"ה ב'), ואשכחן בתורה שמות י"ב י"א ומקלכם בידכם ובבראשית ל"ב י"א כי במקלי עברתי את הירדן וגו', משמע שה' כן הדרך, אבל ראיתי באבן עזרא שם שכתב, לנהוג החמורים, כמו ויך את האתון במקל, ואפשר משום דמשמע שלכולם אף להבחורים ולצעירים ה' בידם מקל, ומסתמא לא של כבוד אלא לצורך להכות ובעיקר לחמורים (או לצורך במקום סכנה), ולא כתב קרא נמי בכיסם אף שג"ז ה' צורך וה' אתם וכעין ההיא דר"ג ור"י במענותיו, שאין בזה היכר החפזון דכתיב בקרא ותנן לה נמי פסחים צ"א א' מתנאי פסח מצרים, ולפ"ז אה"נ ד"ל כהאבן עזרא דשל בלעם נמי הוי לנהוג החמור, ואולי בעת רכיבתו לא הוי בידו אלא מקל זה].

שיחת האתון ובלעם

לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך (כ"ב כ"ט)

פרש"י גנות גדולה היה לו דבר זה בעיני השרים זה הולך להרוג אומה שלימה בפיו ולא נתון זו צריך כלי זין, ע"י תרגום יונתן בן עוזיאל בפסוק ל' האתון עצמה אמרה לבלעם שהוא חסר דעת שאם לקלל האתון לא יכול כ"ש לישראל יעו"ש.

יש לתמוה בכל שיחת האתון לבלעם שלא אמרה לו בפשוט שה' מלאך בדרך וזה גרם הכל, ויעו"ש בזה ברמב"ן.

האם שפטו את העובדים לפעור ע"י התראה ועדים

קח את כל ראשי העם וגו' (כ"ה ד')

פרש"י לשפוט את העובדים לפעור, ואפשר דהיינו ע"י התראה ועדים, וא"נ שא"צ והיתה הוראת שעה על כל מי שידוע בכך, ולפי מ"א שהביא

רש"י שהשמש מודיע את החוטאים הענן כו' והחמה זורחת עליו, א"כ י"ל שעפ"ז דנו, ואמנם גם ע"ז צריך שיהא ע"פ דינים, וע"י רש"י בפסוק ה' כל אחד ואחד מדייני ישראל היה הורג שנים כו', ואולי ע"פ השמש, וצ"ע.

כדי שיבא פנחס ויטול את הראוי לו

והמה בכים פתח אהל מועד (כ"ה ו')

ע"י רש"י נתעלמה ממנו הלכה אלא כדי שיבא פנחס ויטול את הראוי לו, בפשוטו היינו מצות קנאין פוגעין בו כפרש"י בפסוק ז' שא"ל למשה מקובלני ממך הבעל ארמית קנאין פוגעין בו א"ל קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרונוקא, וע"י עיקר שפתי חכמים שאין מורין לו וקם מעצמו, וזה ה' זכותו שזכה לכך, ואמנם י"ל עוד שהרי ע"ז נתכהן כדלהלן בפסוק י"ג והיתה לו וגו' ברית כהנת עולם תחת אשר קנא וגו' וכפרש"י שם, והיינו שזכה לכך ויתכהן ע"ז, וי"ל שג"ז נכלל באלא כדי שיבא פנחס ויטול את הראוי לו.

ועתה ברח לך אל מקומך אמרתי כבד אכבדך וגו' (כ"ד י"א)

י"ל שהכונה שגם לכבדך ביציאתך דהיינו ללוותך לכל הפחות בדרך כבוד ג"כ לא אעשה לך, ולעיל כ"ב ל"ז כתב רש"י נתבא שעתיד לצאת מעמו בקלון, וע"י בראשית ל"א כ"ז למה נחבאת לברח וגו' ואשלחך בשמחה ובשרים וגו'.

אשורנו ולא קרוב וגו' וקם שבט וגו' וקרקר וגו' והיה ירשה וגו' וירד

מיעקב והאביד שרד מעיר (כ"ד י"ז-י"ט)

ע"י רש"י דמשמע דפסוק י"ט וירד מיעקב וגו' מעתה מתחיל לדבר על מלך המשיח, וע"י רמב"ם הלכות מלכים פרק י"א ה"א דמפרש בפסוק י"ז י"ח שמדובר כבר שם גם על מלך המשיח יעו"ש שם, וע"י לח"מ שם שכתב שאולי הם מדרשים חלוקים.

כי אם יהיה לבער קין עד מה אשור תשבך (כ"ד כ"ב)

ע"י רש"י כי אף אם אתה עתיד לגלות עם עשרת השבטים כו' עד היכן הוא מגלה כו' ותשוב עם שאר הגלויות, לפ"ז משמע כאן שעשרת השבטים עתידין לחזור, והוא פלוגתא דתנאי בסנהדרין ק"י ב' ע"ש, וע"י אבן שלמה (דברים מהגר"א ז"ל) פ"א אות ב' מתחילה יגאלו יו"ד שבטים כו' ע"ש.

אוי מי יחיה וגו' וצים מיד כתים וענו אשור וענו עבר וגו' (כ"ד כ"ג כ"ד)

פסוקים אלו שבסוף נבואתו הם על זמן הגאולה לעתיד לבא ע"י בתרגום יונתן בן עוזיאל בזמן דיתגלי ומכתת כו' ומגרי כו' וציצין יצטרחן כו' וישעבדון כל בנוי דעבר כו' למיפל ביד מלכא משיחא כו' יעו"ש שם (ובפי' יונתן שם), וע"י סנהדרין ק"ו א' וצים כו' עד אשור כו' וע"י רש"י שם ד"ה כתים, בצים עתידין להרוג את כל האומות כו' ולעתיד קא מיירי, (וע"י ע"ז ב' ב' דהנך משכי כו' ובתו' שם), וע"י בדעת זקנים מבעלי התו', וע"י רמב"ן בפסוק כ"א ולכן נשא משלו כו' ואין מי שינצל מיום ה' הגדול והנורא על כל העמים שיבאו צים (הם אניות גדולות כפרש"י) מיד כתים כו' יעו"ש שם.

מיד שלא ילך ד"א בלא ציצית עי' מ"ב ריש סימן ח' ועי' שבת קי"ט ב' דרב ששת איפסיק ליה חוטא ולא נחית ואתא כמה דלא רמיה, ועי' רש"י שם שפירש עד דרמיה - שתקנה, וזה לשון תלית ציצית, כדאמרינן בעלמא לא רמי חוטי.

אמנם עורר רבינו שיש לילה אחד בשנה שראוי כן לישון עם הט"ק, והוא בליל תשעה באב, מכיוון שיש ספק אם לברך על הט"ק בבוקר, שבכל יום פוטרם עם הט"ק אבל בת"ב לובשים רק במנחה, (ועי' מ"ב ס' תקנ"ח סק"ב שאם פשט בלילה י"א לברך, ולכן אם ישן עם הט"ק בלילה יוצא מידי ספק) ולבחורים שאין להם ט"ק, זה נ"מ בכל יום שאם ישנים עם הציצית לא יכלים לברך בבוקר.

הקן, כיבוד אב, מה שצריכים להיזהר, אז הדקה הזה עומדת בשבילך, שמה מהמצוות שלך הוא עם המאות מצוות של הדף גמרא בגן עדן ובעולם הבא, ואם איבדת, איבדת מאות מצוות, עד כמה שחשוב דקה של בן אדם, אז אם אתם רוצים את המשל, מתי שממלאים את הבקבוקים ביקב או באיזה מקום, אז ממלאים בקבוק, והאוטו הקטן נוסע עם הבקבוקים, ומתמלאים אחד אחרי השני, אם בקבוק אחד נשאר ריק, הוא אף פעם לא יתמלא כבר, והוא נוסע ריק.

והנמשל הוא שהדקות שלך זה הבקבוקים, אם תמלא אותם, אז זה הולך מלא, אם ביטלת דקה אז היא הולכת הדקה וזהו זה מה שיש לך בעולם הבא, תראה ריק או מלא, זה המשל על הדקות, יש דקה מלאה, דקה ריקה, ממילא מה שיוצא מכל דברינו, שצריך לדאוג על כל דקה לתפוס אותה לתורה ולוותר תמיד על כל דבר, כדי שלא יעברו על איסורים של לשון הרע ורכילות, וגם אם משהו אומר לשני משהו שהוא לא רוצה שישגידו לו את זה, זה גם לא דאורייתא של לא תנונו, אסור לצער את השני, פעם אחד אמר לילד אני יגיד לרבה שלך הוא מאר לילד קטן החזון איש אמר לו אתה צריך להיזהר, זה לא דאורייתא, זה מצער אותו הוא לא רוצה שתגיד אותו, זה עד כמה שצריך להיזהר לא רק להגיד לבעל תשובה מה היה לפני שהיית בעל תשובה או לגר מה היה כשהיית גוי, זה כתוב בגמרא זה לא דאורייתא, אלא אפילו אחד שואל את החבר שלו מה אתה אומר על הקושיה הזו, ואתה יודע שהוא לא יודע לתרץ כזה קושיה, אתה יודע שהוא יצטער מזה, כתוב ברמב"ם ובשועי זה לא דאורייתא של לא תנונו, עד כמה שצריך להיזהר בכבוד של השני, ולא לצער אותו, אם מצערים את השני לזמן קצר עוברים על לאו דאורייתא.

וא"כ היוצא מדברינו זה להיזהר בדיבור ולזהר בוויכוח, ולא לצער את השני, ולחוס על כל דקה ודקה, גם בשישי שבת, וגם תמיד, גם בין הסדרים, לחפש לחזור משניות הרבה מי שיכול ישתדל בעל פה, ודאי טוב שיחזור בעל פה, ולאט לאט, יעבור עוד שנה ובסוף ידע תא כל הש"ס, וילמד עוד מסכתות וישתלם מה יותר בתורה.

שתצליחו ותהיו תלמידי חכמים ותגדלו מעלה מעלה. אמן כן יהי רצון.

עי' רש"י כשהן עומדים משנתם שחרית הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצות ללבוש טלית כו', לכאורה משמע שדרך לישון בלי ציצית, ובפשוטו שישנים ערומים בלי בגדים (ועי' ברכות כ"ד א'), וכשקמים ומתלבשים מברכים מלביש ערומים ועי' מ"ב סימן מ"ו סק"ה דלאו דוקא שישן ערום ע"ש, ועי' או"ח סימן כ"א ס"ג ברמ"א ויש שכתבו שנהגו שלא לשכב בטלית שיש בו ציצית כו' אך נוהגים להקל לשכב בהם, ועי' במ"ב שם בשם האר"י ז"ל ע"פ הסוד שיש לשכב בלילה בט"ק, ומרן החזו"א ז"ל לא הי' ישן בלילה עם הטלית קטן והנה יש ללבוש

בשנים האלו - בפרט בשנים האלו צריך לרכוש משניות, ובפרט משניות בעל פה מה שיותר לרכוש את המשניות שזה ידיעות בכל התורה וללמוד עוד מסכתות כל אחד כשהוא יכול אפשר לקחת ממועד מסכתות שזה יותר קל, בן אדם צריך לדעת את כל התורה כולה, בשמים יתבעו מכל אדם למה לא למדת את זה וכו', ממילא צריך התמדה תמיד גם בין הסדרים, שיש שבת, וכדו' משהו אמר פעם, שאם שיש שבת לא כ"כ לומדים אז אם יש שבע ימים בשבוע ושני ימים יורדים אז חיים רק חמישים שנה במקום שבעים שנה, כי הרי במשך השבוע מתוך שבע ימים איבדו שתיים, אז במשך החיים איבדו עשרים שנה, עד כמה שצריכים לחוס על הזמן לא לבזבז על דברים שטותיים וכו', צריך לתפוס את הזמן על משנה, או אם יש לך זמן תעשה שניים מקרא ואחד תרגום, תמיד צריך לתפוס את הזמן לדברים טובים, יש איסור ביטול תורה.

אני אתן לכם משל איך להחשיב כל דקה ודקה שלכם, ולפי זה תלכו ותדעו החשיבות של כל דקה ודקה

קודם הדין, הדין הוא שמוותר לחלל שבת בשביל עוד דקה אחת, הוא לא יחיה יותר, מותר לחלל שבת בשביל הדקה הזו.

המקדש אישה על מנת שאני צדיק ונמצא רשע, היה צריך להיות שהקידושין לא חלים, כי הוא הרי רשע, אבל לא, אולי הוא הרהר תשובה ונהיה צדיק פתאום, רואים שדקה אחת יכול להפוך עולמות!!! מותר לחלל שבת, מותר זה, זה נקרא דקה של בן אדם החשיבות של דקה.

והמשל הוא שהרי כל דקה היא הולכת, דקה עוד דקה ועוד דקה וכו' מה אתה עושה עם כל דקה שהולכת, אתה מכניס בדקה, מה אתה מכניס, אתה יכול להכניס דף גמרא שיש שם 200 או 300 מילים שכל מילה זה מצוות עשה בפני עצמה אומר הגאון, כל מילה עוד מצוות עשה, ועוד איזה מצוות עשה, של תלמוד תורה כנגד כולם, אז ישלך מאות מצוות, ואם איבדת את הדקה, אז איבדת מאות מצוות, אם עשית מצוות שילוח

עלי דוד

ממך ראש ישיבת חברון רבינו דוד כהן שליט"א

דרך התורה

את שבעת המזבחות ערכתי

"ויאמר אליו את שבעת המזבחות ערכתי" (במדבר כג, ד).

ופירש"י "אמר לפניו אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעת מזבחות ואני ערכתי כנגד כולם אברהם בנה ארבעה, ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו, ויעתק משם ההרה וגו', ויאהל אברהם וגו', ואחד בהר המוריה, ויצחק בנה אחד ויבן שם מזבח וגו', ויעקב בנה שתיים אחר בשכם ואחד בבית אל".

ודברי רש"י צ"ע למה מנה אצל אברהם קודם ג' מזבחות והוסיף אח"כ "ואחד בהר המוריה", והיה לו לומר מתחילה שבנה ד' מזבחות והרביעי היה המזבח שבהר המוריה, ולמה יחד המזבח בהר המוריה בפני עצמו ואמר "האחד בהר המוריה".

והנה ידוע המעשה מהגר"ח זצ"ל שאמר לבנו הגרי"ז זצ"ל לשאול להגאון ר' שמחה זליג זצ"ל כמה מזבחות בנה אברהם אבינו, וכששאל הגרי"ז להרש"ז שאלה זו התחיל לצחוק ושאלו הגרי"ז מה כוונת הענין בזה, וסיפר לו הגרש"ז שאמש אמר לו הגר"ח שברצונו להתחיל לנהוג בליל הסדר את מנהגו של הגר"א שהיה שם בקערה של הסדר רק ב' מצות, ואמר הגרש"ז להגר"ח שמפורש בפייט לשבת הגדול שבלייל הסדר בוצעין על ג' מצות, שלשון הפיוט "וכד אכיל יחצה אחת משלש מצות" ומפורש שמברכין על ג' מצות, וביאר הגרש"ז להגר"ח שכונתו של הגר"ח במה ששלח אותו לשאול כמה מזבחות בנה אברהם אבינו היא שבפיוט לשבת הגדול הלשון "ולמה נתינת דמו על המשקוף ושתי המזוזות שהם שלש מזבחות זכר שלש מזבחות של אבי המון נרמזות", ומפורש בפיוט שאברהם בנה ג' מזבחות, ולזה היתה כוונתו של הגר"ח שהרי בדברי רש"י בפרשת בלק שהבאנו מפורש שאברהם בנה ד' מזבחות ונמצא דהפיוט נסתר מדברי רש"י, וכיון שהוא נסתר מדברי רש"י אי אפשר להביא ממנו מקור דלא כשיטת הגר"א שבוצעין על ב' מצות בליל הסדר.

אמנם באמת צריך ביאור איך באמת נאמר בפיוט שאברהם בנה ג' מזבחות, והרי רש"י עצמו הביא מקור מהפסוקים שאברהם בנה ד' מזבחות.

ונראה לבאר לשון הפיוט דהנה כתב הרמב"ם (פ"ב מהל' בית הבחירה ה"א-ב) "המזבח מקומו מכון ביותר... ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק, והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה, והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל, ובו הקריב אדה"ר קרבן כשנברא ומשם נברא, וכן מבואר בתרגום יונתן בפרשת העקידה "ובנא תמן אברהם ית מדבחא דבנה אדם... ותב נח ובניה".

ולפי"ז מבואר שיש חילוק בעצם בין הג' מזבחות שבנה אברהם קודם העקידה ובין המזבח שבנה בעקידה, דג' המזבחות לא נבנו במקום המיוחד המכוון למזבח להשראת השכינה ולהקרבת קרבנות, אלא במקום אחר, אבל המזבח של העקידה נבנה על המזבח שהיה במקום המכוון להיות בו המזבח בכל הדורות ולהתכפר בו.

ולפי"ז מבואר מה שהזכיר הפיוט רק את ג' המזבחות בדברי הפייט מבואר דהמשקוף וג' המזוזות שהיו במצרים היה עליהם תורת מזבח, וזה מפורש בילקו"ש (פרשת בא רמז קצ"ז) שכתב "נמצינו למדים ששלשה מזבחות היו לאבותינו במצרים המשקוף ושתי המזוזות", והנה מזבחות אלו הם מזבחות שאינם שייכים למזבח שמקומו מכוון להשראת השכינה ולהקרבת הקרבנות, אלא מזבח חדש במקום בפני עצמו, ולכן כתב הפייט שהם כנגד ג' המזבחות שבנה אברהם דהיינו שהם כנגד ג' המזבחות שבנה אברהם אבינו מחוץ למקום המזבח של אדה"ר שהיה במקום המכוון למזבח, ואינם כנגד המזבח הרביעי שבנה אברהם אבינו בעקידה ובהר המוריה שהוא ענין בפני עצמו שהעמיד המזבח שבנה אדה"ר במקומו המכוון, דמזבח זה אינו שייך למזבח של המשקוף ושתי המזוזות כיון שהם מזבחות שאינם במקום המכוון.

ולפי המבואר יש לנו מקום להבין מה שהדגיש רש"י בתוך הד' מזבחות את המזבח שבנה אברהם אבינו בעקידה בהר המוריה, כיון שיש יחוד מיוחד במזבח זה שהוא

יבחר ויראה לו את המקום הזה להשרות בו שכינתו ולהקריב בו קרבנות", ומפורש דבעקידה נעשה המקום למקום המיוחד להשרות שכינתו ולהקריב הקרבנות. וזהו מבואר בדברי הגר"א בשי"ש (ז, א) שכתב "כי אברהם הוריד השכינה לארץ שידעו הכל איך שהוא משגיח בכל ויודע רזי עולם, ומשה הוריד השכינה למשכן, וזהו ביאורו ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה", ומפורש דענין זה שאברהם הוריד השכינה לארץ מבואר בפסוק זה של "ה' יראה" והרי מפורש דענין זה שאברהם הוריד השכינה לארץ נפעל בהר המוריה במקום שבו בנה אברהם את המזבח הרביעי.

והנה בענין של האבות הן הן המרכבה כתב הרמב"ן בסוף פרשת לך לך שהוא מרמז על "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם" ו"פחד יצחק" והיינו שהאבות הן הן המרכבה במדות שלהם שהם מדת החסד לאברהם ומדת הגבורה ליצחק ומדת האמת ליעקב, ועיין במהר"ל בגבורות ה' (פס"ט) שביאר ענינם של ז' המזבחות ומה שנתחלקו באופן שבנה אברהם ד' מזבחות ויצחק מזבח אחד ויעקב ב' מזבחות, שהוא משום שמדת אברהם שהיא החסד יש בה ארבעה חלקים ומדת יצחק שהיא מידת הדין אין בה אלא חלק אחד ומדת יעקב שהיא מדת האמת שהיא מדת הרחמים מתחלקת לב' חלקים, וזה מתאים עם המבואר שענינם של המזבחות שבו האבות הוא בהשראת השכינה במדות שלהם, ולכן גם בניינם של המזבחות נתחלק אצל ג' האבות כל אחד לפי מידתו.

המזבח המכוון בעולם שאותן בנה אדה"ר, ויש לו חשיבות בפני עצמה מלבד המזבחות שבנה אברהם אבינו בשאר המקומות.

אמנם נראה לבאר עוד בזה דהנה בספר שם משמאל ביאר עניינם של שבעת המזבחות שבנו האבות, עפ"י המבואר בחז"ל שבחטא אדה"ר נפרדה השכינה מהתחתונים ועלתה לעליונים, ובכל חטא וחטא עלתה לרקיע יותר גבוה עד הרקיע השביעי ואברהם אבינו היה הראשון שהוריד השכינה לארץ ואחריו ירדה השכינה מרקיע לרקיע עד שבא משה והורידה בארץ, וביאר שזהו היה עניינם של שבעת המזבחות שבנו האבות להוריד השכינה לתחתונים עד לארץ, ואף שלא נשלם הענין של ירידת השכינה עד משה רבינו אין זה אלא כלפי הכלל אבל כלפי האבות עצמם ירדה השכינה עליהם בארץ קודם שהורידה משה לארץ, שהרי האבות הן הן המרכבה והיתה השכינה שורה עליהם, ולכן בנו האבות ז' המזבחות להביא השכינה עליהם לתחתונים.

ולפי"ז יש באמת ענין מיוחד במזבח שבנה אברהם אבינו בעקידה שרק במזבח הרביעי שבנה אברהם אבינו בעקידה נשלם ענין זה של השראת השכינה למטה, כיון שמזבח זה נבנה במקום המכוון והמיוחד להשראת השכינה בתחתונים שהוא במקום המקדש.

וענין זה מפורש בפרשה שם, שהרי לשון הפסוק שם "ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה", ולפירש"י "ה' יראה - ה'

דרך רבותי

מתוך הספר על הגאון הגדול רבי בן ציון אבא שאול נלב"ע י"ח תמוז תשנ"ח

מציון, לא זכינו לאורו. "אוי נא לנו כי חטאנו" לא היה לנו את הזכות ונפלה עטרת ראשינו.

אני- זוכר עוד בזמן שהותי בישיבה, ולאחר מכן בכולל, שכל שאלה היתה מופנית לגאון חכם בן ציון, הוא היה האור לכל בני התורה הספרדים, הוא היה המורה דרך, ושמו הלך מסוף העולם ועד סופו.

במשנה כתוב (אבות א, א), משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה, הם אמרו שלשה דברים, הווי מתונים בדין. והעמידו תלמידים הרבה. ועשו סייג לתורה. מהן היסודות של שלשת הדברים האלה. אומר הגאון רבי חיים מוולוז'ין בספרו "רוח חיים" על מסכת אבות (שם): "הווי מתונים בדין" - עיון אמת דקה מן הדקה. "והעמידו תלמידים הרבה" - למען שלא תשכח עדות מזרע יעקב ויגדיל תורה. והנה ב' מדות הללו העמדת התורה והעיון האמיתי, הם

"נפלה עטרת ראשנו אוי נא לנו כי חטאנו" (איכה ה, טז). כשעטרת ראשנו נפלה "אוי נא לנו"

שלא היה לנו את הזכות שעטרת ראשנו תהיה איתנו, "כי חטאנו", אנחנו לא היינו ראויים ולכן נפלה עטרת ראשנו.

אני יכול להגיד לפי מיעוט ערכי, שהספקתי לראות תלמידי חכמים גדולים בתורה, אבל אני זוכר שראיתי נגד עיני דמות כה מופלאה של אדם גדול בתורה וביראת שמים, בחסידות ובענווה. לא יאומן כי יסופר לראות כזאת שפלות וכזאת ענווה עם גדלות בתורה, בבקיות מופלאה בכל חדרי תורה ובסברה ישרה ועם כזה עיון עמוק, שלימות של תורה ועבודה וגמילות חסדים. קשה לדבר במעלותיו ובשבחו של אדם שהיה שלם בתורה ובכל מידה נכונה באופן מושלם כל כך.

אנו נמצאים בדור של פרשת דרכים, דור שרוצה להתעלות בתורה, דור שלם שמחפש דרך, והיה לנו כזה אדם גדול, כמה יכול היה להשפיע על הדור, לא זכינו לאור הגדול הזה, לאור

העוזרים וגורמים לעזר אלקי בהשגה. וכמאחז"ל (ב"מ פה:): דהו מינצו ר' חייא ור' חנינא, ר' חייא אמר בהדי ידי קא מינצית דעבידנא דלא תשתכח תורה מישאל, ור' חנינא אמר אי ח"ו משתכח תורה מהדרנא לה מפילפולי. וכאשר היו חולקים על דין, וזהו "כי הו מינצו", היה כל אחד אומר כי איתו האמת והעזר האלקי חלף עבודתו. ואמר התנא אף אם שנים אלה לפניכם ביחד, עיון והעמדת תלמידים, עכ"ז לא תסמכו כי כל העולה על רוחכם הוא רעיון אמיתי, ועדיין תהיו עושים סייג פן לא כיונתם להאמת. ר' חיים מבאר את היסוד של מסירת התורה לדורות שנצרך לה עיון עמוק הדק היטב והרבצת תורה באופן הראוי.

הגאון רבי בן ציון היה מאלה שהעמידו תורה בישראל. דור שלם, דור טועה, דור שנחשף לכל כך הרבה נסיונות, לכל כך הרבה העברת דת. הוא היה מאלה שהעמידו תורה שלא תשתכח מישראל, העמיד תורה בישראל בעיון אמיתי דק מן הדק. אין לתאר ואין לשער את גודל עיונו ואת גודל סברתו. כל מי שרק דיבר איתו בדברי תורה עמד נדהם ומשתומם מגודל העיון האמיתי, מבקשת האמת, ומהסברה הישרה.

אבי יבדל לחיים אמר לי פעם, ששמע מהגאון הרב צבי פסח פרנק זצ"ל שאמר על הגאון רבי עזרא עטייה זצ"ל שכשהוא היה מדבר איתו היה רואה אצלו סברה ישרה כאחד מהראשונים. אי אפשר לדמות לראשונים, אבל לפי ערכינו הוא היה רואה איך שרשב"א אומר סברה ואיך שרמב"ם אומר סברה.

ואבי יבדל לחיים אמר לי שכשהוא היה מדבר עם הרב בן ציון היה רואה את הנקודה הזאת. את הסברה האמיתית כאחד מן הראשונים. הוא ראה כזאת ישרות בסברה שלא רואים ולא שומעים בדורנו.

"הוו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה". העמיד דור שלם של תלמידים שהם אלו שמקימים עולה של תורה. הוא היה מאלה שיכולים להגיד "אנא עבידנא דלא תשתכח תורה מישראל". וממשיכה המשנה ואומרת "ועשו סייג לתורה" - עדיין תהיו עושים סייג פן לא כוונתם לאמת, כמו שמסיים שם ר' חיים מוולוז'ין.

אני זוכר שהייתי הולך הרבה לשאול אותו שאלות.

(הייתי גר בקרבת מקום). וכנראה שעמדה לי זכות אבות שהיה מקבל אותי בסבר פנים יפות, אפילו שלא היה צריך לזה, כי כל אדם קטן היה זוכה אצלו להארת פנים. וכשהיו שואלים אותו שאלה, לא היה אצלו מושג של כך הוא פסק ההלכה, או כך הוא הדין. היה עומד ביחד ומברר, והיה בונה את הדין, והיה אומר אולי אפשר לחשוב אחרת אולי אפשר להבין אחרת, אבל כך זה נראה לי. אף בזמן ששמו הלך לפניו מסוף העולם ועד סופו בעיון אמיתי ובהעמדת תלמידים, עדיין תורתו ופסקי הלכותיו היו בשפלות וענוה.

מעולם לא קבע את דעתו במסמרות, אלא היה אומר כך מסתבר או כך נראה ואקווה שכוונו לאמת. כך זוכים להיות ממעתיקי השמועה.

נקודה נוספת שאני חושב שהיא יסוד ושוורש לדמות הנפלאה שלדאבוננו ציבור שלם לא זכה מספיק להכיר וללמוד ממנה, אבל עצם העובדה שהוא חי בתוכנו היה לה בודאי השפעה. וכמו ששמעתי תמיד שהיו אומרים זקני הדור, שכשבים לדבר בהספדו של חכם, צריך לדבר באותן המעלות שבהם אנחנו צריכים להדמות לו ולהדבק בדרכיו, שזה ההספד האמיתי לעניין של "אוי נא לנו כי חטאנו".

במדרש רבה בפרשת וזאת הברכה (יא, י) כתוב, באותה שעה נשקו הקב"ה (למשה) ונטל נשמתו בנשיקת פה, והיה הקב"ה בוכה "מי יקום לי עם מרעים וכו'". שמים בוכין ואומרים "אבד חסיד מן הארץ" (מכה ז, ב). ארץ בוכה ואומרת "וישר באדם אין". וצריך להבין מה הענין של הספד השמים "אבד חסיד מן הארץ" והספד הארץ "וישר באדם אין".

בגמרא במסכת ע"ז (כה). כתוב, כתיב (שמואל ב א, יח) "ויאמר ללמד בני יהודה קשת הנה כתובה על ספר הישר". מאי ספר הישר, א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן, זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים. דכתיב בהו (במדבר בג, י) "תמות נפשי מות ישרים וכו'". דהיינו ספר בראשית שמעשה אבות כתובים בו. אבות העולם הם האנשים השלמים ביותר שהיו בבריא. ומהי מעלתם, שנקראו ישרים. וצריך להבין מהו העניין המיוחד במעלת ישרים.

הרמח"ל קרא לספרו שהוא הסולם לכל המעלות הגבוהות בשם "מסילת ישרים". בהגהות של רבי יחזקאל סרנא זצ"ל הוא כותב שהמעלות של הספר נגמרות בחסידות ולא בישרות, ואף קדושה אומר הרמח"ל שם שזו כבר לא עבודה אלא הגמול, תחילתה עבודה וסופה גמול. אבל סדר עבודה נגמר בחסידות, וא"כ היה צריך להקרא מסילת חסידים, היינו המסילה המעלה את הולכיה אל החסידות, ולמה נקרא שמה מסילת ישרים.

אלא כתובה כאן הגדרה של אדם ההולך בדרך ישרה, ביושר. "האלוקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים" (קהלת ז, כט). - אדם נברא ישר אבל הוא חי כל כולו בחשבונות למיניהן, שמוציאים אותו מהדרך הישרה. אבל הדרך להגיע לכל המעלות - זו דרך של ללכת ביושר, ללכת בלי חשבונות של כבוד של כסף ושל מעמד, חשבונות של העולם הזה. ללכת עם שאיפה ודרך ישרה ולהגיע לכל המעלות. וכשאדם הולך בדרך הישרה, אז הוא זוכה לזהירות, זוכה לזריזות, זוכה לנקיות ולחסידות ונקבעות בו מעלות. אבל הדרך היא דרך של יושר. אברהם יצחק ויעקב הגיעו לפסגת המעלות ונקראו ישרים כי הלכו ביושר. וכך אפשר להגיע למעלות העליונות.

והן הן הדברים הנלמדים מדברי הרמב"ם המפורסם שבסוף הלכות שמיטה ויובל (יג, יב-יג) וז"ל: "ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם אחיו. מפני שהובדל לעבוד את ה' ולשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים. שנאמר (דברים לג, י) "ויראו משפטיו ליעקב ותורתך לישראל". לפיכך הובדלו מדרכי העולם. לא עורכין מלחמה כשאר ישראל, ולא נוחלין, ולא זוכין לעצמן בכח גופן. אלא הם חיל השם. שנאמר (שם יא) "ברך ה' חילו". והוא ברוך הוא זיכה להם. שנאמר (במדבר יח, כ) "אני חלקך ונחלתך". ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלהים, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים, ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזיכה לכהנים וללויים. הרי דוד אומר (תהלים טז, ה) "ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי". עכ"ל. דברי הרמב"ם הללו הם יסוד גדול לכל בן תורה.

כשמת משה רבנו ע"ה השמים מספידים את המעלה שהגיע בה עד לשמים - חסיד - מדרגה מופלאה, אשר היא המעלה הגבוהה והאחרונה שבסדר המסילות ישרים (לבד מקדושה שהיא מתנה משמים כמו שנזכר לעיל) לכן שמים אומרים "אבד חסיד מן הארץ". אבל הארץ שבה הוא הלך את דרך החיים שלו, שהיא יסוד החסידות ושורש העבודה, אומרת "וישר באדם אין". הוא הלך ישר כמו שעשהו אלוקים. המעלות והמדרגות זה חסידות וקדושה, אבל הדרך היא "מסילת ישרים" - דרך של "והלך ישר כמו שעשהו אלוקים", ומי שהולך ישר כמו שעשהו אלוקים הולך "במסילת ישרים" - הוא פורק מעל צווארו את החשבונות הרבים אשר חשבו בני אדם וזוכה לחסידות.

אם מותר לעמוד ולדבר במעלתו של הגאון רבי בן ציון, היסוד והשורש לכל המעלות שזכה להן זו הישרות. עליו אפשר להמליץ "והלך ישר כמו שעשהו אלוקים". הוא פרק מעל צווארו כל החשבונות הרבים שחשבו בני האדם. נדבה רוחו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה', פרק מעל צווארו את החשבונות אשר חשבו בני אדם. לא ראו אצלו חשבונות של מעמדות, לא חשבונות של כבוד, לא חשבונות של העולם הזה, היה משפיל את עצמו.

אניי זוכר כמה פעמים שהייתי נכנס למכולת לקניית ארוחת בוקר, הייתי רואה את הרב בן ציון עומד בתור. פעם עמדתי

בתור לפניו אמרתי לו: הרב יקח לפני. אולם הוא לא עזב אותי עד שאני לקחתי קודם. עמד עם כולם יחד בתור. וזה כבר כשהיה אחד מגדולי הדור ומגדולי מרביצי התורה. בכזאת שפלות ובכזאת ענווה בלי שום חשבונות, ישר כמו שעשהו אלוקים. והתעלה בכל המדרגות ובכל המעלות בזהירות מופלגת ובזריזות מופלאה. איזו זריזות ראו אצלו, איזו נקיות ראו אצלו, ואיזו טהרה ראו אצלו. עד שאפשר לומר עליו "אבד חסיד מן הארץ וישר באדם אין".

לסיום כדאי לקרוא כאן לשון נוראה של רבי חיים מוולוז'ין במכתב שכתב לנכד שלו (קונטרס "עץ החיים" דרכי הלימוד לו) "וגם העיקר לאחוז בסברה ישרה, ואשר אינה ישרה לאמיתה של תורה, גם אם היא מחודדת לרחק אותה. וכד דייקת שפיר, תשכח שכל גדולי הראשונים והאחרונים ז"ל לא נשתבחו אלא בסברה ישרה. כל הישר בסברה גדול מחברו". גדלות בתורה נקבעת עם סברה ישרה. גדלות בתורה ועמל בתורה זו דרך של "תומת ישרים תנחם" (משלי יא, ג), כמו שאמר רבא להווא צדוקי (שבת פח.), אבל הגדלות האמיתית התורה האמיתית היא תורה של ישרות, תורה של סברה ישרה, תורת אמת של עיון אמיתי דק מן הדק. היאך ניתן למדוד את האדם כמה הוא שייך לגדלות בתורה, כמה התורה היא מהותו וחלק מציאותו, המודד הוא בסברתו, כמה שסברתו סברה ישרה, זה מגלה שתורתו תורת אמת.

דרכו של רבינו היתה דרך של "תומת ישרים תנחם" - בכל הליכותיו הלך ישר ובסברה ישרה. דרך של עמל התורה באופן נפלא. עמל התורה בכל המצבים. וזכה שתורתו היתה תורה של סברה ישרה, תורה "שכל הישר בסברה גדול מחברו". הוא זכה לעיון אמיתי דק מן הדק, זכה להעמיד תלמידים הרבה.

"נפלה עטרת ראשינו אוי נא לנו כי חטאנו". התיקון היחיד הוא ללמוד מדרכיו ומעשיו, צריכים לדעת שדרך התורה היא הדרך של שבט לוי שהלך ישר כמו שעשהו אלוקים ופרק מעל צווארו חשבונות רבים. דרך של עמל התורה, להיות שקוע בתורה בכל המצבים ובכל התקופות. ולא לשכוח "שלא נשתבחו הראשונים אלא בסברה ישרה". להתחזק ולחפש את האמת, לחפש את הסברה הישרה עיון אמיתי דק מן הדק. והקב"ה יעזור לנו שיהיה מליץ יושר, שתתרבה תורה בישראל, "ובלע המוות לנצח ומחה ה' אלוקים דמעה מעל כל פנים" (ישעיה כה, ח) ונאמר אמן.

CHAYEINU
HOTLINE

732.301.4043

Eretz Yisrael: 072.370.1816
UK: 44.330.350.5700

CHAYEINU
Subscriptions

732.301.4043 opt 8-1

chayeinusubscribe@gmail.com